

DE MENSVRIS
DE MENSVRIS
CVBICIS

PRÆFATIO.

Cviusuis operis laus peti solet à rei utilitate, difficultate, & certitudine. Avaro nihil vtile videtur præter χρηματισμὸν. Sapientiæ Studio nihil inutile videtur, quod ad comparandam, aut etiam ornandam sapientiam conferre potest. Præcipua sapientiæ magistra est historia. Quidquid ergo ad historicæ antiquitatis illustrationem facit, etiam ipsi Sapientiæ facem aliquam accendit. In eo vel maxime differt ingenuus & liberalis animus à sordido, quod mercator indocilis pauperiem pati nullum laborem, nullum periculum recusat, dum possit cum sui sæculi hominibus sub utroque sole, & utroque polo agentibus negotiari. Animo nobili nihil est antiquius, quam ut possit liberum & quam plenissimum cum antiquitate habere commercium.

Vt igitur in historicæ serie id vel maxime optat, ut sciat rei auditæ vel lectæ tempora inter se & cum suis connectere, ita in ipsis, quæ narrantur, rebus, simul ac drachmæ, talenti, iugeri, stadii, congii, vel medicinali vocabula, aut his consimilia audit, continuo etiam nolentem animum stimulat cupido noscendi, quid hæc sibi velint, quid affine habeant cum iis vel nummis, vel mensuris, quibus quotidie utimur: alioqui Cyclopi instar μονόφθαλμοι, aut etiam cæca videtur historia. Enimvero quomodo possum animo concipere, aut Cræsi opes, aut Alexandri liberalitatem, aut Caligulæ profusionem, & quæcunque spectant δόσιν καὶ ἀψιν, si harum rerum vocabula mihi sunt vel penitus ignota, aut tantum confuse cognita? Sed frigida hæc videbuntur omnia iis, quibus anima oneri est, qui nullas nisi corporis voluptates aut utilitates norunt. Et horum quidem Epicuri de grege porcorum rationem nullam habendam esse fatebitur, quicumque se hominem esse meminerit. Sciant tamen etiam illi hic esse quod metant. Nam quanto petulantius medicinæ περιουσιακῶς spernit luxuria, tanto sæpius ad δεσποτικῶς confugere cogit crapula. Medicinæ autem præcipuus thesaurus est in scrinio antiquitatis.

Non parum ergo interest, ut si non ipsi, saltem Medici, quibus videntur, frequentissima omnium suæ artis vocabula non ignorent, cum multa occurrant, in quibus non modo scriptuli, sed & granuli vnus aberratio

erratio. Plurimum vero & corpori potest officere. Ita non modo Aristoteles aliquis aut Cato, sed & Epicurus & Crasso vel locupletior vel rapacior fateri cogetur, non inutilem esse operam, quæ huius antiquitatis indagatiōi impenditur. Difficultatem operis indicant eruditissimorum nostri temporis virorum labores & vigiliæ. Quo enim plures ea de re scribunt, eo acrius inter se certant, & adhuc sub Iudice lis est. Præcipua difficultatis causa est vocabulorum homonymia, in qua explicanda negligentissimi fuerunt veteres. Verbi causa, duplex est Sextarius, Atticus & Romanus. Alter Romanum, alter Atticum definiet, vterque Sextarium *ἀπλῶς* nuncupabit. Præterea, est qui dicat, *Sextarius capit vncias octodecim*, alter, *vncias viginti*, cum dicere debuissent: Sextarius Rom. capit vncias olei octodecim, vini viginti. Sextarius Atticus pendet vncias olei viginti, aque viginti duas & semis &c. Præterea cum ipsum quoque vnciæ vocabulum sit homonymum, plerique recentiorum ita agunt, ac si eadem sint vnciæ nostrates cum priscis. Postremo non satis conueniunt auctores, quænam sit inter oleum, vinum, aquam, & mel proportio in ratione ponderis. Neq; mirum. Est. n. oleum oleo, vinum vino, mel melle grauius. Itaque Agricola despondit animum, atque putauit ex harum rerum pondere vlla posse satis certa elici argumenta. Difficultatem denique operis auget, maxime in re mensuraria, tum mensurarum multitudo, tum paucitas veterum, qui de ea re scripserunt. Nam & mensurarum quam ponderum genera plura sunt. Et pauciores sunt, qui de mensuris, quam qui de Ponderibus egerint. Veterum, inquam, pauci & paucis *ὡς πᾶσι* rem illam tractant. Ita breui & confusa oratione nodos necunt potius, quam solunt. Adde quod nummi veterum multi ad nos vsque peruenerunt. Mensuras autem sui quoque oppidi multi ignorant. Alterius regionis & populi vix quisquam est qui norit, aut causam esse putet, cur scire labore. Tantum abest, vt in veterum mensuris conquirendis & asseruandis quisquam vllum operæ pretium esse duxerit. Sed videndum, ne, quo pluribus verbis rei difficultatem enarramus, eo magis de doctrinæ nostræ veritate diffidat lector. Superest ergo, vt præcipua rationum nostrarum firmamenta hic proponamus.

Primum ergo, cum accuratissimi quique Scriptores mensuras ita definiant: Sextarius pendet vncias olei 18. vini 20. &c. Prima cura fuit, vt pondera antiquorum cum nostris quam accuratissime compararemus. In quo, quam feliciter operam nauauerimus, lectorum esto iudicium. Labori certe non peperimus. Præterea hæc quoque cura fuit suscipienda, vt liquorum & granorum aliquot pondera inter se conferremus. In quo, si quis veluti *βίβαντον* & sordidam hanc operam nostram

ludibrio habet, sciat nihil fordidum esse, quo veritas illustratur, etiam agros stercorare non pudet, dum ex iis triticum demetamus. Nos itaque etiam minutissimas minutias expendere, & ad ea, quæ ab ingenio nostro quam alienissima erant, nos demittere non piguit, dummodo veritatem hanc, quam venamur, siue in lustro, siue in puteo latitantem, deprehendere liceat. Postquam ergo tum experimenta quamplurima, tum veterum placita diu multumque inter se contulimus, id nobis visum est rationi convenientissimum, ut dicamus inter filiginem & triticum eam esse rationem, quæ inter nouem & decem, inter triticum & oleum eam, quæ inter quinque & sex, inter oleum & vinum eam, quæ inter filiginem & triticum, hoc est, eam quæ inter nouem & decem, inter vinum & mel, eam quæ inter 20. & 27. Hoc modo etiam Galenus & Cleopatra solent rationes instituere. Quod autem Dioscorides, Diodorus, & Agricola inter vinum & mel rationem sesquialteram statuunt, qualis est inter viginti & triginta, vel inter duo & tria, id falsum esse non dubitamus. Causa erroris orta ex confusione mensurarum Atticarum cum Romanis, verbi gratia: Legerant illi, Sextarium pendere viginti uncias vini, mellis triginta: hoc quidem vere, sed confuse dictum est. Nam sextarius quidem Romanus pendet uncias vini viginti, sed mellis 27. Sextarius Atticus pendet quidem uncias mellis triginta, sed vini viginti duas, & aliquanto plus. Video multos ita sentire, ac si inter aquam & aquam multum sit discriminis, ut optimam quamque leuissimam esse statuunt. Ego aquam è puteo haustam nihilo grauiorem comperi aqua è fonte hausta. Et Ioan. Temporarius testatur, se Blesis aquam cœlestem nihilo leuiorem comperisse aqua fontana. Idem aqua vinum leuius esse affirmat non nisi parte trecentesima & sexagesima. Itaque Fannius parum referre censet:

Seu puros fundas latices, seu dona Lyai.

Ideo nos quoque, ut inter aquam & triticum, sic inter vinum & triticum promiscue rationem sesquialteram statuimus, ut triticum primæ bonitatis dodrantem aquæ pendat, triticum paulo leuius non aquæ, sed vini dodrantem pendat. Quod si definiendum sit, quanam sit differentia inter aquæ & vini pondus, nescio, an Temporario credere debeam dicenti non esse maius discrimen, quam inter 360. & 361. quod sane, ut in his rebus, non esset vllius momenti. Nisi quis dicat, aquas Blesenses nostris esse leuiores, ac proinde propius ad vini pondus accedere. Crediderim potius Temporarii experimento vel calamo subesse mendum aliquod.

Ego igitur dico, inter aquam & vinum, (idque non leuissimum) eam ut minimum esse differentiam, quæ inter 80. & 81. Itaque cum vi-

num

num oleo nona parte grauius esse dixerimus, aquam oleo, non nona, sed octaua parte grauiorem esse dicemus. Vt igitur hæc omnia simul componamus: Sume vas quod siligine plenum pendat vncias 162. id pendebat vncias tritici 180. olei 216. vini 240. aquæ 243. mellis 324. Et, vt id quoque addamus, idem vas hordeo plenum pendebit vncias circiter centum quinquaginta. Contra idem vas argento viuo plenum pendebit vncias 3280. vt argentum viuum hordeo sit plus quam vicecuplo grauius. Neque vero dubitamus, quin oleum oleo sit grauius, triticum tritico, hordeum hordeo, mel melle, &c.

Sed primum nos intelligimus triticum hornum & optimum, ac proinde grauissimum, contra oleum optimum, ac proinde leuissimum. Deinde id sequimur, quod *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ* verum esse credimus, tum veterum auctoritate, tum nostra ipsorum experientia adducti. Postremo etiam facilitatis habenda est ratio aliqua, vt non modo id eligas, quod vero proximum videtur, sed & subductionum commoditati consulas, ne rem plus satis pertricosam magis ac magis inuoluas.

Vltimum vero & validissimum demonstrationum nostrarum firmamentum hoc est. Superiore libro docuimus, quænam sit longitudo pedis Attici, Romani, Syriaci, &c. Et vt de Syriaco, Perfico, Babylonio, &c. dubitare possis, certe non est, quod de Romano aut Attico dubites.

Confice ergo tibi quadrantal ex pede integro, congium ex semipede Romano, si vasa illa respondeant olei, vini, triticique ponderi, quod ab antiquis traditur, poterisne dubitare, quin & de ponderibus & de mensuris Romanis vera docuerimus? Idem experire in quadrantali & congio Attico. Eandem doctrinæ nostræ fidem comperies. Vbi de Romanis & Atticis mensuris constabit, de reliquis plerisque dubitare vix licebit, cum eæ à veteribus, modo cum Romanis, modo cum Atticis mensuris, modo cum vtrisque comparentur. Et illa ipsa, quæ de pede Babylonio, Hebraico, Syriaco & Ægyptiaco diximus, vbi cum cubicis istis, mensuris comparabuntur, fidem, si non apud omnes, saltem, ni fallor, apud multos inuenient, cum ne probabile quidem sit, huiusmodi concentus esse plane fortuitos, & falso potius quam vero suffragari. Atque adeo, etiam vbi nos industria & ratio fugit, diligentiam tamen vel laudabunt, vel boni consulent æqui lectores. Hoc certe bona fide profiteri possumus nullam aliam, neque messem, neque finem hic nobis propositam, præter ipsius veri indagacionem. Vbi scopum attingero, satis amplam mei laboris mercedem reportauero, vbi sequius res successerit, recordabor me hominem esse, cui nihil magis proprium est,

quam labi, errare, decipi. Qui posthac rectora docuerint, & illis, & veritati gratulabor. Cum autem veritas sit Dei filia, Deum Patrem luminum veneror, ut ingenii mei tenebras Spiritus sui luce discutiat, Amen.

CANONES MENSVRARII.

I. Pollices Attici.

Tritici vnciæ Rom. 25 implent Pollices Atticos 54. Quinq; olei vnciæ pollices nouem. Octo vini vnciæ pollices tredecim. Quinque aquæ vnciæ pollices octo. Quinque mellis vnciæ pollices sex.

II. Pollices Romani.

Quinque tritici vnciæ Rom. duodecim pollices cubicos Rom. implent. Singulæ olei vnciæ pollices duos, quinque vini, vnciæ pollices nouem, tres mellis vnciæ pollices quatuor.

III. Pollices Hebraici vel Persici.

Quinque tritici vnciæ Rom. sex pollices Hebraicos implent, decem vini vnciæ pollices nouem, tres mellis vnciæ pollices duos. Singulæ olei vnciæ singulos pollices. Atque hæc causa est, cur in diagrammate mensurarum Hebraicarum pollices Hebraicos separatim non apposimus, sed eorum loco pollices Atticos substituimus.

IV. Pollices Ægyptiaci.

Viginti quinque tritici vnciæ Roman. triginta sex pollices Ægyptiacos implent, quinque olei vnciæ pollices sex, viginti quinque vini vnciæ pollices viginti septem, quinque mellis vnciæ pollices quatuor.

V. Pollices Syriaci.

Quinque tritici vnciæ Rom. octo pollices Syriacos implent; tres olei vnciæ pollices quatuor, quinque vini vnciæ pollices sex, nouem mellis vnciæ pollices octo.

VI. Pollices Babylonii.

Decem tritici vnciæ Rom. nouem pollices Babylonios implent, quatuor olei vnciæ pollices tres, quadraginta vini vnciæ pollices 27. duæ mellis vnciæ pollicem vnum.

VII. Pollices Parisini.

Singulæ tritici vnciæ Parisinæ duos pollices Parisinos implent, sexdecim olei vnciæ pollices 27. Duæ aquæ vnciæ pollices tres, octo mellis vnciæ pollices nouem, singulæ mellis vnciæ Romano singulos pollices Parisinos.

VIII. Pol-

VIII. Pollices Sedanenses.

Parisina tritici vncia implet tres pollices Sedanenses, quatuor vnciarum vini pollices nouem, &c.

IX. Pollices Heidelbergici.

Quinque tritici vnciarum Heidelbergicarum sexdecim pollices Heidelbergicos implent, tres olei vnciarum pollices octo, quinque vini vnciarum pollices duodecim, nouem mellis vnciarum pollices sexdecim, viginti quinque tritici vnciarum Rom. septuaginta duos pollices Heidelbergicos, quinque olei vnciarum pollices duodecim, &c.

X. Pollices Toletani.

Dux tritici vnciarum Toletanarum nouem pollices Toletanos implent, quatuor olei vnciarum pollices Toletanos quindecim, octo vini vnciarum pollices viginti septem, duae mellis vnciarum pollices quinque, septendecim tritici vnciarum Romanae pollices Toletanos septuaginta duos, septendecim vini vnciarum Rom. pollices Toletanos quinquaginta quatuor.

CANONVM MENSVRARIORVM
confirmatio.

I. Pollices Attici.

Si quis postulet, vt singulos, quos haecenus recensuimus, canones, peculiari aliquo experimento confirmemus, is profecto rem iniquam exigat. Quis enim tam proiecta patientiae esse possit, vt in singulis illis ad statheram expendendis tempus & operam collocet? Aequus Lector agnoscat plus satis sufficere, si in pauculis quibusdam experimento facto ex iis analogiae beneficio reliqua *συμμετρίαν* colligamus, Ad eam rem commodissimus omnium est pes Atticus, propter numeri rotundationem. Superiore libro diximus, plerosque populos ex suo quemque pede mensuras cubicas confecisse. Verbi gratia: Athenienses ex suo pede cubico confecerunt *κεράμειον*, ex semipede *χάρα* siue *χόρα*, ex palmo cotylam Georgicam. Cotyla haec est octaua pars *χόρα*, *χάρα* vero *κεράμειον*. Atque eandem fere rationem apud plerosque populos inuenias. Diximus quoque, quamnam sit proportio inter pedem Atticum, Romanum, &c. siue simplicem, siue quadratum, siue cubicum. Ex his principijs reliqua sunt colligenda. Ex palmo igitur Attico cubico cotylam confici iussi, hanc aqua plenam comperi pendere vncias Parisinas aquae $14\frac{1}{2}$, tritici $10\frac{7}{8}$, quae conficiunt vncias Rom. aquae $16\frac{2}{7}$, tritici $12\frac{2}{7}$ pro quo ad subductionis facilitatem sumimus $13\frac{2}{3}$, siue duodecim & semis. Ita congius praecise pendebit

pendebit uncias Romanas tritici centum. Ceramium siue quadrantal octingentos, id deinceps nobis erit instar fundamenti.

II. Pollices Romani.

Si congius Atticus pendet uncias Rom. tritici centum, cum inter Atticum & Rom. cubum ea sit ratio, quæ inter 13834. & 15625. omnino congius Romanus pendebit uncias Rom. tritici $88\frac{2}{3}\frac{5}{7}$. At Congius Romanus, quem confici iussi, pendebat tritici libras Parisinas quatuor, uncias tredecim cum semisse, hoc est, uncias Parisinas in uniuersum septuaginta septem cum semisse, quæ conficiunt uncias Rom. $88\frac{2}{3}$. Idem congius aqua plenus pendet circiter uncias Parisinas 103. Roman. 118. Sed Romani consulto congium Cylindricum cubico aliquanto capaciorum confecerunt, ut caperet præcise tritici probi plenas uncias nonaginta, olei 108. &c. & ad eandem rationem reliquas mensuras suas ordinarunt. Methodi finem etiam in Romano, quem confici iussi, sextario expertus sum.

III. Pollices Hebraici.

Si cubi Attici 216. dent Hebraicos 125. cum congius Atticus pendeat uncias Rom. tritici centum, congius Hebræorum pendebit uncias $172\frac{2}{3}$. palmus vero $21\frac{2}{3}$. At palmum Hebraicum, quem confici iussi, cõperi pendere uncias Parisinas tritici circiter nouendecim, aquæ $25\frac{1}{7}$. Romanas aquæ $28\frac{2}{3}$. tritici $21\frac{2}{3}$. Denique cubicus Hebræorum palmus pendebat circiter uncias Rom. tritici $21\frac{2}{3}$. Congius $172\frac{1}{2}$. quadrantal 1380. Sed ut Romani, sic & Hebræi consulto Cylindricas mensuras cubicas aliquanto capaciores fecerunt, & ea quidem ratione, ut viginti tres congii Cylindrici capiant cubicos viginti quatuor: ita effectum est, ut palmus cubicus caperet uncias tritici $22\frac{2}{3}$. Congius 180. quadrantal 1440. siue libras Romanas, congius quindecim, quadrantal centum & viginti, & ad eandem rationem reliquas quaque mensuras accommodarunt.

IV. Pollices Ægyptiaci.

Si cubi Ægyptiaci 185193. æquant Atticorum centum viginti quinque millia, cum congius Atticus pendeat uncias tritici centum, congius Ægyptiacus pendebit uncias $148\frac{1}{3}\frac{2}{5}$. At palmus Ægyptiacus, quem confici iussi, pendere compertus est uncias Parisinas aquæ $21\frac{1}{8}$ Romanas $24\frac{1}{2}$. ac proinde tritici $18\frac{1}{2}\frac{1}{8}$. Ita congius Ægyptiacus pendebit uncias Rom. tritici 149. Nos vero ad methodi commoditatem sumpsimus plenas uncias centum quinquaginta.

V. Pollices

V. Pollices Syriaci.

Si pollices Syriaci 421875. æquant Atticos 571787. vncię centum Attici congii Syriaco congio dant vncias 1361. & aliquantulo plus, quod ad facilitatem subductionis omittimus.

VI. Pollices Babylonii.

Cum cubi Babylonii 27. dent Atticos 64. sequitur, vt vnciæ centum Attici congii Babylon. dent vncias 237 $\frac{1}{2}$. Sed vt Hebræi, sic & Babylonii congium Cylindricum cubico capaciorem fecerunt, ea ratione vt viginti tres Cylindrici capiant cubicos viginti quatuor, aut circiter, idque vt congius Babylonius caperet præcise tritici Romanas vncias duas & quadraginta, quot olim modius Rom. & etiamnum hodie Romæ, mensura illa, quam ob hanc causam vocant congicellum.

VII. Pollices Parisini.

Cum ea sit inter cubicum pedem Parisinum & Atticum ratio, que inter 3375. & 4096. & quadrantal Atticum capiat octingentas tritici vncias Roman. lequitur, vt quadrantal Parisinum capiat vncias Roman. 970 $\frac{1}{3}$. hoc est, fere 971. Temporarius ait, se iussisse confici quadrantal Parisinum, ac comperisse pendere vncias aquæ Parisinas 1102. ac proinde Parisinas vncias tritici 826 $\frac{1}{2}$. Romanas 944 $\frac{1}{2}$. hoc est, circiter 26. vncias minus quæ postulat epilogismorum nostrorum analogia. Omnino igitur quadrantal Temporarii fuit iusto breuius. Itaque consulto iussi mihi Parisinum quadrantal confici, quam accuratissime potui. Id tritico plenum pendebat vncias Parisinas 830 $\frac{1}{2}$. Romanas 972. quod proxime accedit ad id, quod requirebat epilogismorum nostrorum analogia. Sed vt Hebræi, Babylonii, Romani, sic & Parisienses Cylindricum quadrantal cubico paulo capacius fecerunt, vt pendere posset libras Parisinas tritici quinquaginta quatuor, aquæ septuaginta duas.

VIII. Pollices Sedanenses.

Si cubici pedes Attici 2685619. æquant Sedanenses 3375000. sequitur, vt congius Sedanensis capiat vncias Romanas tritici vnde octoginta, & aliquantulo plus, ac proinde palmus fere decem vncias. Palmus vero Sedanensis, quem confici iussi, pendet vncias Parisinas tritici octo cum quinque octauis, aquæ vndecim cum semisse. Vncias vero Romanas tritici 9 $\frac{1}{2}$. aquæ 13 $\frac{1}{2}$ pro quibus numeris decurtatis sumpsimus plenas vncias Rom. decem, tritici, vnciæ tredecim & semis, olei duodecim, mellis octodecim. Sed Sedanenses, vt & Romani, Hebræi, &c. palmū suum Cylindricum, quem semifextariolum vocant, cubico paulo maiorem esse voluerunt, vt caperet vncias Parisinas tritici nouem, vini duodecim, mellis

mellis sexdecim. Congius vero, quem ipsi potum vocant, libras tritici quatuor & semis Parilinas, vini sex, mellis octo. Hæc tum à me, tum ab aliis in hæc vrbe tot experimentis comprobata sunt, vt dubitari non possit de ea analogia, quam statuimus inter triticum, oleum, vinum, aquam & mel.

IX.

Si 3375000. cubi Heidelbergici dant Atticos 2571353. centum vnciæ Rom. congii Attici dabunt Heidelbergico congio Romanas vncias $76\frac{6\frac{2}{3}}{3\frac{2}{3}}$. Omittamus fragmentum istud, si congius Heidelbergicus capiens pollices 216. pendet vncias tritici Romanas 76. tum Schopen Heidelbergicus siue vas capiens pollices Heidelbergicos 36. pendebit vncias Rom. tritici $12\frac{2}{3}$. pro quo ad subductionis facilitatem sumpsimus vncias $12\frac{1}{2}$. Atque ita Schopen Heidelbergicus fiet eiusdem capacitatis cum Cotyla Georgica, siue cum mensura ex Attico palmo confecta, quod sane verum est. Cum enim palmum illum Atticum pridem, puta ab hinc biennio confici iussissem, nuperrime cum cœpisssem de Heidelbergicis quoque mensuris percontari, mihi renuntiatum est Schopen Heidelbergicum pendere quindecim vncias vini Heidelbergicas. Hinc epilogismorum analogia docuit me, quod modo dixi, nempe mensuram hæc Attico palmo plane respondere, atque ita reliquas quoque mensuras Heidelbergicas Atticis prorsus pares esse. Id cum essem admiratus, vt eo certius id testari possem, tabellario nostro mandavi, vt mensuram illam nota publica insignitam, & quam accuratissime adæquatam mihi emeret, & huc adferret, quod cum ille præstitisset, re ipsa comperi, non esse ouum ouo similis, formicam formicæ, quam sit chopina Heidelbergica cotylæ Georgicæ siue palmo Attico. Itaque etiam si methodi causa docuerimus, quomodo possint Heidelbergicæ mensuræ ex Heidelbergico pede construi, tamen id necesse non erat, cum potuerint Germani nulla sui pedis habita ratione Atticas tum liquidorum, tum aridorum mensuras vsurpare.

X.

Si cubici pedes Attici 64. dant Toletanos 125. ratio postulat, vt congius Toletanus capiat vncias tritici Romanas $51\frac{1}{2}$. pro quo sumpsimus numerum rotundatum, nempe Romanas vncias 51. Toletanas 48. Hæc ita se habere nos persuadet non vlla experientia, sed epilogismorum tantum analogia. Nam neque pedem, neque mensuram vllam cubicam Toletanam vidimus. Sed omnino rationi consentaneum nobis videtur, vt Arroba Toletana sit quadrantal Toletanum, Azumber, congius.

Cum

Cum ergo Azumber capiat quatuor vini libras Toletanas, Arroba tritici libras Toletanas viginti quatuor, vt docet Io. Mariana, huic fundamento reliqua superstruximus, quam recte, Hispani ipsi viderint.

D E F I N I T I O N E S.

I.

Mystrum paruum Romanum est vasculum habens tres pollices Romanos longitudinis, totidem latitudinis, altitudinis vero sextam pollicis partem, amplitudinis sesquipollicem. Huiusmodi mystra octo tritico plena pendebunt quinque Romanas, vel Atticas vncias. Sunt enim eiusdem ponderis vnciæ Atticæ cum Romanis. Mystra quatuor oleo plena pendebunt vncias Romanas tres. Sex mystra vini vncias quinque. Octo mystra mellis vncias nouem. Galenus: *μύστρον μικρόν ἐλαίου ἔχει ὀλίγας εἰς οἶνον γράμματα κ. μέλιτος ὀλίγας δ*. Serapion: *Mestrum paruum drachimet (.) drachmas sex*. Alseir: *Mestrum paruum olei est drachimet VI. Mestrum paruum vini, gormia XX. id est, γράμματα. Mestrum paruum mellis, drachimet VIII.*

II.

Mystrum paruum Atticum est vasculum habens tres pollices Atticos longitudinis, latitudinis totidem, altitudinis sextam pollicis partem, amplitudinis sesquipollicem. Mystra 35. tritici pendent vncias Romanas 25. sex mystra olei vncias quinque, 27. mystra vini vncias 25. mystrum mellis vnciam vnam cum quadrante. Huius dimidia pars dicitur *χήμεν*. Dioscorides: *ἡ χήμεν (ὅπου δεῖ κινάθου τέταρτον) μέλιτος ἀγρὸς δραχμῶν εἶ*. Quod autem Galenus ait: *μύστρον μικρόν ἐλαίου ἔχει ὀλίγας εἰς οἶνον γράμματα κ. μέλιτος ὀλίγας δ*. id intelligendum est de mystro paruo Romano, hoc est, de dimidio cyatho Romano. Eodemque modo intelligenda sunt Cleopatrarum verba corrupta quidem, sed eodem modo legenda, quo Galeni verba.

III.

Olyschium videtur fuisse mensura Romana, habens tres pollices Romanos latitudinis, totidem longitudinis, altitudinis duas septimas, amplitudinis duos & quatuor septimas, quatuordecim Olyschia tritico plena pendent quindecim vncias Rom. septem Olyschia oleo plena nouem vncias, vini vero plena decem vncias, quatuordecim denique Olyschia melle plena viginti septem vncias. Marcellus: *Olyschium hemina septima*

prima pars, quod facit vnciam vnam, drachmas duas, nempe si oleo impleatur, quanquam pro $1\frac{7}{8}$. sequentium analogia requirit, vt dicas $1\frac{7}{8}$.

IV.

Cyathus Romanus est mensura liquidorum, habens tres pollices Romanos latitudinis, totidem longitudinis, altitudinis vero trientem pollicis, totius amplitudinis tres pollices. Itaque si tritico impleatur, pendebit vnciam cum quadrante, si oleo vnciam cum semisse, si vino, vnciam cum besse, si melle duas vncias cum quadrante. Plin. lib. 2. c. vlt. Cyathus pendet per se drachmas decem: nempe tritico plenus. Diodorus: Cyathus mystra minora duo tenet, id est, fescunciam, oleo scilicet plenus. Galenus: ὁ κύαθος ἐλαίου ὀλίγος ἴσ' ὄνου ὕψιαν α. σ' γράμματα δ'. μέλιτος γο β'. ὀλίγος β'. Cleopatra: ὁ κύαθος ἐλαίου ἴσ. α. σ. ὄνου (lege, ἦτοι) δραχμὰς ἴσ'. (vellege, ὄνου δραχμὰς 17'. γράμμα α.) μέλιτος δραχμὰς 17'. lege, ἦ. Dioscorides: ὁ κύαθος (ὅπερ ὄσι κοτύλις ἐκτόν) ἐλαίου ἀγεί ἴσ. α. σ. ὁ κύαθος ὄνου ἀγεί ἴσ. α. ἡμίσειαν, γράμματα δ'. Serapion: Choanus est vnc. 15. Sic corrupte cyathum vocat. Alleir. Choanus olei drachmet XII. Choanus vini vnc. 1. & medietas: drachmet & tertia. Choanus mellis vnc. 11. & quarta. Choanus, inquit, vini pendet fescunciam & drachmam cum triente. Serapion Alcantum & Choatium vocat, Alcantus est vnc. 15. Choatii 11. sunt vnc. 111. Alcantus pro Alcaythus, ὁ κύαθος, vt Acsat pro Alcsat, ὁ ξέσης, & alia sexcenta. Isidorus: Cyathi pondus decem drachmas appenditur.

V.

Cyathus Atticus est mensura liquidorum, habens tres pollices Atticos latitudinis, totidem longitudinis, altitudinis, trientem pollicis, amplitudinis tres pollices. Octodecim Cyathi Attici tritico pleni pendunt viginti quinque vncias, tres oleo pleni quinq; vncias, viginti septem vino pleni quinquaginta vncias, duo melle pleni quinque vncias. Quia igitur paucillum abest, quin hic cyathus aqua plenus pendeat vncias duas, (præcise enim pendet vnciam aquæ $1\frac{7}{8}$), ideo Helychius λέχεται, inquit, ὕψι πνθ' ὕψιαν εἰς, vbi, ὕψι recte à Budæo explicatur de aqua, & immerito Budæus ab Agricola vexatur. Sic Horatius:

Vt tibi si sit opus liquidi non amplius vna
Aut Cyatho, & dicas magno de flumine malle,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.

Sic Matth. 10. 42. ποτήριον ὕψι μόνον, Syrus, poculum frigida. Cleopatra: πρὸς μέτρων καὶ σαθμῶν ἰσπατεικῶν, ὁ κύαθος ποιεῖ ἴσ β'. plurimum falluntur, meo quidem iudicio, qui putant alia fuisse veterinariorum, alia Medicorum pondera. Dioscorides: ὁ κύαθος μέλιτος ἔχει ἴσ β' σ. Idem imprudenter eandem

eandem definitionem Mystro paruo tribuit: τὸ μικρὸν μύσρον κοτύλης εἶ
 κοσὸν τρίτον ἀγρί δεσχυμᾶς δύο,ς. Mystrum, inquit, paruum est cotylæ
 pars XXIV. id non male. Cotyla enim aliquando pro sextario sumitur,
 τὸ ἄγρι δεσχυμᾶς δύο,ς. id Attico Cyatho conuenit. Addit, τὸ ἕ διχμότατον
 μύσρον γράμματα ἔχει ὀκτώ.

VI.

Acetabulum Romanum, Tetrobolum, magna concha Romana,
 sunt mensuræ liquidorum habentes tres pollices Rom. latitudinis, toti-
 dem longitudinis, altitudinis dimidium pollicem, amplitudinis quatuor
 & semissem. Itaque tritico plenæ pendent vnciam cum septem octauis,
 oleo plenæ duas vncias cum quadrante, vino plenæ duas vncias cum se-
 misse, melle plenæ tres vncias cum tribus octauis, pendent, inquam,
 drachmas quindecim tritici, olei duodeuiginti, vini viginti, mellis vigin-
 ti septem. Marcellus: *Acetabulum quod dicitur hemina quartam partem ha-*
bet. Cleopatra: τὸ ὀξύβαφον τρίτον κοτύλης ἔχει κύαθον α,ς, σαθμῶ ἢ δεσχυ-
 μᾶς ιε. ἢ μεγάλη κόγχη τὸ αὐτὸ μέτρον ἔχει τὸ ὀξύβαφον, ἔχει γδ μέτρον κύαθον, α
 ε, σαθμῶ ἢ δεσχυμᾶς ιε. Nempe si tritico impleatur. Nicandri scholiastes:
 ἢ μεγάλη κόγχη (ἢ τὸ ὀξύβαφον). Cleopatra: τὸ τρύβλιον, (credo legendum,
 τριβάλλον) ἢ τὸ ὀξύβαφον ὁμοίως ἔχου κοτύλης τὸ δ. ὁ δὲ κύαθον κοτύλης τὸ ε.
 Marcellus: *Tetrobolum quarta pars hemina.* Galenus: τὸ ὀξύβαφον ἐλαίν ὀλίγως
 ἢ. οἶνον το. β. γράμματα ιβ. μέλι τ. το γ. γράμματα δ. Cleopatra idem.
 Dioscorides quoque idem de oleo & vino. Arabes mensuram hanc
 vocant Acfunefi pro Acbusafi voce corrupta à Græco ὀξύβαφον. Al-
 feir. *Acfunefi olei drachmet XV I. Acfunefi vini vnc. ii. & quarta drachi-*
met i. Acfunefi mellis vnc. iii. & quarta & octaua. ὀξύβαφον, inquit, mel-
 lis pendet vncias $3\frac{3}{8}$. siue drachmas 27. Recte. In ceteris error est δι-
 ἀλογισίαν. Nam ὀξύβαφον olei pendet drachmas octodecim, ὀξύβαφον vini
 vncias duas & semis. Isidorus originum lib. XVI. cap. XXV. *Oxifalus, lege,*
Oxibaphum sit, si quinque drachma addantur ad decem. Acetabulum quarta pars
hemina est XII. (lege, XVIII.) drachmas appendens. Oxibaphum, inquam, pen-
 det tritici drachmas quindecim, olei duodeuiginti, pro quo scriptum est
 duodecim.

VII.

Oxybaphum Atticum sine magna concha Attica, mensuræ sunt
 liquidorum habentes tres pollices Atticos latitudinis, totidem lon-
 gitudinis, altitudinis dimidium pollicem, amplitudinis quatuor pol-
 lices & semissem, quæ tritico plenæ pendent vncias Romanas vel
 Atticas duas cum vna duodecima, oleo plenæ vncias duas cum se-
 misse, vino plenæ vncias duas cum septem nonis, melle ple-
 næ vn-

næ vncias tres cum dodrante. Dioscorides : τὸ ἐξὺ βαρον μέλιθ' ἔχει ῥο. γ. ε.
δραχμὰς β'. h.c. drachmas triginta.

VIII.

Mystrum magnum Romanum, sextans, cotylus triunciarius, & ouum, menecoth, & cyathus Hebræorum, mensuræ sunt liquidorum habentes tres pollices Romanos longitudinis, totidem latitudinis, altitudinis bessem, totius vero capacitatis sex pollices, quæ tritico plenæ pendent vncias Rom. duas & semis, oleo plenæ vncias tres, vino plenæ vncias tres cum triente, melle plenæ vncias quatuor & semissem. Paulus Aegineta : *Mystrum magnum continet acetabulum, & tertiam eius partem.* Marcellus : *Cotylus triunciarius habet hemina tertiam partem.* Vnde autem triunciarius dictum sit, manifestum est, quod scilicet oleo plenus pendent tres vncias. Galenus : τὸ μέγα μύστρον ἐλάει ῥο. γ. οἶνου ῥο. γ. γράμματα ἢ μέλιθ' ῥο. δ'. ε. Cleopatra idem. Dioscorides : τὸ μέγα μύστρον κοτύλης, id est, sextarii, ἐστὶν ὀκτώ-κμιστέκατον, ἀγὶ δραχμὰς τρεῖς. γράμματα α'. Diodorus cum acetabulo confundit. Dicitur quoque sextans sextarii, scil. à Suetonio in Augusto c. 77. Qui factum autem, vt hoc mystrum Rom. vel hic cotylus ab Hebræis Betzæ vel oui nomen acceperit, mihi non satis liquido constat, ipsi profitentur se de ouo non anserino, sed gallinaceo loqui. Ego ouum gallinaceum mediocris amplitudinis appendi primo intactum, tum euacuatum & aqua repletum, vtroque modo tantundem pendebat, nempe tredecim grossos Parisienses cum semisse. Postea aliud appendi aliquanto capacius, quod pendebat grossos septendecim cum sextante. Ioann. Mariana testatur, se appendisse ouum pendens vncias duas & drachmas duas Toletanas, scilicet quæ efficiunt vncias Parisienses duas cum grossi dodrante. Itaque ouum gallinaceum tantundem fere pendet, quot mystrum Roman. tritico plenum. An autem hæc fuerit ratio, cur mensuram eiusdem cum mystro Rom. capacitatis oui nomine nuncuparent Hebræi, affirmare non ausim. Hoc certe quiuis agnosceret, si durum est ouum gallinaceum cum mystro Rom. comparare, multo durius futurum, si cum Attico mystro comparatur. Ego enim, si mihi detur optio, ouum cum acetabulo Romano, aut etiam cum cyatho Attico lubentius quam cum mystro maiore Rom. nedum cum Attico mystro compararem. Sed sequentia docebunt, necesse esse, vt huius Hebræorum oui comparatio cum hoc Romanorum maiore mystro concurrat. Arabes vt paruum, sic & magnum Mystrum Mestrum vocant. Alseir : *Mestrum magnum olei est vnc. lvi. Mestrum magnum vini est vnc. lvi. & gormia,* (id est, γράμματα) VIII. *Mestrum mellis vncia lvi.* Serapion : *Mestrum magnum vnc. lvi.* Epiphanius : κνάδθ (Hebræus scilicet, nam Atticum supra defini-

definiuimus) *ἔστιν ἐπιτόν ὃ ἔστι μενεκῶδ ἢ λέγει τὰς κυάθους ἢ γράφῃ.* Recte agricola legit *μενεκῶδ*, Hebraice *מנעקוֹד*. Exod. 25. 28. & 37. 16. Numer. 4. 16. quibus locis Hieronymus & LXX. vertunt cyathos. Hebræorum alii Furculas, alii Calamos, teste R. D. Kimchi. Fr. Iunius Scopulas. Habet autem ouum siue cyathus Hebræorum tres pollices Hebr. latitudinis, totidem longitudinis, altitudinis trientem pollicis amplitudinis tres pollices.

Atque hæc causa est, cur ouum siue *μενεκῶδ* dicitur Cyathus Hebræorum, quia tot capit pollices Hebr. quot Cyathus Atticus pollices Atticos, & Cyathus Rom. pollices Rom.

IX.

Mystrum magnum Atticum tot habet pollices Atticos, quot Rom. Romanos, capitque mellis vncias Rom. quinque, aquæ tres cum dodrante; olei tres cum triente tritici $2\frac{7}{8}$.

X.

Quartarius Romanus est mensura liquidorum, habens tres pollices Rom. longitudinis, totidem latitudinis, altitudinis vnum, amplitudinis nouem, hoc modo quartarius Romanus plenus tritico pendet vncias tres cum dodrante, oleo plenus, vncias quatuor cum semisse, vino plenus vncias quinque, melle plenus vncias sex cum dodrante. Dioscorides: *τὸ τέταρτον ἐλαίου ἔχει 10. δ. 5.* Quartarius autem Rom. dicitur, quod sit quadrans sextarii Romani. Hinc quartario Romano fere respondet Panilla Toletana, nisi quod Panillæ præcise tribuuntur olei quatuor vnciæ communes Toletanæ Romanæ quatuor cum quadrante. Quartarium vero diximus pendere Rom. vncias olei quatuor cum semisse. Sextarius Toletanus capit Panillas $3\frac{3}{4}$. Sextarii decem, panillas 36. non 31. vt vult Mariana; in huius mensuræ definitione *ἀσίς κτλ* docens: Habet, inquam, panilla tres pollices Toletanos longitudinis, altitudinis duos, latitudinis duos & semis, amplitudinis quindecim.

XI.

Quartarius Atticus, hoc est, Attici sextarii quadrans est mensura liquidorum, habens tres pollices Atticos longitudinis, totidem latitudinis, vnum altitudinis, amplitudinis nouem Atticos, Romanos decem & pauxillo plus. Quartarius Atticus tritico plenus pendet vncias quatuor cum sextante, olei quinq;, aquæ quinque cum quinque octauis, vini quinque cum quinque nonis, mellis septem cum semisse. Dioscorides: *τὸ τέταρτον μέλιτος ἔχει 10. ζ. 5.* proprie autē, vt dixi, quartarius hic Atticus capit pollices amplitudinis Atticos nouē præcise, Roman. vero $10\frac{2385}{73824}$.

sed quia nullius fere momenti est tam exilis portiuncula, ideo omiffa hac importuna fractiuncula, maximi quique scriptores ita rationes suas instituant, ac si inter Attica & Romana visa ea sit præcise proportio, quæ inter decem & nouem, vt videlicet nouem quartani Attici decem Romanos conficiant, eoque libentius in eam sententiam pedibus iuerunt, quod videbant inter olei & vini pondus eandem fere rationem esse, vt videlicet quartarius vel sextarius Romanus vino plenus tantundem pendeat, atque quartarius vel sextarius Atticus oleo plenus. Idemque sentiendum de cæteris mensuris Romanis & Atticis, quæ inter se non quidem æquales, sed analogæ sunt, puta de hemina & cotyla, congio & choe, &c.

XII.

Kartub est mensura liquidorum capiens, vt quidem nobis videtur, sexagesimam quartam partem Hebræi sati, quod si verum est, habebit tres pollices Rom. longitudinis, totidem latitudinis, altitudinis sesquipollicem, amplitudinis tredecim cum semisse. Hebraicos vero sex cum dodrante, pendebitque uncias tritici quinque cum quinque octauis, olei sex cum dodrante, aquæ septem cum semisse, melli decem. אַחַד מֶשְׁכֶּמֶנָה בְּשִׁמְוֹנִית וְהוּ בְּדִתוּב Achad meschemona Besheminith vehu Karthub, inquit Talmudici in Bana Batra, hoc est, Kartub est, ὄργανον ὄργανον. Quod author BahalHarus exponit, esse octauam partem octauæ partis Logi. אַחַד מֶשְׁכֶּמֶנָה בְּשִׁמְוֹנִית בְּלוֹג, Achad meschemena besheminith belog. In quibus verbis esse credo R. Natanis Σάγμα μνημονικόν, ac legendum Satum pro Logo. Quis enim credat in vsu fuisse vas tam exile, vt sexagesimam tantum & quartam Logi partem caperet? At vt μέτρον ἀπλῶς dicitur, Sea non Log, sic τὸ ὄργανον ἀπλῶς dictum commode intelligetur octaua, non Logi, sed Sati pars. Erit ergo kartub octaua pars octauæ partis Hebræi sati semifextario fere Toletano respondens. Quod si quis velit esse simpliciter octauam Logi partem, non octauam octauæ, tum kartub erit idem quod oxybaphum Romanum. Priori sententiæ rectius concinit illud Scitum Rabbincum, Si tribus Logis aquæ vini kartubum admisceas, iam illa mixtio vini speciem præ se feret. Nec abludit illud de centum satis qui vnum tantum kartubum detraxerit, non censebitur quidquam detraxisse.

XIII.

Hemina siue cotyla Romana (quanquam Cotyla potius Græcorum, hemina Romanorum est) & Korboni Arabicum sunt mensuræ liquidorum habentes tres pollices Rom. latitudinis, totidem longitudinis, duos altitudinis, octodecim amplitudinis, pendetque tritici septem uncias

ciās & semis, olei nouem, vini decem, mellis tredecim & semis. Galenus: ὁ ξέσις ἔχει ἡμίσεα δύο, αἷς ἢ ἡμίνας περὶ παραγρεύουσιν. Idem: κοτύλη, hoc est, hemina, ἐλάση ἰοθ. οἶνος ἰο. ἰ. μέλι ἰοθ. ἰο. 17. 5. Cleopatra idem. Dioscorides: ἡμίνα τὸ ἔστιν ἡ κοτύλη ἐλάση ἰοθ. οἶνος ἰο. ἰ. Diodorus: Hemina selibram & quadrantem trahit, vt sextarius libram & semissem. Sed male Diodorus, qui putat id de aqua non de oleo intelligendum esse. Abensiuā, Corboni olei sunt vncia nouem, Corboni vini vncia decem, Corboni mellis vncia XIII.S. Festus: Hemina ex Græco ἡμισυ quod est dimidia pars sextarii. Serapion: Cotyla I. vnc. IX.

XIV.

Hemina vel cotyla Attica (nam hæc duo propter affinitatem, & analogiam inter se plerumque confunduntur) & Tryblium sunt mensuræ liquidorum habentes tres pollices Atticos longitudinis, totidem latitudinis, altitudinis duos, amplitudinis vero octodecim, pollices, inquam, Atticos, Romanos vero viginti & $\frac{3}{4}$. pendentq; tritici vncias octo cum triente, olei decem, aquæ vndecim, cum quadrante mellis quindecim. Dioscorides: ἡμίνα τὸ ἔστιν ἡ κοτύλη μέλι ἰοθ. ἔχει λίτραν α'. ἰο. γ'. Hæc, inquam, definitio conuenit proprie cotylæ. Duæ vero antecedentes olei & aquæ eiusdem Dioscoridis proprie conueniunt heminae. Sic Isidorus Originum lib. 16. c. 25. Hemina (tu cotylam intellige) appendit libram vnam, quæ geminat a sextarium facit. Galenus lib. 5. de Compositione Medicamentorum secundum genera: ἐγχωρεῖ ἢ τῆς ἰταλικῶν ἐγλιῶν δ'. τὴν κοτύλιν ἢ καδάπερ καὶ τινες ὠήθησαν. Hæc est Hemina oleo plena ἐγχωρεῖ ἢ ἢ ἰβ. ἐμβάλλειν vel potius $\frac{1}{2}$ αἷς ἄλλοι κελεύουσιν. Hæc est cotyla aqua plena. Idem lib. 6. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ τῆς γαλιαντῶν ὀρεῖ μέτρων ἢ σαδμῶν δ'. φασὶν οὐ γλιῶν τῆς ἐκ τῆς ῥωμαικῆς λίτρας, τὴν ὑπὸ τῆς ἰατρῶν ἐν ταῖς φαρμακίσι βίβλοις γεγραμμένῳ κοτύλιν. ὅτι οἱ τῆς ἰβ. φασὶν ἐγλιῶν ὑπ' αὐτῆς λέγεσθαι, καδάπερ ἐν ῥώμῃ τὴν λίτραν ἢ ἐλάση ἰωθῶς ὀνομάζουσιν. Paulus Aegineta: Cotyla siue tryblium magna mystra IIII. acetabula IIII. Galenus: τὸ τρυβλίον ἢ τὸ μικρὸν ἔχει μέτρας μεγάλα τέσσα, ὀξύβαρα δ'. Fannius: At cotyle cyathos bis ternos vina recepat. Epiphanius: τὸ μέτρον κοτύλη ἡμίση ξέσις ὑπάρχει κέκληται ἢ κοτύλη ἀπὸ ξέσις εἰς δύο κόπυεος, (immo ἀπὸ τῆς κοιλότητος, vt recte Hesychius) τρυβλίον ἢ ὀξύβαρον ἔστι τὴν πλάση, ἢ τοὶ πάροφισ, ἢ ἡμίση ἢ ξέσις τὸ μέτρον ἔχει. Epiphanium in cotylæ etymologia sequitur Isidorus.

XV.

Libra mensuralis Romanorum (Rotulum Arabes vocant) est mensura liquidorum, habens duos pollices Romanos altitudinis, tres latitudinis, quatuor longitudinis, amplitudinis viginti quatuor, pendetque tritici vncias decem, olei duodecim, vini tredecim cum triente, mellis

mellis o&oddecim. Galenus libr. 6. de Compositione medicamentorum secundum genera : ἐγὼ γάρ εἰμι ἐν τῇ ῥώμῃ πύριον ἔλαιον καλυμένον λίτραν, ἢ δὲ τῆς τετρατημῆσαν κερὰτων μετρηῶσι, hoc est, quam intrinsecus interfingunt duodecim lineis, totidem uncias denotantibus) ἐσησάποτι (tritico plenam videlicet) βολόμενον μαθεῖν ὑπόσον ἔχει σαθρόν ἔλαιον βάρους ἑξῆς ἢ τῆς σαθρῆς δέκα ἑξήκοντα ἴσας τῆς μετεκῆς ἔλαιον ιβ'. hoc est, vas illud, quod ita comparatum est, ut oleo plenum pendeat libram, siue duodecim uncias, illud idem alia materia (ea autem vix vlla alia esse potest præter triticum) plenum pendeat tantum decem uncias. Ideo Ioann. Hurnius *Duodecim* (inquit) *uncia mensurales sunt decem uncias ponderales*, sed hoc ἀδελφικῶς dicere, est nihil dicere, & lectorem multo incertiore dimittere quam pridem. Nos ergo, si non id, quod res est, diximus, saltem aliquid dicere tentauimus. Idem libro primo : ἐν πολλῶν φαρμάκων παλαιῶν γεγενημένων πρὶν εἰς τοσούτου δυνάμειος ἠνεῖσθαι (Romam) ἑσοχασάμην, ἢ ὀνομάζουσι κείνοι κοτύλην, (hoc est, heminam siue cotylam Romanam) ἵσθιν εἶναι τῆς κατὰ πύριον νύριον ἐν ῥώμῃ λίτραν (mensuralem recte interpretatur Agricola) ἑξήκοντα ἑννεα. Cum, inquit, heminam oleo plenam infudissem in libram mensuralem, comperi eam capere mensuralis huius libræ dodrantem. Idem libro sexto : εἰς οὗ δὲ τὸν ἀνδρέμαγον δ. τῆς μετεκῆς ἑξήκοντα ἀξιοῦ ἑμβάλλεσθαι τὸ κίκιον ἑλκίον, ὡς γινέσθαι τῆς ἑξήκοντα κοτυλῶν ἑξήκοντα νδὶ μετεκῆς, ὅπερ δὲ ταυτὸν λίτρας ῥωμαικῆς δ. ἢ ἑξήκοντα.

Huius libræ mensuralis capacitati fere respondet semifextariolus Sedanensis ex palmo Sedanensi cubico confectus. Capit enim uncias Parisinas tritici $5\frac{7}{8}$, vel $5\frac{3}{4}$ Romanas decem. Sed idem semifextariolus Cylindricus capit uncias Parisinas tritici nouem, aquæ duodecim.

XVI.

Cotyla Georgica est vas cubicum habens vndique ternos pollices Atticos, in vniuersum viginti septem Atticos siue Romanos circiter triginta, pendetque tritici duodecim uncias & semis, olei quindecim, vini sexdecim cum besse, mellis viginti duas cum semisse. Cleopatra : ἐν τοῖς γεωργικοῖς εἶρον κοτύλην τρίτον ἢ τέταρτον ἕξεν. Rectius Codex, quo vsus est Agricola : τριῶν τετάρτων ἕξεν, hoc est, inter Georgicas mensuras inueni Cotylam, quæ dodrantem sextarii capiebat Galenus de compos. medicamentor. secundum genera libr. VI. ἢ δὲ πινὸν ἢ κῆσα λέγοντο ἐκκαθάρσει ἑξήκοντα ῥωμαικῆς ἔχειν πύριον ἐν φαρμακίῳ βίβλοισι γεγενημένην ὑπὸ τῆς ἰατρῶν κοτύλην. Non est id verisimile, Medicos cotylæ nomine simpliciter vsurpato hanc cotylam intellexisse; sed potuit aliquis Medicus notasse

notasse, esse cotylā quandā, quæ vino plena pendeat circiter XVI. vncias. Idem accuratius lib. 1. *ῥαδίως ἀποπίπτουσα, καὶ ἐκκαίδεκα καὶ δύο μοιζον ἐστῆρας πῦν κοτύλλω ἔχειν ὑποδάμειδα, καὶ δάπερ ἐνιοὶ φάσι.* Præcise si modo aqua impleatur. Rursus Galenus: *ἰδίως ἑλληνικὴ κοτύλη ἢ ἐλαφύ λίτραν ἄ. ἄγ. ἢ ἰ. ἢ σίτη, non ἐλαίω &c.* Vocat autem ἑλληνικὴν, vt eam ab Attica distinguat. Faou-
 rinus: *χρῆς μέτρον Ἀττικὸν χωρῶν κοτύλας ὀκτώ.* Georgicas scilicet, vas huius-
 modi confici iussi, id aqua plenum comperi pendere vncias nostrates
 siue Parisinas quatuordecim cum semisse, Romanas vncias $16\frac{7}{8}$. hoc est,
 paulo minus quam $16\frac{7}{8}$. quod requirebat exquisita analogia.

Eiusdem cum Georgica Cotyla capacitatis est Schopen Heidelbergicus. Nam Schopen Heidelbergicus pendet $11\frac{1}{4}$. tritici olei $13\frac{1}{2}$. mel-
 lis $20\frac{1}{4}$. vini vero quindecim, vncias Heidelbergicas, ac proinde vncias
 Romanas vini sexdecim cum besse, olei quindecim &c. Habet autem
 tres pollices Heidelbergicos altitudinis, totidem latitudinis, longitudi-
 nis quatuor, amplitudinis triginta sex.

XVII.

Sextarius Toletanus est mensura liquidorum habens tres pollices
 Toletanos altitudinis, totidem latitudinis, longitudinis sex, amplitudi-
 nis 54. capitque Toletanas vncias tritici duodecim, olei $14\frac{2}{3}$. vini sexde-
 cim, vel Romanas vncias tritici $12\frac{3}{4}$. olei $15\frac{3}{10}$. vini 17. mellis $22\frac{2}{10}$.

XVIII.

Sextariolus Parisinus (Chopinam vulgo vocant) est mensura li-
 quidorum, cui, si ad formam cubicam redigatur, tribuendi sunt duo Pa-
 risini pollices altitudinis, latitudinis tres, longitudinis quatuor, ampli-
 tudinis viginti quatuor. Si 3375. pollices Parisini cubici dant Atticos
 4096. Parisini 24. dabunt Atticos $28\frac{18}{375}$. sumamus ad subductionis
 commoditatem pollices $28\frac{4}{5}$ hoc est, aliquantulo plus, quam dabat prius
 fragmentum. Certe si octo pollices Attici dant vncias aquæ quinque,
 pollices Attici $28\frac{4}{5}$. dabunt Rom. vncias aquæ duodeviginti præcise, quæ
 conficiunt Parisinas vncias quindecim cum dodrante. Ego igitur, vt ex-
 perirer, quam congrueret res ipsa cum epilogismorum analogia, iussi
 mihi confici vas totidem, quot dixi, pollicibus Parisinis constans. Id
 plenum aqua comperi pendere Parisinas aquæ vncias quindecim cum
 dodrante. Temporarius ait, Quadrantal Parisinum pendere tantum vn-
 cias aquæ 1102. demus 1104. libras Parisinas vnde septuaginta. Hac ra-
 tione sextarius Parisinus caperet tantum vncias aquæ Parisinas quindec-
 im cum semisse Ita nē Temporarii quidem Epilogismus à meo multum
 distat.

distat. Sed qui mensuram hanc à cubica forma ad Cylindricam reuocarunt ad gestationis commoditatem, ii dederunt operam, vt vas illud aliquanto capacius esset, quam cubicæ formæ analogia postulabat, vt videlicet aqua plenum penderet præcise libram Parisinam. Itaque quemcunque rerum harum peritum rogabis, quodnam sit legitimum sextarioli Parisini pondus, is respondebit esse libræ. Quin & ipse Budæus, *Comperi*, inquit, *sextariolos Parisinos tres tritico plenos pendere triginta sex vncias Parisinas, aqua vero plenos penderelibras tres, siue vncias duodequinginta, vt sit inter triticeum aqueumque pondus proportio sesquiertia.* Idem lib. 5. sui *Assis: Deprehendi*, inquit, *vas tesserarium, id est, amphoram meam cumulatam huius vrbis quadrantem radio aequatum capere. Nec aliam esse inter vtrumque differentiam, quam que esse soleat inter mensuram rasam & fastigiatam, vt amphora mea cum eo auctario, quod liberaliores venditores condonare solent, quadrantem nostrum hostimento ad mensum omnino equare possit. Quadrantem appello eius mensuræ quartam partem, quam sextarium triticarium dicimus.* Hæc Budæus. Quæ si ad epilogismorum analogiam excutere velis, sic comperies: Sextariolus Parisinus cubicus pendebit vncias aquæ Parisinas quindecim cum dodrante, tritici vero vndecim cum tribus decimis sextis. Idem Sextariolus Cylindricus pendebit vncias aquæ sexdecim, tritici duodecim. Hoc modo quadrans vel amphora Budæi, hoc est, vas tesserarium ex pede Gallico confectum, si tritico impleatur, pendebit vncias octingentas sexaginta quatuor. Itaque quadrans Parisinus siue Cylindricus tredecim vnciis cum semisse grauior erat quadrante cubito, siue Budæano, si modo tritici rationem habeas. Quod si de aqua sit quæstio, tum quadrans Parisinus siue Cylindricus, quem minorum vulgo vocant, octodecim vnciis grauior erit amphora Budæana. Itaque non satis accurate dixit Budæus, Minorum cubicum in Cylindrico contineri, & insuper auctarium illud quo liberaliores venditores vti solent. Nam auctarium illud debet esse apud nos duodecima, olim autem apud Græcos & Romanos decimaquinta vasculi pars. At Minorum cubicum Cylindrico minor non est nisi sexagesima sui parte. Vigenerus ait, Romæ vasculum Folieta vulgo dictum aquæ plenum tantundem capere & pendere quantum chopina Parisina, nempe sexdecim vncias nostrates, in quo fallitur. Nam Folieta non aqua, sed oleo plena fere sexdecim vncias Parisinas pendet, vel $15\frac{3}{4}$. Itaque non Parisino, sed Romano sextario respondet. Sed & Budæus putat, Sextarium Rom. eiusdem fere capacitatis fuisse cum Parisino. Reuera Sextarius Roman. oleo plenus tantundem pendet atque Sextarius Parisinus aqua plenus.

Sextarius Romanus, (quam hodie Folietam vocant) Log Hebræorum, & Aben, vel Enib Arabum, mensuræ sunt liquidorum, habentes tres pollices Romanos latitudinis, totidem altitudinis, quatuor longitudinis, amplitudinis triginta sex, pendentes tritici quindecim vncias Romanas, olei octodecim, vini viginti, mellis viginti septem. Galenus: ὁ ξέσος ἔχει ἐλαίου ἑκατὸ οἴνου ἑκατὸ μέλιτος ἑκατὸ κζ. Cleopatra idem. Dioscorides: ὁ ξέσος ἐλαίου ἔχει λίτρανα, σ. ὁ ξέσος οἴνου λίτραν μίαν, ἑκατὸ. Serapion: *Aben olei mina 15.* Idem: *Kist apud Romanos capit libram vnam & duas tertias, (vini scilicet) Aben siue Enib olei mina 15.* Interpres Nicandri: ὁ ξέσος ἔχει λίτραν μίαν ἡμίσειαν, olei scilicet. Fannius.

*Nam libra, vt memorant, bessem sextarius addet,
Seu pueros fundas latices seu dona Lyai,
Addent semissem libra linentis olius.*

R. D. Kimchi: *Sea capit viginti quatuor Logos, Log sex oua, siue Bethes.* Logum Hieronymus sextarium vertit. LXX. κοτύλλω, puta Leuit. capit. 14. nempe quia Cotyla quandoque sumitur pro sextario. Ioann. Mariana recte quidem censet sextarium Rom. pendere viginti aquæ vncias Rom. sed in eo fallitur, quod putat Atticum sextarium pendere tantum vncias aquæ quindecim. Hebraicum vero $13\frac{1}{3}$. vt tres sextarii Romani dent Atticos quatuor, duo vero Romani tres Hebraicos.

Sextarius Atticus Cotyla maior Attica, Inium Ægyptiacum, atque adeo Enib vel Aben Arabum ἄλλως κ. ἄλλως ab illis per ἀμεθοδουσίαν sumptum, sunt mensuræ liquidorum, habentes tres pollices Atticos altitudinis, totidem latitudinis, quatuor longitudinis, amplitudinis triginta sex, pollices, inquam, Atticos, Romanos $40\frac{2}{3}\frac{3}{4}\frac{5}{8}$, pendenteque tritici sexdecim vncias Rom. cum besse, olei viginti, aquæ viginti duas cum duabus nonis, mellis triginta. Dioscorides: ὁ ξέσος μέλιτος ἔχει λ'ε'. Serapion: *Aben mellis 115.* Abensina: *Enib mellis mina 115.* Cleopatra: ὁ ξέσος κοτύλλας Atticas ἔχει ε'. κινάδους, ιβ'. καλεῖται ὁ παρ' Ἀιγυπτίους ἴνιον. Galenus: ὁ ὄρειβάσιος φησι κζ. Ἀδαμάντων, τὸν ξέσων τὸν ἰτάλικον (immo Atticum) ἔχειν μέτρω μὲν ἔχειν ἑκατὸ σαδμῶ ἢ λ.ά.ἑκατὸ. ἢ. lege, ὁ ὄρειβάσιος φησι τὸν ξέσων τὸν Ἀττικὸν ἔχειν μέτρω μὲν κοτύλλας ε'. σαδμῶ ἢ μὲν οἴνου ἑκατὸ. ἢ δὲ ἐλαίου ἑκατὸ. τὸν ὄρειβαν ὅπῃ μέτρω ἔχειν σαδμῶ λίτρας β'. Vitruuius lib. 7. c. 8. *Argenti vini, inquit, cum sint sextariorum qua-*

tuor, inueniuntur esse pondo centum. Iam certum est inter vinum vel aquam, & viuum argentum eam esse ponderis proportionem, quæ inter duo & viginti septem. Quatuor Attici sextarii pendunt vncias aquæ nonaginta, vini $88\frac{2}{3}$, iidem ergo argento viuo pleni pendebunt vncias mille ducentas, vel 1215. hoc est, circiter pondo centum, vt vult Vitruuius. Io. Temporarius ait, se experimento certo comperisse, quæ sit inter aquæ & argenti viui proportio. Vas, inquit, aqua plenum appendi, pendebatque aqua vncias tres, momenta 96. Idem argento viuo plenum pendebat vncias 42. cum vnciæ dodrante & momentis duobus. Ita aqua pendebat momenta siue grana Romana 1814. Mercurius vero 24626. Sumamus 24624. neglectis illis duobus momentis, quæ excurrebant. Ita ratio erit præcisè eadem, quæ inter duo & viginti septem, prout contendit Temporarius, Garaultius & alii. Id tu si tentare velis, cauendum, vt habeas Mercurium purum & impermixtum. Solèt enim veluti cibi instar dari puluisculi quidam, qui si cum viuo argento admixti maneat, tum multo leuior videbitur Mercurius, quam postulat notata à nobis ratio.

Franciscus Garaultius Consiliarius Regius, & Ioannes Hurnius Ultraiectinus tribuant Attico sextario duodeviginti vncias mensurales, $20\frac{1}{2}$ nouem libras itidem mensurales &c. Sextario vero Romano viginti vncias, congio decem libras mensurales &c. Atque ad eandem formam reliquas quoque mensuras describit Hurnius tabulis elegantissimis sane, si modo veræ essent. Sed caue putes hæc à reliquorum omnium sententia tam diuersa ab Hurnio saltem experimento aliquo esse comperta. Id enim neque profitetur ipse, neque verum esse potest. Causa errorum ipsius hæc est: Audiuerat aliquos tribuentes sextario vncias viginti, quosdam vncias octodecim. Putauit prius conuenire sextario Romano, posteriùs Attico. In qua sententia fuit quoque Franciscus Garaultius. Huic errori videntur primi Arabes ansam præbuisse. Sic enim Serapion: *Kist Romanorum capit libram vnam & duas tertias. Kist Alicaticum capit libram vnam & mediam, & libra est duodecim vnciarum*, lege, *Kist Alaticum, ἔστι δὲ Ἀτλικὸς*. Vtrumque autem credidit Hurnius de mensuralibus vnciis intelligendum, & quidem ita vt libra mensuralis siue vas duodecim vncias inscriptas habens oleo plenum, pendeat tantum decem vncias. Ea ratione viginti vnciæ mensurales dabunt ponderales olei $16\frac{2}{3}$. Octodecim vero mensurales dabunt quindecim ponderales. Hinc credidit sextarium Romanum oleo plenum pendere tantum vncias $17\frac{2}{3}$. Atticum vero vncias quindecim. Iam olei ad vinū eam rationem esse scribebat, q̄ nouem ad decem. Hinc est, quod credidit, sextarium Atticum vino plenum pendere

dere vncias 16 $\frac{2}{3}$. Romanum vero 18 $\frac{4}{7}$. Postremo putabat mellis ad aquã
eam esse proportionem, quæ quindecim ad decem; aut trium ad duo,
quam vulgo vocant sesquialteram, quod & alii nonnulli crediderunt, &
Agricola testatur, certe testari videretur, ita se experimento comperisse, &
tamen id à vero est alienissimum, siquidem oculorum meorum iudicio,
& eorum qui has merces vendunt testimonio credere possum. Nos au-
tem vno verbo possumus totum istud fundamentum subvertere. Qua-
drantal Romanum est mensura quadrata siue cubica ex pede Romano
confecta. Quadrantal Atticum ex pede Attico. Sextarius autem Atticus
est quadrantal Attici. Sextarius Romanus quadrantal Romani duo-
dequingagesima pars. Quemadmodum ergo pes Atticus Romano ma-
ior est, ita necesse est quadrantal Atticum quadrantali Romano, & sex-
tarium Atticum sextario Romano maiorem esse. Præterea eum constet
nobis ex tabulis marmoreis, quæ Romæ extant, quænam sit prisca pedis
Romani longitudo, quidnam facilius est, quam Quadrantal & Sextari-
um Romanum sibi conficere? ac proinde ex analogia pedis Attici ad
pedem Romanum, quadrantal & sextarium Atticum reliquasque men-
suras, si lubet, omnes? Ego vero id feci, non quidem in omnibus, sed in
plurimis, ex quibus reliquarum quoque mensurarum capacitas & pon-
dus certo colligi potest. Tollerabiles tamen vtrumque videri possunt hi
errores Hurnii. At qui factum, vt continuo post sui oblitus dicat libram
mensuralem, hoc est, vas libræ, tum demum vere libræ esse & duo-
decim vncias pendere, si melle vel syrupo impleatur.

Quod si aceto, vino, cereuisia, aqua, vel decocto purgante implea-
tur, non nisi decem vnciarum, si vero sanguine, aqua vitæ, vel oleo im-
pleatur, non nisi octo vnciarum pondus æquaturum. Quid cogitabat
Hurnius, cum hæc scriberet, aut quid commeruit lector, vt ita ipsi illu-
dat? Modo docet inter oleum, vinum, vel aquam, & mel eam esse ratio-
nem, quæ inter nouem, decem & quindecim: deinde contra, ne monito
quidem lectore, se sententiam mutasse, vult inter hæc eam esse ratio-
nem, quæ inter octo, decem, & duodecim, vel quod idem est, eam, quæ
inter quatuor, quinque & sex. Fateor, me non agnoscere, quid causæ fue-
rit, vt Medicus de suæ artis vocabulis agens, tam ἀόυσατα scripserit. Idem
quid sit libra mensuralis explicaturus: *Libra*, inquit, *mensuralis vel duodecim*
vnciæ mensurales pendunt decem ponderales. Hoc ita ἀδύχπιτος dictum quid
sibi velit, quis capere queat? Quænam tamen sit ipsius mens, ex se-
quentibus potest intelligi.

Postea enim ait: Sextarium Romanum oleo leuissimo plenum
pendere

pendere uncias sexdecim, drachmas quinque cum triente. Aqua vero pluuiali, vel vino plenum octodecim uncias cum semisse, siliquas duas, melle plenum libras duas, uncias tres, drachmas sex, siliquas quatuor. Atticum vero sextarium oleo plenum pendere quindecim uncias præcise, vino plenum sexdecim uncias, drachmas quinque, scrupulum vnum, melle plenum libras duas, unciam vnam. Ioann. Mariana Vitruuii locum excutiens, *Vitruuius*, inquit, *sextarium argenti viui ponderat esse viginti quinque. Nos factò periculo ponderare comperimus libras viginti, & uncias decem, drachmas septem, fortassis argentum illud viuum non erat vsquequaque defecatum. Sed ex quo certe perspicitur, neque pondera Romana nostris esse minora, neque Sextarium Roman. continere ponderales uncias octodecim. Longe enim ratio Vitruuii à nostro experimento aberrasset.* Hæc Mariana. Quibus verbis recte quidem contendit, Sextarium Romanum capere uncias aquæ viginti, non octodecim: in reliquis non parum decipitur, is vasculum capiens uncias aquæ Toletanas viginti impleuit argento viuo, comperitque pendere uncias Toletanas communes ducentas octoginta sex, & drachmas septem. At si inter aquam & viuum argentum ea sit ratio, quæ inter duo & 27. vas Marianæ Mercurio plenum debuerat tantum pendere uncias Toletanas ducentas & septuaginta. Itaque Mercurius Marianæ grauior erat Mercurio Vitruuiano.

Præcipua erroris Marianæ causa est, quod verba Vitruuii putat de sextario Rom. intelligenda esse, cum reuera ad Atticum sint referenda. Sextarius Roman. argento viuo plenus pendet uncias Roman. 270. Atticus vero 303. vel præcise trecentas, vt vult Vitruuius.

Heidelbergæ est mensura quædam, quam vocant Dreilingh, hæc tot uncias Heidelbergicas capit, quot Sextarius Romanus uncias Romanas, puta tritici quindecim, olei octodecim, vini viginti, mellis 27. Reuera autem est eiusdem plane capacitatis cum Attico sextario. Dicitur Dreilingh, id est, triens, quia est triens eius mensuræ, quæ dicitur Mas. Habet autem tres pollices Heidelbergicos altitudinis, quatuor latitudinis, longitudinis totidem, amplitudinis duode-quinquaginta.

De Inio autem Ægyptiaco, quod ait Cleopatra, paulo accuratius est nobis expèdendum. Si enim Inium est idem plane cum Attico sextario, tum dicemus, Inium habere duos pollices Ægyptiacos altitudinis, tres latitudinis, quatuor longitudinis, amplitudinis viginti quatuor. Sed Cleopatram paulo à vero discessisse credo. Dicam ergo quod sentio: Hin, $\chi\beta\varsigma$, Congius, sunt voces eiusdem originis & significationis. Significan-

cant enim in genere cubum semipedalem. Eadem ratione $\dot{\iota}\nu\iota\omicron\nu$ vel potius $\dot{\iota}\nu\iota\omicron\nu$ est diminutivum ab eadem voce Hin deductum, q. d. δ μικρὸς $\dot{\iota}\nu$ vel $\dot{\iota}\nu$. Sane vt Cleopatra, sic & Hesychius & Suidas $\dot{\iota}\nu\iota\omicron\nu$ spiritu leni afficiunt, neque aliud nos docent, nisi mensuræ vocabulum esse. Sed & $\dot{\text{A}}$ oles passim spiritum asperum leni commutant. Et in peregrinis istis vocabulis orthographiam minus caute observant autores.

Vt ergo Hin in specie quidem videtur esse semiquadrantal, quia quadrantal ex pede, Hin ex semipede cubico conficitur. Reuera Hin est tantum octava pars quadrantal. Sic Hinium videri potest dimidia, reuera est octava. Huius pars vtpote ex palmo cubico constructum. Hinium ergo $\dot{\text{A}}$ gyptiacum est mensura ex cubico $\dot{\text{A}}$ gyptiorum palmo confecta, constans ternis vndique pollicibus $\dot{\text{A}}$ gyptiacis, in vniuersum viginti septem, capiens Rom. tritici vncias octodecim cum dodrante, olei viginti duos cum semisse, aquæ viginti quinque, mellis triginta tres cum dodrante. Quia ergo Hinium $\dot{\text{A}}$ gyptiacum oleo plenum tantundem pendet, atque Sextarius Atticus aqua plenus, ideo Cleopatra putavit, sextarium Atticum eiusdem esse cum Hinio $\dot{\text{A}}$ gyptiaco capacitatis.

XXI.

Litro Parisinus (quasi dicat, $\lambda\iota\tau\rho\acute{\omega}\nu$ $\lambda\iota\tau\rho\acute{\omega}\nu$) est mensura aridorum habens tres pollices Parisinos altitudinis, totidem latitudinis, quatuor longitudinis, amplitudinis triginta, sex pollices, inquam, Parisinos, Romanos vero circiter $49\frac{3}{8}$. pendetque tritici octodecim vncias Parisinas, olei $21\frac{1}{3}$. aquæ viginti quatuor, mellis 32. vel pendet Romanas vncias tritici viginti, olei viginti quatuor, aquæ viginti septem, mellis triginta sex. $\lambda\iota\tau\rho\acute{\omega}\nu$ autem nomen accepisse videtur, quia vt libra Alexandrina constat vnciis viginti, sic $\lambda\iota\tau\rho\acute{\omega}\nu$ pendet vncias tritici viginti.

Huius Litronis capacitati fere respondet Sextariolus siue chopina Sedanensis, capiens pollices Sedanenses cubicos 54. estque pinta Sedanensis dimidia pars, poti quadrans.

XXII.

Chœnix, $\chi\omicron\iota\nu\iota\kappa\acute{\iota}\varsigma$ δ vel η est $\eta\mu\epsilon\rho\sigma\tau\rho\omicron\phi\iota\varsigma$, diurnum tritici demensum, id varium esse potuit pro varietate locorum & personarum, tum quibus distribuebatur, tum à quibus distribuebatur. Sunt enim loca quædam, in quibus bibaciores, alia in quibus voraciores homines sunt: vbiq; lautius ac liberalius habetur ingenui quàm serui, & inter ipsos seruos aliq; discrimen adhiberi solet. Deniq; est, qui videre amet *vernas saturos*
circum-

circumvenientes lares. Est qui seruorum ventres modio castiget iniquo. In hac locorum & hominum diuersitate non mirum est, si alia atque alia fuit Chœnicum mensura. In hac tamen varietate sex potissimum diuersas Chœnicis mensuras animaduertimus, quas distinctionis ergo epithetis quibusdam insignire placuit.

Minima Chœnix à nobis dicitur Chœnix opilionum aut bilibris, estque aridorum mensura constans tribus Romanis pollicibus altitudinis, tribus latitudinis, sex longitudinis, amplitudinis quin quaginta quatuor, pendens vncias Romanas tritici viginti duas & semis, olei viginti septem, vini triginta, mellis quadraginta & semis.

Cleopatra: ὁ χοίνιξ ἔχει μίτρας ἢ κοτύλας (hoc est, heminas) τρεῖς, καὶ δμῶν δὲ δραχμὰς ρπ'. videlicet si tritico impleatur. Nam drachmæ centum & octoginta efficiunt vncias XXII. 5. Sic & Dioscorides: ὁ χοίνιξ κοτύλας ἄγρι Αττικῆς τρεῖς (immo heminas Romanas,) καὶ δμῶν δὲ ὀλίγης ρπ'. Sed vt rotundatus numerus haberetur, pro isto decurtato $22\frac{1}{2}$ ideo plerumque Chœnix iste cum auctario τῆς πεντεκονταεκάτης vendebatur, vt penderet præcise libras Romanas duas, atque adeo bilibris dicebatur. Glossæ veteres χοίνιξ bilibris. Apoc. 6. χοίνιξ σίτου δηνάριον, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν δηνάριον. Vetus Interpres: *Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario.* Hoc modo modius Romanus capiebat huiusmodi Chœnicas, decem præcise. Ideo cum Dioscorides lib. 5. cap. 40. de vino palmeo loquens dixisset: Ἐπίχει τοῖς δέκα χοίνιξιν ὕδατος χόας γ'. Plinius id ita vertit lib. 14. c. 16. *Palmarum modium in aquæ tribus congiis macerato.* Ita tres modii efficiunt triginta Chœnicas.

Huiusmodi Chœnicas igitur opilionibus suis distribuēbat Cato, eum c. 56. iubebat opilionibus dari in mensem modios ternos. At quia liquores raris potius quam cumulatis mensuris venduntur, ideo recte Nicandri Interpres dixit: Chœnicem esse Cotylarum trium vnciarum viginti septem, nempe si oleo impleatur.

XXIII.

Pinta Parisina est mensura liquidorum habens tres pollices Parisinos altitudinis, quatuor latitudinis, longitudinis totidem, amplitudinis duodequinquaginta, Romanos $65\frac{2}{3}$ $\frac{5}{4}$ capiens sextariolos Parisinos duos, pendens tritici sesquilibram Parisinam, olei libram cum septem nominis, aquæ duas, mellis duas, & decem vncias. Libras vero Romanas tritici duas cum quadrante, olei duas cum besse, aquæ tres, mellis quatuor. Cum autem dicimus, Pintam aquæ plenam pendere duas libras Parisinas, id intelligimus de Pinta Cylindrica. Nam cubica Pinta Cylindrica proprie semuncia Parisina leuior est. Sed nos deinceps ad Methodi com-

modita-

moditatem Cylindricarum potius quam cubicarum mensurarum rationem habebimus in Pondere mensurarum Parisinarum explicando. Pinta autem ἀπό τῆς πίνας dicta. Et huius dimidia pars Chopina, Germanice Schopen à χέω & πίνα, indicat græcandi morem non in Germania modo, sed & in multis Gallia partibus pridem inoleuisse.

XXIV.

Pondion Talmudicum est mensura aridorum habens tres pollices Hebraicos altitudinis, totidem latitudinis, quatuor longitudinis, amplitudinis triginta sex, pendetque Romanas vncias tritici triginta, olei triginta sex, vini quadraginta, mellis quinquaginta quatuor. Dicitur autem Pondion voce à Latinis petita, quod ut pondo siue libra 12. vncias, sic pondion duodecim oua capiat. Logos vero duos, teste R. Natan. Log autem eiusdem est capacitatis cum sextario Romano, ut supra monuimus. Hæc mensura potest etiam vocari sestertiaria Chœnix, hoc est, Chœnix capiens tritici libras Rom. duas & semis. Marcellus: *Chœnix sextarii duo sunt*, Romani scilicet.

XXV.

Chœnix Attica proprie dicta, vel Chœnix villicorum, aut trilibris, quæ μέτρον ἀπλῶς κατ' ἐξοχὴν dicitur, & Hyphe, vasa sunt habentia tres pollices Atticos altitudinis, quatuor latitudinis, sex longitudinis, septuaginta duos amplitudinis, pendentque Romanas tritici vncias triginta tres cum triente, olei quadraginta, aquæ quadraginta quinque, mellis sexaginta. Quin etiam cum auctario τῆς πεντεκοντακάτης vendebatur hic Chœnix, ut penderet præcise triginta sex vncias probi tritici, siue libras tres. Cato igitur c. 56. iubet villico suo villicæ & epistatæ dari per hyemem in mensem modios quatuor & semis. Modii quatuor, & semis rasi dant triginta Chœnicas fastigiatos, siue trilibras, modii vero quatuor fastigiati dant triginta Chœnicas rasos. Epiphanius. χοῖνιξ ἢ ἢ ὑφὴ ἐν τῷ δὲ διττῷ δὲ ὀνόματι κέκληται. ἐστὶ δὲ δύο ἑξῶν καὶ ποσημοσίον, hoc est, *Chœnix duos sextarios capit, & aliquanto plus*. Nam Chœnix hic Atticus rarus capit duos sextarios Romanos, & nonam eius partem præcise: Chœnix vero trilibris, hoc est, Chœnix Atticus cum auctario τῆς πεντεκοντακάτης capit Sextarios Atticos $2\frac{4}{5}$ hæc fragmenta cum non satis commode explicare posset Epiphanius, maluit indefinite ποσημοσίον dicere. Cæterum Agricola ὑφῆς voce putat Epiphanium intelligere Epham Hebræorum, sed non temere credendum est, grauiissimum scriptorem licet, aliquando incuriosum & non satis accuratum, tam turpiter hallucinatū. Potest ergo esse vox Ægyptiaca, & mensura Ægyptiis peculiaris duo Hinia Ægyptiaca

ptiaca capiens, ac proinde tantum pendens oleo plena, quantum Chœnix Attica vino plena.

XXVI.

Chœnix Vinitorum vel Italica, & quadrilibris est mensura aridorum habens tres pollices Romanos altitudinis, sex latitudinis, totidemque longitudinis, amplitudinis centum & octo, pendetque Romanas tritici vncias quadraginta quinque, olei quinquaginta quatuor, vini sexaginta, mellis octoginta & vnam. Galenus: *ἡ δὲ τῶν Ἰταλικῶν ἐνεὶ κεταὶ ὁ χοῖς μέτρον ἔχων ἑξήσας ς & ρ. ὁ δὲ χοῖνιξ ἔχει ἑξήσας* (Romanus scilicet) *γ. κ. οὐτὸν δὲ τῶν Ἀττικῶν τρυβλίον ὀνομάζουσι.* Huic mensuræ rasæ si addas pro more τῶν πεντηκονταχότων, pendebit vncias tritici duodequinginta, libras quatuor, quam ob causam quadrilibris nuncupari potest.

Cato autem iubebat suis compeditis indiem dari panis pondo quinque, vbi vineam fodere cœperint: deinde, inquit, ad panis pondo quatuor redito, hoc est, panes antopyros confectos ex quatuor aut quinque tritici libris.

XXVII.

Chœnix Georgica, & Mafs Heidelbergicus sunt mensuræ aridorum, eiusdem capacitatis, ita quidem, vt Chœnix habeat tres pollices Atticos altitudinis, sex latitudinis, totidemque longitudinis, amplitudinis centum & octo: pendentque tritici Romanas vncias quinquaginta, olei sexaginta, aquæ sexaginta septem cum semisse, mellis nonaginta, capitque tres sextarios Atticos, quemadmodum Chœnix Italica tres Romanos. Tryblium autem siue huic, siue Italicæ Chœnici respondeat, parui interest. Chœnica autem hanc Georgicam vocamus, quia Georgicæ mensuræ Atticis maiores sunt ratione lesquialtera. Galenus: *ὁ χοῖς ἔχει χοῖνικας β.* Hæc Chœnix Georgica rasæ Italica *ἢ πεντηκονταχότης* auctario cumulata duabus tantum tritici vnciis grauior est. Itaque facile potest altera cum altera confundi, & vtraque quadrilibris nuncupari. Mafs autem habet tres pollices Heidelbergicos altitudinis, quatuor latitudinis, duodecim longitudinis, amplitudinis 144. capitque Heidelbergicas vncias tritici 45. olei 54 vini sexaginta, mellis octoginta & vnam, Parisiâs tritici quadraginta tres cum dodrante, olei quinquaginta duas & semis, aquæ 59 $\frac{7}{16}$ mellis 78 $\frac{3}{4}$.

XXVIII.

Azumber Toletanus est congius Toletanus, hoc est, mensura cubica ex semipede Toletano confecta, habens vndique senos pollices Toletanos in vniuersum 216. Romanos 125. præcise. Itaque si duo pollices Romani

Romani exacte darent vncias singulas olei, Azumber caperet vncias Romanas olei $62\frac{7}{8}$. Sed etiam si in Romanis mensuris hanc rationem ad subtractionis facilitatem obseruemus, tamen reuera pollicis Romano paulo plus tribuitur quam par sit. Experiamur ergo num pollices Attici nobis commodiores futuri sint. Azumber Toletanus capit pollices Atticos $110\frac{7}{8}$. Pollices Attici 110. dant vncias olei $61\frac{1}{2}$. Itaque ad methodi commoditatem sumemus $61\frac{1}{2}$. Azumber igitur capit libras Toletanas tritici tres, vini quatuor, vel vncias Toletanas tritici duodequingenta, vini 64. olei $57\frac{3}{4}$. mellis $86\frac{3}{4}$. Vncias vero Romanas tritici vnam & quinquaginta, olei $61\frac{1}{2}$. vini duodeseptuaginta, mellis $91\frac{3}{4}$.

XXIX.

Quadrans Parisinus, (quam vulgo vocant Vne quarte, quasi dicunt $\eta\ \tau\epsilon\ \tau\acute{\alpha}\ \rho\tau\eta\ \xi\acute{\iota}\ \sigma\upsilon$) est mensura liquidorum, habens quatuor pollices Parisinos altitudinis, totidem latitudinis, longitudinis sex, amplitudinis nonaginta sex. Romanos vero $131\frac{1}{2}\frac{67}{43}$ Pintas Parisinas duas, ac pendet Parisinas libras tritici tres, olei tres cum semisse, vel $3\frac{5}{8}$ aquæ quatuor, mellis quinque cum triente. Romanas vero libras tritici quatuor & semis, olei quinque cum triente, aquæ sex, mellis octo. Quadrantem hic pro more $\chi\upsilon\lambda\iota\upsilon\delta\epsilon\sigma\eta\delta\eta$ definimus. Alioqui ex analogia, quam supra in chopinæ definitione indicauimus, quadrans cubicus Cylindrico vna aquæ vncia leuior esset.

XXX.

Chœnix militaris siue quinquilibris, Kab Hebræorum, Caphita Perfarum, & Campfaces sunt mensuræ habentes quatuor pollices Romanos altitudinis, sex latitudinis, totidem longitudinis, amplitudinis centum quadraginta quatuor, vel tres pollices Hebræorum altitudinis, totidem latitudinis, octo longitudinis, amplitudinis septuaginta duos, capiuntque sextarios quatuor, vt si aqua impleantur, pendeant vncias Romanas octoginta, si tritico sexaginta, si oleo septuaginta duas, si denique melle centum & octo.

Fannius:

*At cotylas, quas si placeat, dixisse, libebit**Heminas, recipit geminas sextarius vnus,**Qui quater assumptus fit Graio nomine Chœnix.*

Militorem autem hunc Chœnicem diximus, quia videmus Thucydidem libr. 4. hanc fere mensuram ingenuis militibus tribuentem. Sic enim inter Lacedæmonios Pylum obsidentes, & Athenienses obsessos conuenerat, vt Lacedæmonii paterentur obsessis inferri tantam tritici

mensuram, quæ singulis ciuibus sufficeret, hoc est, binas in diem Chœnices Atticas. Αθηνάικες ἢ τοῖς ἐν τῇ νήτρῳ ἀνδράσι αἰτον ἐάν τὸς ἐν τῇ ὑπαίρῳ λακεδαίμονίης ἐκπέμπειν τὰ κτὼν ἢ μεμαζμένον, δύο χοίνας ἑκάστῳ Ἀττικῆς ἀλφίτων, ἢ δύο κοτύλας οἴνου, ἢ κρέας, δεσπονη ἢ τῶν ἡμισία. vbi verisimile est per binas vini cotylas intelligi totidem sextarios Atticos. Alioquin multo parcior fuisset potus quam cibi mensura. Epiphanius: ὁ τῷ ἡλίῳ καμψάκης τεσσάρων ὄσι ξεσάν. Alludit ad historiam viduæ Sareptanæ, cui supererat tantum, Ἰωσήφ ἡρῶν Lecythus olei, vel, vt vertunt LXX. καμψάκης ἐλαίου. Sic enim legit Epiphan. Sic quoque scribitur in editione Complutensi. At in editione Basiliensi corruptissima scribitur καψάκης, vnde factum, vt eruditus Lexicographus putarit vocem hanc deductam à κάψα, cista, theca, vt & καψάκιον γλωσσόκομον. Kab autem vox semel tantum legitur in Scriptura 2. Reg. 6. 25. vbi eruditissimus & piæ memoriæ vir Francisc. Iunius interpretatur cauum ventris, ac si kab & kab כב & כבך idem esset. At Emanuel Tremell. in suo thesauro manuscripto, & ceteri, quos mihi videre licuit, omnes mensuræ genus interpretantur. LXX ἢ ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐν Σαμαρείᾳ, ἢ ἰδοὺ περιεκάθητο, (recte Basiliensis editio legit, περιεκάθητο) ἐπ' αὐτῶν, ἕως ἃ γανέθη κεφαλῶ ὄνου ὀζυδούκοντα σίκλων ἀργυρεῖς, ἢ τέτατον καβὺν ἢ κόπρον περισερῶν πέντε σίκλων. Ioseph Kimchi Davidis pater vocem Dibionim דיביון interpretatur τὰ ὄντα ἐν περισερῶν. Vox vero דיביון Chirionim proprie significat foramen colubarum. De eo hic Iosephus Historicus li. 9. c. 14. ἀς δεξί τῶ ὑπερβολῶν ἢ ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ περιεθῆναι ὀζυδούκοντα μ' ἀργυρῶν κεφαλῶ ὄνου, πέντε ἢ ἀργυρῶν ξέσην κόπρον περισερῶν ἀντὶ ἀλῶν ἀντίθετος τῆς Ἑβραϊκῆς, vbi, quod ait, κόπρον ἀντὶ ἀλῶν, emptum ridiculum est, quam quod Iudæi quidam referente D. Kimchi, dixerunt ἀντὶ ἐύλου petitum. Sed rectissime Iosephus quadrantem kabi ξέσην interpretatur. Kab enim capit quatuor sextarios Rom. R. David Kimchi, Kab est sexta pars see siue sati. R. Natan. Kab capit duo pondi... n siue viginti quatuor oua. Huius kabi vt nomen sic capacitatem retin... c καπίθη Babylonia vel Persica. Hesychius: καπίθη ἀγγεῖον χοερῶν Ἀττικῆς χοίνας δύο. Xenophon ἀναβάσεως lib. i. describens suam trans Euphratem iter: τὸ ἢ σέθενμα, inquit, ὁ σίτη ἐπέλιπε, ἢ περὶ αὐτῶν ἐκ μὲν εἰμὴ ἐν τῇ λυδίᾳ ἀγορᾷ, ἐν τῷ κύρῳ βαρβαρικῶ τῶ καπίθῳ ἀλφίτων τεσσάρων σίκλων. ὁ ἢ σίγη δυνάται ἐπὶ ἀβολῆς, ἢ ἡμιόβλων, Ἀττικῆς ἢ ἢ καπίθη δύο χοίνας Ἀττικῆς ἐχαίρει. Quatuor sigli Babyloni quinque drachmas Atticas conficiunt, hoc est, circiter quinque Regales Hispanorum. Maior igitur erat hæc annonæ charitas, quam illa, de qua in Apocalypsi: χοίνας σίτη δωδεκίς, idque ratione sesquialtera. Cæterum hanc kabi vel kapithæ mensuram videtur Plinius interpretatus modum, sane perperam
si hæc

si hæc fuit eius mens. Is lib. 14. c. 18. *Onesicritus*, inquit, *tradit in Hircania si-*
eius multo nostris esse dulciores, fertilioresq., ut quæ modios singula CCLXX. ferant.
 Ego, inquam, credo, Onesicritum nõ modios, sed Kabos aut καπίδας scri-
 psisse. Vt id credam, suadet Diodorus Siculus ἐπι κησιφῶντος lib. 17. Διεξι-
 ῶν Ἀλέξανδρου τὴν Ἰρκανίαν κατὰ τὴν περὶ τὰς καλυμένας ἰνδαίμονας, καὶ περὶ αἰ-
 λήθειαν ἕως χάρακτος. τῶ μὲν γὰρ ἀμπέλων φασὶν ἐκείνων, hoc est, ἕκαστον κλήμα,
 vnumquemque palmitem) ματρητῶν φέρειν οἶνον, τῶ δὲ πυκνῶν δένδρων ἐνια
 καὶ ποφορεῖν ἰσχυρῶν ξηρῶν μεδίμνος δέκα. Medimni Attici decem efficiunt
 kabos siue καπίδας CCLXVI. pro quo Plinius rotundatum numerum
 CCLXX. sumere maluit, quod & accuratissimis quibusque Scriptorib.
 frequentissimum est. Quod autem modios pro capithis scripserit, id vero
 est memoria vel incogitantia φάσμα. Cæterum per Metathesin litera-
 rum videri potest à kab deducta vox Bocal, certe mensura illa, quæ ho-
 die Romæ bocalis indigitatur, est eiusdem plane capacitatis cum He-
 bræorum kabo. Et quia dubium est, Persarum an Babyloniorum sit pro-
 pria Capitha, ideo dubitari potest, Persico an Babylonio pedi sit aptan-
 da. Si Persico, tum habebit tres Pollices Persicos altitudinis, totidem la-
 titudinis, longitudinis octo, amplitudinis 72. Si Babyloniorum potius
 hæc mensura est, quod verisimilius videtur, habebit tres pollices Baby-
 lonios altitudinis, totidem latitudinis, longitudinis sex, amplitudinis
 54. Ita quatuor capithæ efficient congium Babylonium.

XXXI.

Quattarius Parisinus est mensura aridorum, habens quatuor pol-
 lices Parisinos altitudinis, sex latitudinis, totidemque longitudinis, am-
 plitudinis vero centum quadraginta quatuor. Romanos vero $19\frac{4}{8}$.
 capit litronas quatuor, pendetque libras Parisinas tritici quatuor & se-
 mis, olei quinque cum triente, aquæ sex, mellis octo. Romanos vero
 tritici libras sex, cum dodrante olei octo, aquæ nouem, mellis duode-
 cim.

XXXII.

Congius Romanus & sextarius Italicus sunt mensuræ liquidorum
 cubicæ, habentes senos quinquauerfum pollices Romanos, amplitudi-
 nis vero ducentos & sexdecim, capientes sextarios Rom. sex, pendentes
 libras Romanas nouem, si oleo, decem, si vino, tredecim & semis, si mel-
 le, septem & semis si tritico impleatur. Cleopatra: ὁ χῶς ἔχει μέτρον μὲν κο-
 τυλάς Ἀττικὰς δέκα, ἕξ δὲ ἡμιλί (id est, sex) χοίνικας ἢ (minimas scilicet,
 quas bilibres vel opilionum diximus) δ'. σαδμῶ ἢ ἔχει ὁ χῶς δεσχυμὰς ψ'.
 Dioscorides: ὁ ἢ χῶς ὄντι μὲν μέτρον κοτυλῶν Ἀττικῶν 6. σαδμῶ ἢ ἔχει δεσχυμὰς
 ψ'. nempe si tritico impleatur. Galenus: ὁ χῶς ἢ τοῖς ἰταλικοῖς ἐνεὶ μετρί
 K 3 ὁ χῶς

ὁ χῶς μέτρημα ἔχων ξέσας ε'. κοτύλας ιβ'. σαδμῶν δ' ὕδατος ὀμβείων (ὅπερ ἐστὶν ἀ-
 ψάδιστον) δραχμὰς ψκ'. Immo si tritico, ut dixi, non si aqua pluuiali im-
 pleatur, pendebit drachmas DCCXX. frustra enim hic πρὸς ἀκείβειαν
 conquiritur aqua pluuialis, quæ sane aut nihilo aut tantillo leuior est a-
 qua puteali.

Certe quodlibet oleum qualibet aqua leuius est. Atque idem Gale-
 nus χῶς ἐλαίου ἔχει λίτρας δ'. hoc est, drachmas DCCCLXIV. χῶς οἴνου λί-
 τρας ι. χῶς μέλιτος, λί. ιγ'.ς. Dioscorides: τὸ κόγγιον ἐλαίου ἔχει λίτρας δ'. ὁ
 χῶς, τῦβίσι, τὸ κόγγιον οἴνου ἔχει λίτρας ι.ς'. Galenus de Compositione Medi-
 camentorum secundum locos: τὸ πλῆθος ἢ ἢ χολῶν χόρος εἶναι κελεύει, An-
 dromachus scilicet, τῦβίσις ἢ ἢ ῥωμαϊκῶν ξέσας. Cato cap. 57. Mense quinto,
 sexto, septimo & octauo bibant serui indies sextarium vnum, in menses congios
 quinq;. Hic præcise rationes subduxit Cato. At quia mense quarto parcius
 indies demensum præscripserat, voluit exacto mense superesse sex he-
 minas auctarii loco.

Mense quarto, inquit, bibant heminam indies vnam, in mense congios tres.
 Hieronym in Ezech. c. 4. v. 10. Hin duos χῶους Atticos facit, quos nos possumus
 appellare duos sextarios Italicos. Immo Romanos non Atticos χῶους duos
 capit Hin. Congius Rom. cubicus, quem confici iussi, pendebat vncias
 Parisinas probi tritici 77 $\frac{1}{2}$ Romanas 88 $\frac{1}{2}$. Sed Romani congium cylin-
 dricum cum cubico aliquantulo ampliolem fecerunt, ut caperet præcise
 vncias tritici nonaginta, olei 180. &c. eandemque rationem in reliquis
 mensuris obseruarunt.

Diodorus veterinæ medicinæ lib. II. Cyathus mystra duo minora te-
 net, id est, fescunciam, sicut acetabulum sextantem. Hemina selibram & quadran-
 tem trahit, ut sextarius libram & semissem. Congius nouem libras capit. Sunt ta-
 men, qui minora his ponderibus & modis iaciant fundamenta, quippe qui cyathum
 drachmas decem tantum pendere statuunt, & quindecim acetabulum. Quare à
 pondere sextarii non nihil pro ratione putant subtrahendum. Nec tamen ignorare
 oportet supradieta liquidorum pondera ad mensuras aquæ & vini maxime referri
 debere. Hæc Diodorus, aut autor ἀνώνυμος ad calcem Diodori, in quibus,
 ut & in sequentibus, plurimum fallitur.

Cum enim duas diuersas sententias proferat, neutra vino vel aquæ
 conuenire potest. Sed prior ad oleum, posterior ad triticum referenda
 est. Cyathus, inquam, capit olei fescunciam, acetabulum sextantem, id
 est, duas vncias cum quadrante, quem omisit Diodorus. Reliqua nunc
 plana sunt, ex quibus colligere potes veterinarias Diodori mensuras esse
 easdem cum Romanis. Contra veterinæ Cleopatrarum mensuræ sunt Atti-
 cæ, potius quam Romanæ, quanquam ita confuse recensentur, ita men-
 dole

dole leguntur, vt vix quidquam veri agnoscas. Eas hic breuitatis ergo simul excutiam: κοτύλη, inquit, ἔχει οὐγγίας ιβ'. οξύβαφα β'. τὸ οξύβαφον κνᾶδος γ'. κνᾶδος ἔχει μύσρον δ'. κοχλιάειον δὲ ὄσι μύσρον τὸ ἡμίον. τὸ ὄξύβαφον ποιεῖ ἰο δ'. ὁ κνᾶδος ποιεῖ ἰο β'. τὸ μύσρον ἔχει ὄσι γίας τὸ ἡμίον. τὸ κοχλιάειον ποιεῖ γράμματα ε'. ἡ δεσχηὴ ποιεῖ γράμματα γ'. ὁ ὄβολος ποιεῖ γράμμα. τὸ σικλίον ἔχει ἰο τὸ Σ. ὁ κνᾶδος μύσρον δ'. ὡς εἶναι μύσρον ἰο τὸ ἡμίον. τὸ ὄξύβαφον κοχλιάειον β'. ὡς εἶναι τὸ κοχλιάειον ἰο δ'. Hæc partim correctione, partim explicatione indigent. Cotyla ergo Attica capit fere 12. aquæ vncias, præcise 11 $\frac{1}{4}$. Capit, inquit, non oxybapha, sed tetarta duo. Itaq; ter οξύβαφον loco substituenda vox τέταρτον. τέταρτον capit fere sex aquæ vncias, proprie 5 $\frac{1}{8}$. Cyathus itidem fere duas aquæ vncias, proprie 1 $\frac{7}{8}$. Atque hæc Atticis mensuris aqua plenis conueniunt. Sed quod ait, mystrum paruum capere semunciam, cochlearium vnciæ quadrantem siue scriptula sex, id aut plane falsum est, aut intelligendum de mensuris Romanis tritico non aqua plenis. Mystrum ergo paruum Rom. proprie pendet quinque tritici drachmas, scriptula quindecim, cochlearium paruum scriptula septem & semis, pro quo Diodorus quasi rotundato numero contentus tribuit cochleario tantum scriptula sex, mystro paruo duodecim. Sed præcipuus error est, quod hinc collegit cyathum capere mystra parua quatuor, cum proprie duo tantum capiat. Nisi quis dicat, minimas istas & nullius fere ponderis ac momenti mensuras aliter atque aliter à variis autoribus pro arbitrio definitas fuisse, quod facile crediderim. In maioribus vero non eadem liberalitate sunt vsi. At tum in minoribus, tum in maioribus mensuris definiendis magnam apud plerosque videos ἀπειρίαν, ἀκυελογίαν, ἀλογισίαν, ἀμεθοδωσίαν, quo æquior nobis esse debet lector, si nonnunquam epilogismorum varietate & multitudine fatigati alogistia laboramus, in quam maximi quique viri non raro incidunt. Quæ de ponderibus addit Cleopatra, non est necesse hic excutere, nisi quod, quum ait, ὁ ὄβολος ποιεῖ γράμμα, potest esse Typographi mendum pro γ ε, id est, scriptuli semissem. Atque hæc ipsa extra ordinem huc congerere compulit nos Diodorus, simul vt velut vno obtutu videret lector, quænam sit nostra de veterinariis mensuris sententia.

Cæterum cognita congii Romani amplitudine, æstimare possumus, quales vini gurgites fuerint, qui apud Romanos bicongii & tricongii dicti sunt. Plinius Nat. hist. lib. XIV. cap. XXII. *Tergilla Ciceronem M. filium binos congios simul haurire solitum ipsi obiicit.* Et paulo ante: *Gloriam hac virtute Parthi querunt. Famam apud Græcos Alcibiades meruit, apud nos cognomen etiam Nouellius Torquatus Mediolanensis ad Proconsulatum vsque è Pratura*

Pratura honoribus gestis, tribus congiis (unde & cognomen illi fuit) epotis vno impetu, spectante miraculi gratia Tiberio Principe in senecta iam se uero &c. Torquati rara gloria fuit non labasse sermone, non leuatum vomitione, plurimum hausisse vno potu, optima fide non respirasse inhauriendo, neq; expuisse, nihilq; ad elidendum in pauimento sonum ex vino reliquisse &c. Vide portentum hominis. Tres congii Rom. triginta vini pintas Parisinas capiunt. Homo sobrius vix vno mense bibere potest, quod Torquatus vno hauustu sorbebat. Apud Plautum facta est hyperbole:

Anus hac quantillum sitit? modica est.

Quadrantal capit.

Hyperbolicum tamen hunc lusum expleuisse dicitur Maximinus Imp. apud Capitolinum: Bibisse illum, inquit, sepe in die vini capit olinam amphoram constat, comedisse & XX. libras carnis, vt autem Cordus dicit etiam LX.

XXXIII.

Chus Atticus & Lagenæ Græca mensuræ sunt liquidorum habentes senos quoquo versus pollices Atticos. in vniuersum ducentos & sedecim, pollices vero Romanos vndique $6\frac{1}{4}$ in vniuersum 244 $\frac{1}{4}$ capiuntque Romanas libras tritici octo cum triente, olei decem, aquæ vndecim cum quadrante, mellis quindecim, vel vncias Rom. tritici centum, olei centum & vini, vini 133 $\frac{1}{4}$, aquæ 135, mellis 180. Dioscorides: ὁ χῶς, τῆσι, τὸ κόγλιον μέλιτι ἔχει λίτρας ιβ'. Scholiastes Aristophan. χῶς μέτρον Ἀττικὸν χῶσιον κοτύλας ἦ. Georgicas scilicet. Athenæus l. 6. Δάζηνον μέτρον λέγουσιν εἶναι ὄνομα παρὰ τοῖς Ἕλλησι, ὡς χῶς, ἢ κοτύλας, χαρτεῖν ἢ αὐτὸ κοτύλας Ἀττικὰς δὲ δέκα. Galenus: ὁ χῶς ἔχει χοίνικας β'. Georgicas scilicet, ἔξασαι. ἢ δὲ τῶν οἰ πλείστοι τῶν ἑλληνῶν μετρήσιν. Epiphanius: χῶς ὅτι ἔξασαι ἢ τὸ ἵκαλλόμενον Ἀγριν (lege, κόγλιον) ἔξασαι ἢ. ὁ δὲ δὲ δέκατον μετρήσιν. Perperam quidem tum Galenus, tum Epiphanius aiunt, χῶσιον capere sextarios Romanos octo. Sed causa erroris notanda est: χῶς oleo plenus pendet vncias centum & viginti, Sextarius Romanus non quidem oleo, sed tritico plenus pendet vncias quindecim. Diuide 120. per 15. habebis octo, hinc decepti putarunt χῶσιον capere sextarios Romanos octo; quia videlicet χῶς Atticus oleo plenus tantundem pendet, quantum octo sextarii Romani tritico pleni. Arabes in libro Alseir: Chous olei lib. IX. Chous vini lib. X. id Romano congiio proprie conuenit. Quod vero addunt: Chous mellis lib. XIII. id Attico congiio conuenit, sic passim Dioscorides. Hinc Attico congiio respondet Impfel Heidelbergicum, nisi quod aridorum mensura est, & ita construi potest, vt habeat quatuor pollices Heidelbergicos altitudinis, sex latitudinis, longitudinis duodecim, amplitudinis 288. capitque tot vncias Heidelbergicas, quot congius Romanus Romanas,

Romanas, cum tamen amplitudo eadem sit quæ non Romani, sed Attici congii.

XXXIV.

Homer & ἀσαράν Hebræorum est mensura aridorum, habens sex pollices Atticos latitudinis, quatuor altitudinis, nouem longitudinis, amplitudinis ducentos & triginta quatuor: vel habens fere duos pollices Hebr. altitudinis, quinque latitudinis, tredecim longitudinis, amplitudinis fere centum triginta præcise 129 $\frac{3}{4}$. pendet libras Romanas tritici nouem, olei 10 $\frac{3}{4}$. vini duodecim, mellis sexdecim cum quinta libræ parte, vt quinque Assarones capiant triginta sex sextarios Rom. Exod. 16. vers. vltimo, & Ezech. c. 45 *Homer est decima pars Ephæ.* Ioseph: Αρχαιολ. l. 3. c. 1. enarrans mannae historiam, pro homer posuit ἀσαράνα. ὡς ἀγγέλλεται, inquit, ἐξ ἰσραήλ ἀσαράνα, ταῦτέστι μέτρον, εἰς ἕκαστην ἡμέραν συνέχευεν. Idem lib. 3. cap. 7. διειδήσαν ἄρτους τὰ δώδεκα ἀζύμους κατὰ ἐξ ἑσπ' ἀλλήλους κειμένους καθάρως πάνυ ἔαλεύον ἐν δύο ἀσαράνων, ὁ μέτρον Ἑβραίων ἐστὶν κοτύλας ἔχει Ἀττικὰς, vbi recte monet Agricola, cotylas sumi pro sextariis, quod non raro fieri supra notauimus. Præterea numerum integrum ponit pro decurtato, quem non neglexit Epiphanius τὸ ἥχομον, inquit, (legendum, τὸ ἥχομος) δέκατον ἡμέραν μετὰ μέτρον, ταῦτέστι τ' ἀσταβῆς (lege, ἔσθου, vel ἔσθου) ὁ γίνετα ἐπὶ τὰ ἕξ ἑσπ' ἀζύμους, (lege πέμπου) hoc est, Homer capit sextarios Romanos 7 $\frac{1}{2}$. Idem: δύο εἰσὶ γόμοι, μέγα καὶ μικρόν, ὃν τὸ μέγα ἰσὸν μετρὸν ὅτι τὸ λέειν δέκα πέντε καὶ αὐτὸ ὄν μοδίον, τὸ ἥ μικρόν δώδεκα βάρου, lege δέκατον ἔσθου. Sed ne in antecedentibus quidem quidquam est ὑγιᾶς. Res ita se habet: Hebræis duæ sunt mensuræ sono vtcunque consimiles, Homer & Chomer. Homer videlicet est decima pars Bathi vel Ephæ. At vero Chomer capit duos letecos. Letec quindecim modios Atticos, siue sata. Erat autem Homer veluti Chœnix Israelitarum in deserto errantium. Nam singuli singulos in diem Homeres manna plenos, & colligebant, & absumebant, quod sane mirum videri potest. Nam Israelitarum in deserto vita non erat multo laboriosior, quam opilionum. At Chœnix, quam opilionum diximus, est quadruplo, atque adeo fere quintuplo minor hoc Hebræorum Assarone. Sed meminisse debemus, Israelitis nullum ophonium fuisse, præter ipsum manna. Secundo fieri potest, vt manna fuerit tritico multo leuius, circulari sua rotunditate & pellucida plurimum intra se vacui, id est, aeris continens. Tertio fieri potest, vt Israelitarum corpora etiam tum fuerint nostris aliquanto grandiora. Quarto satis constat, Israelitas tum fuisse lurcones & manducationes voracissimos. Isidorus hic turbat: Hunc tu sic lege: *Sextarius est duarum librarum. Qui quater assumptus sit Græco nomine Chœnix, quinquies multiplicatus*

plicatus assaronem siue Gomor facit. Adice sextum, congium reddit. Hæc falsa quidem sunt, sed veri speciem hanc habent. Sextarius Atticus pendet fere duas aquæ libras. Quinq; Sextarii Attici pleni vino non multo plus pendent, quam Assaron tritico plenus. XXXV.

Celemin Toletanus est aridorû mensura, habens 6. pollices Toletanos altitudinis, 9. latitudinis, lōgitudinis 10. amplitudinis 540. Atticos 276 $\frac{2}{3}$. Pollices Attici 276. dant vncias olei 153 $\frac{2}{3}$. Nos ad subductionis facilitatem trientem illum omitimus. Celemin ergo capit sextarios Toletanos 10. vncias Toletanas tritici 120. olei 144. vini 160. mellis 216. vncias vero Romanas tritici 127 $\frac{1}{2}$. olei 153. vini 170. mellis 229 $\frac{1}{2}$.

XXXVI.

Ἡμίκελον Atticum & Οἴφιν Ægyptiac. sunt mensuræ aridorum habentes 4. pollices Atticos altitudinis, 6 latitudinis, 12. lōgitudinis, amplitudinis 288. pollices, inquam, Atticos, Romanos vero 325 $\frac{2}{3}$ vel quatuor pollices Ægypt. altitudinis, 6. latitudinis, 8. longitudinis, amplitudinis 192. pendetq; Romanas tritici libras 11. cum vna nona, olei 13. cū triente aquæ 14 $\frac{2}{3}$ mellis 20. Cleopatra: Ἡμίκελον ἔχει χόαι μὲν β'. χοινίαις δ' ἑ. Atticos sc. At qui potest Ἡμίκελον capere cōgios, nedū χόαι duos? Omnino non potest. Sed Ἡμίκελον melle plenum tantundē pendet atq; duo congii aqua pleni, vel Ἡμίκελον aqua plenum tantundem fere pendet, atq; duo congii tritico pleni. Diximus. Ἡμίκελον aqua plenum pendere libras Ro. 14 $\frac{2}{3}$. Facessere iubeamus importunum illud fragmentum, ac pro eo sumamus rotundatum & integrum numerum 15. Omnino Romani congii duo tritico pleni 15. libras Romanas pendent. Apud Aristoph. ἐν νεφέλαις sic inter se iocantur Socrat. & Strepsiades: Σωκρ. Ἐτ' ἐρωτᾷς ἄλλα τὴν κάλλιστον μέτρον Ἡμίκελον πότερον τὸ τετραμέτρον ἢ τὸ πτεράμετρον. De Iambicis versib. interrogabat Socrates, Strepsiades vero de mensuris respōdet. εἰς ἃ μὲν ἔδεν πτεράμετρον Ἡμίκελον. Ego, inquit, Ἡμίκελον pluris facio ἢ omnes Iambicos versus siue trimetros, siue tetrametros. Σωκρ. ἔδεν λέγεις, ἄνδρα πτεράμετρον, εἰ μὴ τετραμέτρον ἔδεν Ἡμίκελον. Scholiast. Ἡμίκελον, ἢ τετραχοί νίκυ, ὁ γὰρ μέθρητο χοινίαις (Atticos sc.) ἔχει μὴ τῶν δ' ἑκτῶν, ὀκτῶν τὸ Ἡμίκελον, (ἰδ. vox Ἡμίκελον significat) τυτῆσιν τῶν ὀκτῶν, τετρααεῖς, ὁ καλεῖται τετραμέτρον. ὁ δὲ Ἡμίκελον τετρααεῖς ἔχει χοινίαις. ἔπειτα δ' ἄλλιν εἰπὼν ἔδεν κάλλιστον ἢ γῶμαι Ἡμίκελον μέτρον τυτῆσι πτωάρων χοινίαιων. Hinc colligere est, verum esse, quod supra monuimus, Chœnicem Atticam μέτρον ἀπλῶς dici solitam veluti per ἀντονομασίαν. Suidas: Ἡμίκελον μέτρον (lege τετραμέτρον) τυτῆσι δ' χοινίαιων. Hesych. οἴφιν μέτρον τι τετραχοίικον Αἰγυπτίων, capitq; ergo octo ἰνια Ægyptiaca, vel sextarios Atticos.

XXXVII.

Chus Ægyptiacus & Georgicus & Dadix sunt aridorum mensuræ habentes

habentes tres pollices altitudinis, nouem latitudinis, duodecim longi-
tudinis, amplitudinis trecentos viginti quatuor pollices, inquam, Atti-
cos. Romanos vero $366 \frac{2}{3}$ pendetq; Romanas libras tritici duodecim
& semis, olei quindecim cum besse, mellis viginti duas cum semisse, vini
sexdecim cum triente. Cleopatra: ἐν ᾗ τοῖς γεωργικοῖς ἔυρον πύκτυλλον εἶναε
τειῶν τετρατῶν ἕξεν, τὸν δ' χοῦν ἕξεν δ'. κοτυλῶν δ' ἑβ'. Georgicarum scilicet.
Atque hæc est, quam diximus, ratio sesquialtera inter mensuras Atticas
& Georgicas. χς enim Atticus capit sextarios Atticos sex, Georgicos
nouem. Ad eandem normam multas quoque alias mensuras inter se
comparandas esse rationi consentaneum est, prout summo cum iudicio
animaduertit Agricola. Ego a. hac in parte ab Agricola dissentio, quod
credo, Georgicas mensuras fuisse veteres ante Solonem Atticas, quorū
post Solonem vsus in agris tantum remansit. Eas a. quæ Atticæ nuncu-
pantur, esse nouas, & à Solone institutas. Pollux: Δάδιξ μέτρον ἕξαχοῖνικον.
μείρις δ' ἑξακότυλον. κοτυλῆ δ' τὸ τεῖτον ἢ χοῖνικον. Vocabula hæc Dadix & Ma-
res, cum in Græcorum scriptis non occurrant, Ægyptiaca esse censeo, vt
Dadix sit Congius Ægyptiacus, habens vndiq; senos pollices Ægyptia-
cos, in vniuersum 216. Quid si dicamus olim ante Solonem pedem Ægy-
ptiacum Græcis in vsu fuisse, vnde factum, vt congius Georgicus idem
fuerit cum Ægyptiaco. XXXVIII.

Hin Hebræorum, Sextarius Iudaicus & Castrēsis, Aporryma The-
banorum mensuræ sunt liquidorū, habentes sex pollices Rom. altitudi-
nis, 8. latitudinis, 9. longitudinis, amplitudinis quadringentos triginta
duos. Vel potius Hin est congius Hebræor. siue mensura cubica capiens
vndiq; senos pollices Hebr. in vniuersum 216. pendentq; libras Rom. tri-
tici 15. olei 18. aquæ 20. mellis 27. R. D. Kimchi, Hin capit 12. Logos, (siue sex-
tarios Rom.) Log sex oua, h. e. sex mystra maiora Romana. Ioseph. Antiq.
lib. 3. c. 10. μέτρον ᾗ δέ τ' ἔστι τὸ τ' (nempe Hin) ὅτι χάλειον δύο χόας Ἀττικὸς δεχόμε-
νον. Et c. 11. ὁ δὲ εἶν μέτρον ἀρχαῖον Ἑβραίων. διώαται δ' δύο χόας Ἀττικὸς. Vtrobique
Iosephus Choas Atticos sumit pro congiis Romanis propter analogiā,
quæ est inter vtrumque, quod & alias ipsi, & aliis Scriptorib. vsu venit. Sic
& Hieronym. in Ezech. c. 4. v. 10. Hin duos χόας Atticos facit, quos nos appella-
re possumus duos sextarios Italicos, ita vt Hin mensura sit Iudaici sextarii, nostriq;
castrēsis, cuius sexta pars facit tertiam partem Italicæ sextarii. Hunc locum va-
rie vexat Agricola: sed manifestus est sensus, nempe sextarium non Ro-
sed Italicū, & congiū Ro. idē esse. Similiter Hin Hebr. eiusdem capacita-
tis esse cū sextario castrēsi siue Iudaico. Epiph. τὸ ἴν μέτρα (h. e. latum vel
vrna) ἕξεν ἄν, ἴν. τὸ δ' ἄγ. 100 (h. e. Hin pprie dictū, cuius in sacris multus est v-
sus) ἕξεν ἄν δ'. Quomodo? Eadē erroris analogia, quā aliquoties notauim'.

Hin tritico plenum pendet quindecim libras, vel centum & octoginta vncias. Tantundem pendent nouem sextarii Attici oleo pleni. Idem Epiphanius. *Ἀπορρημα ὡς μόνος Θεβίσις μετρεῖται ἡμῖν ὁ δὲ Καίτη. ὃ ἢ ἀληθινὸς σίτης (h. e. satum) ἕξ ὧν ὅτι κβ'.* Vides igitur Epiphanium à seipso commendatum. Nam hin vt & aporryma est Sex vel sati dimidia pars. Capit ergo reuera non nouem, sed vndecim fere sextarios Atticos, Romanos vero duodecim. Aporryma autem Thebanum ex Syriaco pede potest ita construi, vt habeat quatuor pollices Syriacos altitudinis, latitudinis sex, longitudinis duodecim, amplitudinis 288. vt sit Bes cophini Bœotii & Syriaci.

XXXIX.

Viertheil Heidelbergicum est mensura liquidorum habens sex pollices Heidelbergicos altitudinis, octo latitudinis, duodecim longitudinis, amplitudinis 576. capiens vncias Heidelbergicas tritici 180. olei 216. vini 240. Atticas vero tritici ducentas, olei 240. &c. Dicitur autem Viertheil, id est, quartarius siue quadrans, quia est quarta pars eius mensuræ, quæ vocatur Wernekell.

XL.

Sextarius Parisinus minor est mensura liquidorum, habens sex pollices Parisinos latitudinis, totidem longitudinis, altitudinis quatuor, amplitudinis centum quadraginta quatuor. Romanos vero $526\frac{78}{243}$. pendetque Parisinas libras tritici duodecim, olei quatuordecim, (vel $14\frac{2}{3}$) frumenti sexdecim, mellis vnam & viginti cum triente. Romanas vero libras tritici octodecim, olei vnam & viginti cum triente, aquæ 24. mellis triginta duos. Sextarius tamen cubicus quatuor aquæ, tritici vero tribus vnciis Parisinis, hoc nempe cylindrico minor est.

XLI.

Modius Romanus & congius Babylonius sunt mensuræ aridorum, habentes, modius quidem sex pollices Rom. altitudinis, octo latitudinis, duodecim longitudinis, amplitudinis quingentos septuaginta sex, congius vero fenos vndique pollices Babylonios, pendetque libras Romanas tritici viginti, olei viginti quatuor, aquæ viginti sex cum besse, mellis triginta sex. Plin. lib. 18. c. 10. *Raro modius graui non XVI. libras implet, h. e. etiam si hordeo leuissimo modium impleas, tamen pendebit vt minimum libras XVI. Idem cap. 7. Leuissimum ex his hordecum XV. libras raro excedit, & faba XXII. Nunc ex his tritici generibus, quæ Romam aduehantur, leuissimum est Gallicum, atq; è Chersoneso aduectum, quippe non excedunt in modium vicensas libras, si quis granum ipsum ponderet. Adicit sardum selibras. Alexandrinum trientes. Hoc & Siculi pondus Bœoticum totam libram addit. Africum & dodrantes.*

h. c.

h. e. in vniuresum $21\frac{3}{4}$. Cum ergo Plinius addit, in Transpadana Italia scio vicens quinas libras farris modios pendere circa Clusium & Senas. Id omnino intelligendum est de modio non Romano, sed ad Cophini pondus accedente. Nam *ponderosius*, inquit idem Plinius, *far fabis, magisq; etiam nunc triticum*. Si ergo modius farris pendebat libras 25. certe modius tritici pendebat libras 26. aut 27. Atqui supra dixerat, modium tritici Gallici pendere tantum viginti libras, quod & nos experimento scimus. Quis vero credat inter triticum & triticum tantum esse discrimen, vt eadem mensura alio atque alio tritico plena pendeat modo viginti tantum, modo 26. aut 27. libras. Pergit Plinius: *Lex certa nature, vt in quocunq; genere pani militari tertia portio ad grani pondus accedat, sicut optimum frumentum esse, quod in subactu congium aqua capiat, vt scirem, quomodo hæc Plinii verba intelligenda essent, iussi periculum fieri in eo genere panis, quo ego vtor, quod hic in medium adducere non pigebit.* Sedanensis tritici non contemnendi quartarius rarus, antequam ad pistrinum deucheretur, compertus est pendere tantum libras Parisinas vnam & quadraginta, & paulo plus, deducto sacci pondere. Relata è pistrino, forma pendebat tantum quadraginta libras, ac duas vncias, euauerant ergo circiter quatuordecim vnciæ in puluerem. Nihil enim decerptum fuisse, mihi affirmabant domestici, subducti furfures pendebant nouem libras, & duas vncias, similia seorsim appensa non est, quod tamen fieri debuit. Pendebat igitur hæc circiter triginta libras & semis, aut aliquantulo plus. Nam aliquid euanescat, & de pondere decrescat, necesse est. Hinc similæ fermentoque eius subigendo opus fuerunt Parisinæ aquæ libræ quindecim. Itaque farina iam subacta pendebat libras quadraginta quinque, & vncias octo. Ex ea confecti sunt grandiusculi panes sex, qui simul omnes adhuc calidi pendebant quadraginta libras, & vncias quinque cum semisse. Frigidi vero non appensi sunt, sed pendere poterant circiter quadraginta libras, nam per exhalationem aliquid semper decrescit de pondere, donec plane refriguerit panis. Vides ergo ex triginta circiter similæ libris confectas quadraginta panis cibarii libras, atque ita tertia portio non quidem ad tritici, sed ad simile pondus accessit. Triticum vero & panis cibarius ex eo confectus subducto in furfures circiter farinæ quadrante, eiusdem fere fuerunt ponderis. Rursus farinæ libras vnam & viginti, Parisinas siue Rom. triginta duas appendi iussi, & ex ea confici panes antopyros, hoc est, nullis prorsus furfuribus detractis: hi iam frigidi pendebant libras Parisinas viginti sex, & drachmam insuper Romanas vndequadraginta cum besse. Ita quarta fere tritici vel farinacci ponderis pars ad panis pondus accessit. Vigenerus ait,

se sextarium filiginis Parisinum comperisse, pendere libras 220. Relata è
 pilirino farina tres libras minus pendebat. Ex ea confectæ sunt panum
 autopyrorum 34. *de Nig. 85*, quorum massa anteq̃ furno imponeretur,
 pendebat uncias quaternas & denas. Iidem vero panes iam cocti & frigi-
 di pendebant uncias duodenas, ita pendebant simul omnes libras Parisi-
 nas sex & trecentas. Hæc farina bestem aquæ fere hausit. Duodecim fa-
 rinæ libræ dederunt circiter 20. massæ libras, panis v. 17. Sed Plinius nõ ea
 semper, quæ *ad 87. 88* experimento certo compererat, sed & quæ per trā-
 sennam viderat, in confabulationib. audiuerat, aut cursim legerat, *ἀλασα-
 νισος* in aduersaria sua conferebat, ex quib. postea libros suos confecit.
 Tu ergo Plinii verba eo modo intelligito, quo accipienda esse docet ipsa
 rei veritas & experientia. Cum, inquam, ait, *Quibusdam generibus per se
 pondus accedit, sicut Balearico modio (lege modius) tritici panis pondo reddit tri-
 ginta;* intelligendum id de farina subacta, non in panes excocta. Modius
 tritici Romanus pendet libras 20. Huius tritici farina (nullis subductis
 furfurib.) subigēdæ opus erunt vt minimum decem aquæ libræ, ita fiunt
 triginta libræ, ex quib. ignis nonam circiter partem ablumit. Ita remanēt
 libræ 26 $\frac{2}{3}$. Pergit Plinius: *Quibusdam in binis mixtis vt Cyprio & Alexandrino
 viginti prope libras non excedentibus Cyprium fuscum est, panemq; nigrum facit.
 Itaq; miscetur Alexandrinum candidum, redduntq; 25. pondo. Thebaicum libras ad-
 iicit, h. e. ex Thebaici tritici modio nullis excretis furfurib. fiunt panis
 pōdo XXVI. quod facile credi potest. Quod si panes illi pependissent pō-
 do viginti sex cum beste, tum præcisè pani autopyro tertia portio ad pa-
 nis pondus accessisset. Hoc videtur obseruasse Cato, cum compeditis suis
 dabat in diem panis pondo quaterna, villico vero modios in mensem
 quaternos, & semissem per æstatem. Nam modii quatuor & semis pen-
 dent libras 90 huic ponderi accedat in subactu tertia portio, sient libræ
 129. ex quib. sient panes triginta quaternarum librarum. Caterum mo-
 dium etiam medimnum dictum, docet Helychius, *διὰ τὸ μῶρον μέτερον ἡ-
 γῶν δύο μοδίων*. Et Cicero Verrina p. 123. *Vt probaret hoc Apronius, triticum
 imperat Verres Ayrinensibus, vii in medimna singula dentur Apronio sestertii ter-
 ni. Et p. 126. Itane dissoluit decimas vendidisti, vt cum medimnum quindecim mil-
 libus vanissent, hoc est, HS XXXXV. vt lucri Decumano HS MMM darentur.* Atqui
 passim ex Cicerone constat, hoc fuisse sæpe modii Romani pretium, vt
 binis, ternis, aliquando & quaternis sestertiis veniret. Caterum Cato cap.
 58. *Oleum in menses dato vnicuiq; sextarium, salis vnicuiq; in anno modium, satis
 est.* Sed obseruatione dignum est, quod mensura liquidorum, quæ hodie
 Romæ Congitellus vocatur, est eiusdem cum hoc prisco Romanorum
 modio capacitatis, capitq; cabos, capithas vel bocaes 4, folietas 8. Con-
 gitelli*

gitelli vox est diminutiua, quasi congiolum dicas. Certe formæ huius analogia id postulare videtur. Sed potuit huic congiio diminutiua affingi forma per Antiphrasin, quemadmodum cum Romani duos Gigantes vocarunt, alterum Pusionem, alterum Secundillam. Hic ergo congium ἀπλῶς significat, quia reuera mensura hæc est congius non quidem Romanus, sed Babylonius reliquorum omnium amplissimus, si primarium excipias.

XLII.

ἡκλῆδς Atticus est mensura aridorum, habens sex pollices Atticos altitudinis, octo latitudinis, 12. longitudinis, amplitudinis 576 Romanos 65 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ capiens vncias Atticas tritici 266 $\frac{2}{3}$. olei 320. aquæ 360. mellis 480. Probationes vide sup. in voce ἡμίκτον.

XLIII.

Cophinus videtur fuisse mensura tam liquidorum, quam aridorum, habens octo pollices Atticos altitudinis, 9. latitud. longitud. totidem, amplitudinis 648. Romanos 732 $\frac{7}{8}$. vt penderet libras Romanas tritici 25. olei 30. aquæ 33. cum triente, mellis 40. Hesychius: κόφινος μέτρον χωροῦν χόας τρεῖς. Syrus Interpres vocem retinet Mat. 17. 20. cum aliqui vox Syriaca significat foramen acus & securis. Pollux: ὁ μόνον ἢ ἡ κοτύλη καὶ ἡ γράνη καὶ ἡ ξηρὸν μέτρον, ὡς πολλὰ ἀχόθεν ἢ καμωδία ὑποδουλοῖ, ἀλλὰ καὶ κόφινος μέτρον Βοιωτῶν ἀμφὸς μετρεῖω. Στρατῆς γῶν φησὶν ἐν τῷ κωνησίῳ, τὰ ἢ ἀλφίτη ἡμῖν πῶς ἐπαλόω, τετάρων δεσχημῶν μάλιστὰ τὸν κόφινον, τὶ λέγεις, μέτρον ἐχρῶντο κόφινω, ἢ τέττα τῶν δ' ἀπ' οἴνου κόφινος, δυνάμενος τρεῖς χόας πορῶν τῶν ταύτης κόφιναις. Locus corruptus, nescio an sic restitui possit, μέτρον ἐχρῶντο τῶν κόφινω καὶ ἐν τοῖς ξηροῖς, ἢ δὲ τὸ ἐν ταύταις πυρῶν κόφινον λέγει, ὅτι οἱ κόφινος δυνάμενος τρεῖς χόας τοῦ ἰσθίου δεσχημῶν, ἐδύνατο. Falsum, inquit, videtur, quod respondet seruus cophinum farinae vanisse 4 drachmis. Nam hæc est summa annonæ caritas: sed ita seruili dolo respondisse videtur, quia cophinus vini totidem drachmis constare poterat, quod est sane commodum vini pretium, qua ratione Parisina vini pinta duobus circiter solidis estimari poterit. Potest & dici cophinus capere tres congios non Atticos, sed Romanos. Hac ratione Syriaca vox Syriaco pedi conueniet, vt habeat sex pollices Syriacos altitudinis, latitudinis totidem, longitudinis 12. amplitudinis 432. ita pēdebit vncias tritici 270. olei 324. vini 360. mellis 486. Cadmus a. Thebarum conditor, quibus mensuris potius vsus sit, quam Syriacis homo Syrus.

XLIV.

Modius aut Bocotius siue Bossellus Parisinus (vulgo Boisseau) est mensura aridorum Romano modio ἀνάλογος, habens sex pollices Parisinos altitudinis, 8. latitudinis, 12. longitudinis, amplitudinis 576. Romanos vero septingentos nonaginta & $\frac{10}{12}$. pēdetque Parisinas tritici libras

libras octodecim, olei vnam & viginti cum triete, aquæ viginti quatuor, mellis triginta duas, vel Romanas libras tritici 27. olei triginta duas, aquæ 36. mellis duodequingenta. Budæus, *Cum vasculum*, inquit, *drantale* (hoc est, ternos semifextariolos Parisinos capiens) *tritico prima bonitatis implerem, identidemq; in modium* (id est, Boffellum) *transfunderem, non ante adequatum ad summa labra reddidi, quam sedecies impletum, identidem vasculum in modium transfundi. Id cum ad pintam exigerem, duodecies exhaust exacta obseruatione transfundo.* Atque hæc quidem Budæus vere & accurate. Sed in eo fallitur, quod putat modium Rom. eiusdem fere fuisse capacitatis cum modio Parisino, cum tres modii Parisini quatuor Romanos capiant. In eo tamen conueniunt, quod Modius Rom. melle plenus tantundem pendet, atque modius Parisinus aqua plenus.

XLV.

Vrna Romana in liquidis, Satum Hebræorum & modius Atticus in aridis, mensuræ sunt habentes, urna quidem sex pollices Rom. altitudinis, nouem latitudinis, sexdecim longitudinis, amplitudinis octingentos sexaginta quatuor. Satum vero sex pollices Hebraicos altitudinis, octo latitudinis, nouem longitudinis, amplitudinis 432. Modius Atticus sex pollices Atticos altitudinis, decem latitudinis, tredecim longitudinis, amplitudinis 780. pendentq; libras Rom. tritici triginta, olei triginta sex, vini quadraginta, aquæ quadraginta cum semisse, mellis quinquaginta quatuor. Dioscorides: ἡ ὕρνα ἐλαίου λίτρας λς'. ἡ ὕρνα οἴνου λίτρας μ'. R. D. Kimchi: *Sea est tertia pars mensura, quam vocant Ephā. BahalHarus in voce Ciccar ככב. Sea capit sex cabos, quatuor Sea conficiunt viginti quatuor cabos. Seam quoq; recentiores Hebræi vocant denarium, id est, drachmam. Monuimus enim Iudæos semper pro drachma denarium accipere. Quæ admodum igitur denarius, id est, drachma pendet duodecim Pondionim σαθρικὰ, sic Sea capit duodecim pondionim μετεיקὰ. Idem BahalHarus in voce kab כבב. Tres denarii, inquit, capiunt octodecim cabos eadem ratione, quæ quatuor sea selahum implent. Sicut enim Selah pendet quatuor denarios, sic quatuor sea selahum implent, vel in selahum congeruntur. Itaque sea denario ressondet. Tres denarii sunt tres sea, & tres sea sunt octodecim kabi. Hæc R. Nathan. R. Schelomoh in Leuit. c. 14. Satum habet sex Kabos. Kabus quatuor Logos. Hieron. in Mat. c. 13. Satum genus est mensuræ iuxta morem Palestinae Prouinciae, vnum & dimidium capiens modium, Romanum scilicet. Iosephus Ἀρχαιολογ. l. 9. c. 2. ἰσχύει ἡ σάτον μῶδιον καὶ ἡμιον ἰταλικόν. Epiphanius: τὸ σάτον υς' ξις ὀν, lege, κς'. & intellige de sextariis Atticis, vel lege κς'. & intellige de sextariis Rom. Eadem mensura modius appellatur. Modius, inquam, Atticus, Hebraicus, & fortasse Babylonius. Epiphanius: Ἐμῶδιον ἢ τὸ νόμα, inquit,*

inquit, *ἡ πολλὴ ἀκρίβεια ὑπὸ τῆς Ἑβραίων εὐρέθῃ εἰκοσι δύο ξισῶν ὑπαρχόν,*
 multis verbis in hunc numerum ἀλληγυείζει, sane perquam ridicule. Bea-
 uit tamen nos hæc allegoria, quæ veram Attici modii & Hebraici sati
 capacitatem nos edocuit. *Quemadmodum, inquit, Veteris Testamenti Canon*
viginti duos libros complectitur, ita alphabetum Hebræorum viginti duo elementa,
& satum Hebræorum, quod ab ipsis κατ' ἐξοχὴν modius, siue midda, h. e. μέτρον ἀ-
πλῶς dicitur, capit viginti duos sextarios, Atticos videlicet. Nam si accurate
loqui velis, satum Hebræorum capit sextarios Rom. 24. Atticos 21½, sed
audi altius mysterium: καὶ ἐγενήθησαν ἡμῖν κβ'. ξέσαι ὁ καλεῖται παρ' Ἑβραίοις
μόδι, παρ' Ἕλλησι μόδιος, ἡ τὴν τε ἀνότητα, καὶ πλησίως ἢ καὶ Αἰγύπτιοι μὲν τοῖς ἑ-
το καλῶσι, ὁμοίως ἢ καὶ Σύροι καὶ Ἀραβες μόδιον λέγουσιν, ὃ ἐρμηνεύεται ὁμολογία.
πληρωθεὶς γὰρ ὁ μόδιος ὁμολογεῖται ὅτι πεπληρωμαι, καλεῖται ἢ καὶ γνάμων. Epi-
phanus cum inquireret, an vox μόδιος aliquid apud Hebræos significa-
ret, offendit Iudæum aliquem, non tam ignarum, quam εἰρωννα, qui re-
spondit Epiphanio, vocem hanc Hebraice scribi מִדָּה, μόδι, hoc est, ὁ
ὁμολογούμενος. Sed aut illa vox μόδιος nihil cum Hebræo habet commune,
& ignota est originis, aut fit ab Hebræa voce מִדָּה Middah, h. e. μέτρον,
quod Græci ἡ τὴν τε ἀνότητα corruerunt in μόδιος. Eadem allegoria, sed
interpolata extat etiam apud Isidorum Originum lib. XVI. c. 25. Modius
dicitur ab eo, quod sit suo modo perfectus. Est autem mensura librarum XLIII. id est,
Sextariorum XXII. cuius numeri causa inde tracta est, quod in principio Deus XXII.
opera fecerit. Vide reliqua ad allegoriam pertinentia. Pro XLII. legendum
XL. vel XLS. Nam nullo, quod quidem sciam, modo possunt modio vere
tribui libræ XLIII. Sed, ut diximus, pendet præcise vini libras XL. aquæ
XLS. Pergit Isidorus: Satum genus est mensura iuxta morem Provincia Pala-
estina unum & dimidium modium capiens. Cuius nomen ex Hebræo tractum est.
Satum enim apud eos nominatur sumptio siue leuatio, eo quod, qui metitur, ean-
dem mensuram sumat ac leuet. Est & aliud satum mensura sextariorum XXII. ca-
pax quasi modius. In Etymologia non fallitur Isidorus: Radix enim מִדָּה
si non Hebræis, saltem in Arabica lingua significat attollere, transferre.
At in definitione plurimum fallitur: Quia enim audiuerat alios dicentes,
Satum esse modium, alios qui dicerent, satum esse sesquimodium, ideo
putauit duplex esse satum, cum reuera multiplex sit non satum, sed mo-
dus. Satum est sesquimodius Romanus, idem satum est modius Atti-
cus, Syriacus, Arabicus, & Babyl. &c. Itaq; Syrus Interpres Noui Test. Græ-
cam vocem μόδιος semper vertit satum. Mat. V. 15. Mar. IV. 21. Luc. XI. 33.
Vicissim satum LXX. vertunt modium, Genes. XVIII. 6. 1. Sam. XXIV. 3.
Reg. VII. bis terue. Cum ergo Syrorum quoque propria sit hæc mensura,
habet octo pollices Syriacos altitudinis, totidem latitudinis, longitu-

dinis nouem, amplitudinis 576. Poterit quoque Babylonis conuenire, si modo tribuantur ipsi quatuor altitudinis pollices Babylonii, latitudinis nouem, longitudinis nouem, amplitudinis 324. capietque capithas Babylonias quatuor. Quod autem fatum Epiphanius cum Ægyptiaco quoque modio componit, id facit propter affinitatem potius, quam quod modius Hebraicus sit Ægyptiaco prorsus æqualis.

XLVI.

Modius Ægyptiacus habet sex pollices Ægyptiacos altitudinis, nouem latitudinis, decem longitudinis, amplitudinis 540. capitque uncias Rom. tritici 375. olei 450. vini quadragintas, mellis 675. hyphas Ægyptiacas decem, Hinia viginti. Attico quoque modio videntur commode tribui posse Attici sextarii $21\frac{3}{4}$. pollices Attici 783. uncia Rom. tritici $362\frac{1}{2}$. olei 435. &c.

XLVII.

Simmer Heidelbergicus & Quadrantal Toletanum, vel Arroba Toletana mensuræ sunt aridorum, eiusdem fere capacitatis. Et Simmer quidem habet octo pollices Heidelbergicos altitudinis, duodecim latitudinis, totidemque longitudinis, amplitudinis 1152. pendet uncias Heidelbergicas tritici trecentas sexaginta olei 432. vini quadringentas octoginta, mellis 648. libras vero Rom. $33\frac{1}{2}$. olei quadraginta, aquæ 45. mellis 60. Est, inquam, dimidia pars W erntzel, quemadmodum Viertheil dimidia pars Simmeri, & Impfell V iertheil. Arroba vero ארובה est vox Arabica, quæ potest significare tum quadrantem, tum quadrantal. Vtraque significatio Arrobae Toletanæ competit. Primum enim est quadrantal Toletanum, hoc est, mensura cubica ex pede Toletano confecta, duodecim vndique pollices Toletanos habens. Præterea Arroba tritici plena cum exiguo H inias S extarii auctario efficit quadrantem Quintalis Toletani. Pendet enim libras Toletanas 24. tritici, olei $28\frac{3}{4}$. vini 32. mellis $43\frac{1}{2}$. Libras vero Rom. tritici 34. uncias 408. olei $489\frac{3}{4}$. vini 544. mellis 734. uncias denique Parisinas tritici 350. olei 420. aquæ $47\frac{1}{2}$. mellis 630.

XLVIII.

Modius Siculus est aridorum mensura habens octo pollices Rom. altitudinis, 12. latitudinis, totidemque longitudinis, amplitudinis mille centum & quinquaginta duos, pendetque libras Rom. tritici 40. olei duodequingenta, vini 54. mellis 72. Ita modius Siculus capit præcise duos Romanos modios. Definitionem hanc colligo ex aliquot Ciceronis locis in Verrinis.

² Ἀμφορεύς γεωργικός est mensura liquidorum, habens nouem pollices Atticos altitudinis, latitudinis 12. totidem lōgitudinis, amplitudinis mille ducentos nonaginta sex, Romanos $1464\frac{27}{32}$. pendetque libras Rom. tritici quinquaginta, olei 60. aquæ 67 & semis, vini 66. cum bese, mellis 90. Cleopatra: ἐν τῷ τοῖς γεωργικοῖς εὖρον ἀμφορέα ἕξασιν λς. κοτυλῶν μύ. Georgicarum scilicet. Cum ergo audis ἀμφορέα γεωργικὸν capientem sextarios Atticos 361. hinc colligere potes, fuisse & ἀμφορέα Ἀττικὸν capientem sextarios Atticos 24. vncias tritici Romanas 40. olei 480. aquæ 540. mellis 720. quia tamen nusquam legi hanc Ἀττικὴ ἀμφορέως definitionem, ideo rem Studiosis amplius inquirendam relinquimus. Hoc tantum monebo, si Amphoreus Atticus sit Georgici bes, tum erit Heidelbergico Simmero æqualis.

L.

Amphora, Quadrantal Rom. siue κεράμιον aut Dorach Italicum est mensura liquidorum, cubica habens quaquauerfum duodenos pollices Rom. siue pedem Rom. in vniuersum pollices Rom. mille septingentos duodetriginta, pendetque libras Rom. tritici sexaginta, olei septuaginta duas, vini 80. mellis centum & octo.

Volufius: Quadrantal, quod nunc plerique amphoram vocant, habet vrnas duas, modios tres, semodios sex, congios octo, sextarios quadraginta octo, heminas nonaginta sex, quartarios centum nonaginta duos, Cyathos quingentos septuaginta sex.

Fannius:

*Pes longo spatio, latoq, notetur in anglo, (lege, & alto)
 Angulus vt par sit quem claudit linea triplex
 Quatuor ex quadris medium cingat ur inane,
 Amphora fit cubus, quam ne violare liceret
 Sacrauere Ioui Tarpeio in monte Quirites.*

Atque hæc causa est, cur Capitolinam Amphoram vocet Iulius Capitolinus in Maximino. Cleopatra: τὸ Ἰταλικὸν κεράμιον χόας ἢ. h. e. congios octo. Galenus: τὸ κεράμιον (Romanum) ἐλαῖα ἔχει λίτρῶς εβ. οἶνα λί. π. μέλιτ' & λίτρῶς ρή. Cleopatra idem, quin & Dioscorides in oleo & vino. Festus: Quadrantal vocabant antiqui, quam ex Græco ἀμφορέων dicunt, quod vna pedis quadrati octo & quadraginta capit sextarios.

Serapion: *Dorach Italicum* habet choas octo. Chus Acfat Romana sex, id est, ἑξάσας ἰξ. Abensina: *Dorach Italicum* est Iohain VIII. & Iohain, Acfat Romana sex. Cum ergo Serapion ait, Aldorach lib. III. omnino legendum lib. L X X X. Iohain ab Hin, formatur eadem ratione, qua Iosue ab Hofea, & sexcenta alia. Congium autem Rom. Arabes vocant Hin propter analogiam, quia Hin conficitur ex Hebræorum semipede, quemadmodum congius Rom. ex semipede Romano. Alioqui Hin duplo capacior est congius Romano.

L I.

Ceranium siue quadrantale Atticum, Wernetzel Heidelbergicum, & Quartarius Sedanensis, sunt aridorum mensuræ eiusdem capacitatis. Et Ceranium quidem Atticum conficitur ex Attico pede cubico, quemadmodum Ceranium Italicum siue Amphora Romana ex pede Romano, ac proinde capit pollices Atticos 1728. Romanos 1953 $\frac{1}{3}$. pendetque libras Rom. tritici sexaginta sex cum besse, olei octoginta, aquæ nonaginta, mellis centum & viginti. Dioscorides: τὸ κεράμιον μέλιθ' ἔχει λίτρον 94.

Wernetzel autem Heidelbergicum habet pollices Heidelbergicos altitudinis octo, latitudinis duodecim, longitudinis viginti quatuor, amplitudinis 2304. vel pedes Heidelbergicos longitudinis duos, latitudinis vnum, altitudinis bessem, amplitudinis vnum cum triente, pendetque libras Heidelbergicas siliginis vnam & quadraginta, tritici quadraginta quinque, olei 54. vini sexaginta, mellis vnam & octoginta, ac proinde libras Rom. tritici 66 $\frac{2}{3}$. &c. Capit, inquam Simmeros duos, Wiertel quatuor, etiamsi Wiertel proprie sit liquidorum, Simmer & Wernetzel aridorum. Quartarius Sedanensis multis vicinorum oppidis communis ita dicitur, quod sit sextarii triticarii quadrans. Sextarius autem triticarius dici videtur, quasi sesextarius, id est, ἡμίεκτον. Nam tum Lutetiæ, tum hic & alibi in Gallia est non sexta, sed duodecima pars eius mensuræ, quam vocant Muid, vel muyd. Nobis distinctionis ergo mudium vel modium dicitur neutro genere. Sedanensis ergo quartarius rarus pendet libras tritici Parisinas vnam & quadraginta cum semisse, aut, si triticum sit quam optimum, libras integras quadraginta duas Parisinas, Romanas vero sexaginta quatuor, siue maius vncias Parisinas 672. Romanas 768. atque ita capit congios Sedanenses cubicos 9 $\frac{2}{3}$. Congios vero cylindricos, quos potos vocant, nouem cum triente. Sed quoties triticum venditur, solet huic raso quartario apponi duplex auctarium. Primum legitimum, alterum propemodum arbitrarium. Auctarium lege præscri-

præscriptum est vnius $\eta\mu\delta\omega\delta\epsilon\chi\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$ siue viceſime quartę partis. Itaque quartarius cum hoc auctario præciſe reſpondet Attico Ceramio. Pendet enim Pariſinas tritici libras $43\frac{3}{4}$. Romanas $66\frac{2}{3}$. ſiue mauiſ vncias Pariſinas ſeptingentas, Romanas octingentas, atque ita capit congios Sedanenſes cubicos decem. Secundum autem auctarium, etiamſi proprie ſit arbitrarium, tamen ab iis, quorum fidei reſ committitur à Magiſtratu, ita fere ſolet diſpenſari, vt quartarius optimi tritici cum hoc ſecundo auctario pendeat libras Pariſinas quadraginta quinque, vncias ſeptingentas & viginti, atque ita capit congios Cylindricos decem. Hęc duo auctaria ſimul iuncta conficiunt $\tau\lambda\omega\ \tau\epsilon\omicron\sigma\alpha\ \rho\epsilon\omicron\kappa\alpha\ \delta\epsilon\chi\acute{\alpha}\tau\omega$, cuius loco (vbi reſ priuati hominiſ arbitrio geritur) alii $\tau\lambda\omega\ \pi\epsilon\upsilon\ \tau\epsilon\kappa\alpha\ \delta\epsilon\chi\acute{\alpha}\tau\omega$ tantum, aut etiam $\epsilon\kappa\kappa\alpha\ \delta\epsilon\chi\acute{\alpha}\tau\omega$ dant, alii contra $\tau\lambda\omega\ \delta\omega\delta\epsilon\chi\acute{\alpha}\tau\omega$ exigunt. Hęc eo accuratius à nobis indagata, & enarrata ſunt, quia nobis perſuademus, neminem poſſe hoc menſurario negotio probe fungi, niſi prius municipales regionis, aut vrbiſ, quam incolit, menſuras quam accuratiſſime inter ſe comparare didicerit.

LII.

Semimedimnus Pariſinus, vulgo minotus, ſiue quadrant al Pariſinum eſt menſura aridorum cubica ex pede Pariſino confecta, habens vndique duodenoſ Pariſinoſ polliceſ. Capit ergo Minotus in vniuerſum polliceſ Pariſinoſ 1728. Romanos circiter $2370\frac{10}{27}$, pendetque libras Pariſinas tritici quinquaginta quatuor, olei ſexaginta quatuor, aquę ſeptuaginta duas, mellis nonaginta ſex. Romanas vero libras tritici 81. olei nonaginta ſex, aquę 108. mellis centum quadraginta quatuor. Hinc conuenit, quod Budęus ait, amphoram è Gallico pede confectam capere pintas Pariſinas triginta ſex. Quod autem Temporarius Bleſenſis Iuriſconſultus in ſuo de menſuris opere M.S. ait, amphoram è pede Gallico confectam pendere tantum vncias aquę mille centum & duas, cum amphora ex pede Pariſino capiat pintas triginta ſex, ac proinde pendeat libras Pariſinas 72. vncias Pariſinas 1152. hoc eſt, vncias quinquaginta plus quam Temporarii quadrans, id vitio fabrorum contigit, qui Temporarii Quadrantal aliquanto breuius fecerant, quam par eſſet. Omnino enim minotus cylindricus pendet libras, vt diximus, tritici quinquaginta quatuor, ac proinde aquę ſeptuaginta duas, h. e. vncias Pariſinas tritici 864. aquę 1152. ſed minotus ille Cylindricus cubico duodeuiginti aquę vnciiſ capacioreſt, vt docet analogia, quam ſupra notauimus, ac proinde minotus cubicuſ ſiue Quadrantal ex pede Pariſino confectum pendeat tantum mille centum & triginta quatuor vncias

aquæ Parisinas, tritici vero octingentas & quinquaginta cum semisse, prout me expertum esse iam supra monui. Budæus minotum hunc quadrantem appellat, habita scil. sextarii triticarii ratione.

LIII.

Maris est mensura Persica, habens quatuor pollices Persicos altitudinis, 12. latitudinis, longitudinis 25. amplitudinis 1200. capiens vncias Rom. tritici mille, olei 1200. aquæ 1350. mellis 1800. Rolygnus strat. l. 4. μάεις ὅτι δέκα χοῖνῆς Ἀπυκιοί, vel est mensura Babylonia, habens pollices Babylonicos altitudinis nouem, latitudinis decem, totidem longitudinis, amplitudinis nongentos.

LIV.

Bath & Epha Hebræorum, Hydria Romanorum, Metretes, Cadus & amphora Atheniensium mensuræ sunt eiusdem capacitatis, sed ita vt hydria habeat pedem Rom. altitudinis, totidemque latitudinis, sequipedem vero longitudinis, amplitudinis pollices Romanos bis mille quingentos 92. Metretes vero 13. pollices Atticos latitudinis, nouem altitudinis, 20. longitudinis, amplitudinis 2340. Batus deniq; 9. pollices Hebraicos altitudinis, 12. latitudinis, totidemque longitudinis, amplitudinis 1296. pendenteque libras Rom. tritici 90. olei 108. vini 120. aquæ 121½. mellis centum sexaginta duas. Iosephus Ἀρχαιολ. l. 8. c. 2. ὁ ὅ βαδθ δὴ ἀπὸ τῆς χωρῆς αἰξῆσας ἐστὶν ὁμοίοντα δνο, Romanos scilic. Epiphan. βὰδθ, vel, vt legit Agricola, βὰδθ ἐρμινεύεται ἐλαιολειθεῖον, ἔστι ὅ ξεσῶν πενήκοντα. κόλλα δὲν ὅτι αὐτὰ τοῖς Σέροις τὸ ἥμισυ τῆς ὕψους αὐτῶν ἐστὶ δὲ ξεσῶν κέ. Eadem erroris analogia, quam sapius iam explicauimus. Bathus tritico plenus pendet vncias Rom. mille & octoginta, diuide id per quinquaginta, habebis vncias 21¾. atqui tantundem fere pendet Atticus sextarius vino plenus. Hinc est quod putat Epiphan. Bathum capere tantum sextarios Atticos 50. collathum siue dimidium Bathum XXV. Nisi quis dicat, q̄ certe malim, Epiphanium eam Hebræorum Batho definitionem tribuere, q̄ Ægyptiaco Batho proprie conueniat. Hoc modo Collathum erit idem, quod modius Ægyptiacus, siue Collathum sit liquidorum, modius aridorum mensura, vt Hebræis Bat, & Epha eiusdem interim capacitatis, siue modium suum Ægyptii collathum vocabant. Ita Batus Ægyptiacus habebit 9. pollices Ægyptiacos altitudinis, decem latitudinis, 12. longitudinis, amplitudinis 1080. capietque sextarios Romanos 50. præcise, libras tritici 62½. siue vncias Rom. 750. olei nongentas, vini mille, mellis 1350. modios Ægypt. 2. hyphas 20. Hieroym. in Esaia c. 3. Bathus tres amphora, h. c. tres vrnæ Romanæ. Bata. in liquidis idem est, quod Epha in aridis. Ezech. 45. v. 11. LXX. passim Epham vertunt. τρία μέτρα, pro, tria sata vt Ex-

vt Exod. XVI. τὸ ὃ γόμορ τὸ δέχεται τῶν τριῶν μέτρων ἰῶ. Chaldaeus Paraphra-
stes: *Homer est decima pars trium satorum.*

Fannius:

*Attica praterea dicenda est amphora nobis
Seu Cadus, hanc facies si nostra adieceris vrnas.*

Amphora ergo capit sextarios Atticos 65. Romanos 72. Atque ita
nunc quoque, vt & in modio Atticæ mensuræ cum Rom. conueniunt,
ita tamen, vt si τὸ ἀκειβές exquisitæ analogiæ exigas, dici possit amphora
Attica quatuor olei vnciis cado Romano capaxior. Isidorus Originum
lib. c. 25. *Cadus amphora Græca est, continens amphoras tres, id est, vrnas.* Est
autem cadus Hebræa vox hydriam significans, vt videre est Gen. XXIV.
Pollux lib. X. ait, amphoram metretam à Cratino appellatam. Suidas:
μέδιμνος μοδίων ἕξ, ὡς ἔστι μέτρον ξεσῶν οβ'. ἤτοι λιτρῶν ρή. Error siue librarii
siue Suidæ ipsius, qui imposuit Agricolæ, alioqui castigatissimi iudicii
viro. Sic ergo legendum, μέδιμνος μοδίων ἕξ, μετρητῆς ξεσῶν (Rom.) οβ',
ἤτοι λιτρῶν ρή. nempe si oleo impleatur. Dioscorides l. 5. c. 82. Ἐστὶ δὲ μετρη-
τῆς χόεις δέχα. Sic Hautinus, sic & Budæus legit. Perperam ergo Ruellius,
Alciatus, Agricola, receptam lectionem conuellunt, vt substituunt vo-
cem δίδεχα. Metretes enim capit Romanos quidem congios 12. Choas
vero Atticos decem cum quatuor quintis, quam adiectionem neglexit
Dioscorides. Sic Metretes capit sextarios Rom. 72. Atticos 65. fere, vel
64 $\frac{3}{4}$. Nicandri interpres: ὁ μετρητῆς ἔχει ξίσσας ἰσοδομήκοντα δύο. Luc. 16. 6.
ἔκατον βάθους ἔλαφν. Syrus Interpres vertit: *יין קרמליתא* centum metretas.
Sed lubens crediderim, Metretam Atticam capere præcise 65. sextarios
Atticos, ac proinde vncias Rom. tritici 108 $\frac{3}{4}$. olei mille trecentas
&c.

Ioannis 2. 6. μετρητῆς δύο, Syrus Interpres vertit *יין קרמליתא* duo
quadrantalia, quod si perperam ab illo dictum est, tum hæc erit causa
erroris, quod Quadrantal Atticum, h. e. cubus Atticus melle plenus
tantundem pendet, atque Bat oleo plenus, sed procul à vero discedit
Garaultius, primum quod putat, Amphoram Atticam esse quadrantale
Atticum, secundo, quod sic argumentatur: *Si quadrantale Atticum capit
tres vrnas, Romanum vero diuis, vt vult Fannius, tum sequetur vt pes Atticus sit
sesquipies Romanus, quod est ἀσολόγισον.* Nam amphora Attica reuera
continet vrnas tres, pollice Rom. 2502. Amphora Romana siue qua-
drantal Rom. pollice Rom. 1728. si capacitatem consideres, sane proportio
est sesquialtera, sed radix cubica non capacitas ipsa consideranda est.

Ergo

Ergo huius numeri 1728. radix cubica est 12. Illius vero 2592. quia cubicus non est, radix cubica præcise dari non potest, sed est numerus medius inter 13. & 14. Cubus numeri 13. est 2197. Cubus numeri 14. est 2744. Propius ergo accedit ad tredecim, quam ad 14. Itaque tantum abest, ut etiam data illa Garaultii suppositione futura sit ea Romani pedis ad Atticum ratio, quæ duorum ad tria, ut ne ea quidem plene futura sit ratio, quæ sex ad septem, vel quod idem est, duodecim ad quatuordecim. Quod si Metretes vel Batus est alicuius populi quadrantal, ut innuere videtur Syrus Interpres, dixerim potius esse quadrantal Syriacum. Ita pes Syriacus constabit partibus centum sexaginta sex, cuiusmodi pes Babylo-nius habet ducentas.

LV.

Metretes Georgicus & Ceramium, siue Quadrantal Ægyptiacum, quod à Scriptoribus nuncupatur Artaba Ægyptia, est mensura aridorum, habens vndique duodenos pollices Ægyptiacos, vel pedem Atticum altitudinis, latitudinis tantundem, scilicet pedem vero longitudinis, amplitudinis pollices Ægyptiacos 1728. Atticos 2592. Roman. 2929 $\frac{1}{2}$ pendetque libras Rom. tritici centum, olci centum & viginti, aque centum triginta quinque, vini 133 $\frac{1}{3}$. mellis centum & octoginta. Cleopatra: ἡ Αἰγυπτία ἀρτάβη ἔχει μόδιους (Romanos) ἑ, ὃ ὅ μῶδιον Αἰγυπτίον καὶ Ἰταλικὸς (h. e. Romanus) ἔχει χοίνικας ἦ.

Fannius:

Est etiam terris, quos aduena Nilus inundat

Artaba, cui superat modii pars tertia post tres.

Namq; decem modii (Atticis) explebitur Artaba triplex.

Epiphanius: ἀρτάβη τὸ μέτρον παρ' Αἰγυπτίοις ἐκλήθη. ἔστι δ' ἕξ δολμίκοντα δύο ξεσῶν (Atticorum) τὸ δ' αὐτὸ μέτρον, καὶ ὁ μετρητὴς ἔχει τὸ μέτρον τὸ ἄγιον, lege, τὸ μέτρον γεωργικόν. Cleopatra: ἐν δ' τοῖς γεωργικοῖς εὐρον τὸν μετρητῶν ξεσῶν Atticorum οβ' κοτυλῶν (Georgicarum) ζε'. Ideoque omnino mihi persuadeo, Artabam hanc esse non modo Ægyptiacum, sed & Georgicum quadrantal, h. e. mensuram cubicam ex Ægyptiaco, & vetere Atheniensium pede confectam. Vide, quæ superiore libro de pede Ægyptiaco diximus. Quod autem Cleopatra ait: ὃ ὅ μῶδιον Αἰγυπτίον καὶ Ἰταλικὸν ἔχει χοίνικας ἦ. aduersari videtur Epiphanio dicenti, modium Ægyptiacum non Romano, sed Attico & Ægyptiaco respondere. Hæc tu sic conciliare potes, modius Romanus vel Italicus capit octo Chœnicas fester-tiarias. Modius vero Ægyptiacus cum auctario ἢ πεντεκμοδεκάτης οκτο Chœnicas

Choenicas Georgicas. Isidorus Originum l. 16. c. 25. *Artaba mensura est apud Aegyptios sextariorum LXXII. composita ex eo numero propter LXXII. gentes vel linguas, quæ orbem impleverunt.*

LVI.

Medimnum siculum maius, & סֵלַח Selah Hebræorum sunt mensuræ aridorum, habentes Medimnum quidem duos pedes Rom. longitudinis, vnum latitudinis, altitudinis itidem vnum, totius amplitudinis duos, siue pollices Rom. 3456. Selah vero est quadrantale Hebræorum, pendetque libras Rom tritici centum & viginti, olei centum quadraginta quatuor, vini centum sexaginta, mellis ducentas sexdecim. R. Nathan: *Sicut Selah pendet quatuor denarios, sic quatuor Sea in Selahum congeruntur.* Cicero in Verrem lib. 5. *Professio agri Leontini est ad iugera XXX. millia, hæc sunt ad tritici medimna XC. tritici modium DXL. millia. &c.* Cum Cicero medimna ad modios reducat, non dubium est, quin medimna sicula sint, modii vero Romani.

Ita medimnum siculum maius capiebat modios siculos tres, modios vero Romanos siue medimna parua sex. Quin & fieri potest, vt quemadmodum Selah Hebræorum, sic Medimnum Sicularum fuerit quadrantale, vt pes Siculus eiusdem fuerit longitudinis cum Hebraico, Perfico, Vrbinate & Piceno.

LVII.

Faneca Toletana est aridorum mensura, habens decem pollices Toletanos altitudinis, 24 latitudinis, longitudinis 27. amplitudinis 6480. capitque libras Toletanas tritici nonaginta, olei 108. vini centum viginti, mellis 162. libras vero Rom. tritici 127½. olei 153. vini 170. mellis 229½. celemines duodecim.

LVIII.

Medimnus Atticus est mensura aridorum medimno siculo ἀνάλογον, habens duos pedes Atticos longitudinis, vnum latitudinis, altitudinis itidem vnum, amplitudinis duos, siue pollices Atticos 3456. Rom. 3906½. pendetq; libras Romanas tritici centum triginta tres cum triente, olei centum sexaginta, aquæ centum octoginta, mellis ducentas quadraginta. Huius mensuræ, quæ maximi inter omnes Græcas est momenti, non satis accuratam tradunt definitionem autores. Pollux: *κοτύλη τὸ τρίτον τῆς χοϊνίκου, ὃ ἢ μέδιμον τῆς χοϊνίκου ὀκτὰ καὶ πενταράκουτα, ὃ ἢ ἡμιμέδιμον τῆς τεσσαρῶν καὶ εἰκοσι ὃ ἢ τελεὺς ἐκκσίδακτα, ὃ ἢ ἑκτεὺς ὀκτὰ, τὸ ἢ ἡμικτον τεσσαρῶν.* Suidas: *ἡμικτεόν τετραμέτρον, τῆς τεσσάρων χοϊνίκων, ὃ γὰρ μέδιμον μὴ χοϊνίκων ὄσι. τῆς τεσσάρων τὸ ἑκτὸν εἰσὶν ἢ χοϊνίκου. τὸ ἢ ἡμικτον, τῆς τεσσάρων τὸ δωδέκατον τῆς μὴ χοϊνίκων, τεσσαρῶν. τῆς οὖν μεδίμνου ἑχόντῃς χοϊνίκου μὴ. τὸ ἢ ἡμιμέδιμον δηλο-*

νόπι τὸς κδ'. εἶχαν. Hęc omnia vere quidem dicuntur, sed non satis recte connectuntur à Polluce. Verum, inquam, est, esse quandam Chœnicis speciem, nempe minimam, quæ tres tantum Cotylas capiat, id est, heminas Rom. Hęc est Chœnix, quam bilibrem diximus, verum quoq; est medimnum capere duodequingenta Chœnices, sed Atticas proprie dictas, & trilibres, non bilibres, quæ quaternas non ternas cotylas capiunt. At omnino falsum est, vel potius mendosum & truncum, quod apud eundem Suidam legitur: μέδιμνον ἑξ, ὡς εἶναι μέτρον ξέσων οβ'. ἢτοι λιτρῶν ςη'. Iam supra legendum monuimus, μέδιμνον ἑξ, μετρητῆς ξέσων οβ'. Romanorum scilicet, ἢτον λιτρῶν ςη'. Hi errores impulerunt Agricola, Fernelium, Ioh. Hurnium, & Franciscum Garaultium, ut medium tribuerēt duos & septuaginta sextarios Rom. sc. siue libras mensurales, hoc est, libras olei centum & octo. Contra, erit qui prima fronte Dioscoridem legens, credat medimno Attico tribuendos esse sextarios centum quadraginta quatuor, Chœnicas nonaginta sex. Sic enim ait, μέδιμνον ἔχει ἡμίεκτα ιβ'. τὸ δ' ἡμίεκτον χῶρας δύο ὁ δὲ χῶρς χοίνικας τέσσαρας. ὁ δ' χοίνιξ κοτύλας Ἀττικὰς τρεῖς σαδμῶν δ' ἔχει ὀκτὰς ςπ'. sane chus capit quatuor Chœnicas bilibres ternarum cotylarum, ac proinde pendet drachmas tritici 180. sed si medimnus capit choas 24. profecto capiet & bilibres chœnicas XCVI. sextarios CXLIV. Causa erroris est, quod medimnus melle plenus tantundem pendet atque 24. Choes oleo pleni. Quemadmodum & hemiectum melle plenum tantundem pendet, atque duo choes oleo pleni.

In eundem scopulum impexit Galenus: ὁ μέδιμνον ἔχει ἡμίεκτα ιβ'. τὸ δ' ἡμίεκτον χῶρας β'. ὁ δ' χῶρς χοίνικας δ'. Sed idem Galenus alibi rectius mediam viam inquit: ὁ Ἀττικὸς μέδιμνον ἔχει ἡμίεκτα ιβ'. τὸ δ' ἡμίεκτον ἔχει χοίνικας δ'. ὥστε μέδιμνον ἔχειν χοίνικας μὴ. ξέσων ζς'. Hoc igitur firmum esto medimnum Atticum capere sextarios Atticos 96. Roman. 106. cum besse, Chœnicas bilibres septuaginta & vnam, cum vna nona. Chœnicas vero trilibres vel Atticas proprie dictas duodequingenta. Medimnum, inquam, rasum tritico plenum pendere libras centum triginta tres cum triciente; cum auctario τ' πενταγυδελίτης libras Rom. centum quadraginta duas, cum duabus nonis, cum auctario sesquiduodecimæ siue $\frac{2}{3}$ pendere libras Rom. centum quadraginta quatuor Attico medimno, præcise respondet Halbmalder, id est, dimidius malderus Heidelbergicus.

Quod autem Suidas ait, medimnum esse modiorum sex, hæc causa est, quia medimnus oleo plenus tantundem pendet, quantum sex modii Romani vino pleni. Cōtra Fauorinus dixit, medimnum esse modiorum

diorum septem, Rom. scilicet, quod tamen præcise verum non est. Isidorus Orig. lib. XVI. c. 25. *Medimna est mensura modiorum quinque*, hoc est, Medimnus Atticus cum auctario ἢ πεντακκαίδεκάτης capit fere modios Hebræorum, siue sata rafa quinque. Cætera Isidori non sunt nauci. Huic Attico Medimno, si propter numeri rotundationē, non πεντακκαίδεκάτω pro more, sed ἑκκαίδεκάτω adicias, hoc est, congium Atticum vnum, efficies medimnum Georgicum, qui etiam Ægyptiacus esse potest, vt ei tribuas altitudinis pollices Ægyptiacos nouem, latitudinis duodecim, longitudinis viginti quatuor, amplitudinis 2448. vel duodecim pollices Atticos altitudinis, latitudinis 17. lōgitudinis 18. amplitudinis 3672. capitque vncias Rom. tritici mille septingentas, olei bis mille quadraginta, aquæ 2295. mellis 3060. Cleopatra: ἐν τῷ γεωργικῷ εὐρον μέδιμον ἑξῆσιν Atticorum 56. κοτυλῶν (Georgicarum) ρλς.

LIX.

Artaba Babylonia vel Persica est mensura aridorum habens decem Rom. pollices altitudinis, duodeuiginti latitudinis, viginti quatuor longitudinis, amplitudinis 4320. vel potius quatuor Babylonios pollices altitudinis, latitudinis quinque, longitudinis 41. amplitudinis 1620. vel denique nouem pollices Hebræicos Persicosue altitudinis, latitudinis duodecim, longitudinis viginti, amplitudinis 2160. pendetque libras Rom. tritici centum & quinquaginta, olei centum & octoginta, vini ducentas, mellis ducentas septuaginta. De hac Artaba intelligendum, quod LXX. & Hieronymus passim Chomerum sex Artabas vertunt, aut sex Artabas capere docent. Cum ergo Herodotus libro primo ait, Ἀρτάβη μέτρον οὐδὲ περσικὸν χωρέον μέδιμον Ἀττικὸν πλέον χολίμζι τείσιν Ἀττικῶν, intelligendum id de medimno cum auctario ἢ πεντακκαίδεκάτης, vel potius ἑκκαίδεκάτης propter subductionis facilitatem, siue de medimno Georgico, & de Chænicibus Atticis proprie dictis, quæ binos Atticos sextarios capiunt. Forte etiam Artaba Medica eadem fuit cum Persica, sed ita, vt ab autoribus minus accurate describatur. Polyænus stratag. l. 4. ἢ Ἀρτάβη μινδικὴ μέδιμον ὅσιν Ἀττικὸς.

Suidas: Ἀρτάβη μέτρον μινδικὸν ὅσιν Ἀττικὸς μέδιμον, immo Georgicus, cum auctario vnus Attici congi, siue centum vnciarum tritici, sed præstat Herodoti verbis insistere. Medimnus Atticus pendet vncias tritici mille sexcentas. Adde auctarium τῆς ἑκκαίδεκάτης, siue centum vncias, fient vncia mille septingentæ. Tres Chænicæ Attici rasi, siue sextarii sex Attici pendent etiam rursus vncias

tritici centum. Ita colliguntur vncie tritici 1800. quot capit Artaba Persica sua Babylonia aut Medica.

LX.

Barillus Romanus est mensura liquidorum, quæ hodie Romæ est in usu, habens vnum pedem Rom. altitudinis, duos longitudinis, latitudinis vnum & trientem, amplitudinis duos & bessem, siue pollices 4608. capitque libras Rom. tritici centum sexaginta, Olei 175 $\frac{1}{2}$. vini 213 $\frac{1}{3}$. mellis 288. congitellos octo, bocale 32. folietas 64. Itaque Barillus hic erit quadrantal Babylonium. Sed quo nomine Babyloni suum quadrantal nuncuparint, id vero nescimus, nisi quod Babylonia tritici Artaba cum auctario τὸ πεντακκίδης æquat capacitatem quadrantal Babyloni siue Barilli Romani.

LXI.

Medimnus Parisinus, vulgo mina, est mensura aridorum, medimnis supra memoratis, tum, inquam, Attico, tum Siculo ἀνάλογον, habens duos pedes Parisinos longitudinis, latitudinis vnum, altitudinis tantundem, amplitudinis pedes duos, vel 3456. pollices Parisinos, Romanos vero circiter quinque millia septingentos & quadraginta $\frac{20}{27}$. pendetque libras tritici Parisinas centum & octo, olei centum viginti octo, aquæ centum quadraginta quatuor, mellis centum nonaginta duos. Romanas vero libras tritici centum sexaginta duas, olei centum nonaginta duas, aquæ ducentas sexdecim, mellis ducentas octoginta octo. Budæus sui assis l. V. fol. 133. Extat, inquit, in actis decurionum medimnum lectissimi tritici appensum iussu decurionum fuisse, inuentumque esse pondus centum & sexdecim librarum, quæ ratio efficit in modium vndeucenas libras nostras & quadrantes. (lege, & trientem.) Hæc Budæi verba sic intelligenda sunt, medimnus tritici selectissimi Parisinus rarus pendet libras Parisinas octo & centum. Cum auctario τὸ δωδεκάτης libras centum & septendecim. Huic autem medimno à decurionib. appenso deesse potuit ad iustam auctarii mensuram, vna scilicet tritici libra, vt auctarii loco adiectum sit non τὸ δωδεκάτην, sed tantum τὸ τρισκαίδεκατον, idque non plenum.

LXII.

Ohme Heidelbergicum est mensura liquidorum, habens duodecim pollices Heidelbergicos altitudinis, 24. latitudinis, longitudinis totidem, amplitudinis 6912. pendetque libras Heidelbergicas tritici 135. olei 162. vini 180. mellis 243. libras vero Rom. tritici ducentas, olei 240. aquæ 270. mellis 360. ac proinde Ceramia siue quadrantalia Attica tria præcise.

præcise. Tutius igitur est, & hanc & reliquas mensuras Heidelbergicas ex Attico pede conficere, quam ex Heidelbergico. Ita Ohme habebit pedem vnum Atticum altitudinis, latitudinis vnum, longitudinis tres, amplitudinis totidem.

LXIII.

Malder Heidelbergicum est aridorum mensura, habens 12. pollices Heidelbergicos altitudinis, 24. latitudinis, longitudinis 32. amplitudinis 9216. vel pedem vnum Atticum altitudinis, latitudinis vnum, longitudinis quatuor, amplitudinis totidem, siue pollices Atticos 6912. capitque libras Heidelbergicas tritici centum & octoginta, olei 216. vini 240. mellis 324. libras vero Rom. tritici 260 $\frac{2}{3}$. olei trecentas & viginti, aquæ trecentas sexaginta, mellis 480. Ceterum quia circa Heidelbergam rarus est tritici vsus, ideo si queras, quodnam sit legitimum huius mensuræ pondus, respondebitur tibi, pendere libras Heidelbergicas 164. si siligine videlicet impleatur, Werntzel 41. Simmer viginti & semis, Impfell quinque, & vncias duas. Sed quia triticum siligine nobilius est, ideo, vt reliquas, sic & has Heidelbergicas mensuras ad tritici pondus reuocare placuit, obseruata inter siliginis & tritici pondus ea ratione, quæ est inter decem & nouem, puta Impfell siligine plenum pendet libras Heidelbergicas quinque & duas vncias, ac proinde circiter vncias Heidelbergicas 82. vel 81. tritico igitur plenum pendeat vncias Heidelbergicas nonaginta.

LXIV.

Sextarius Parisinus maior est mensura aridorum habens duos pedes Parisinos latitudinis, longitudinis duos, altitudinis vnum, amplitudinis quatuor, siue pollices Parisinos 6912. Romanos 9481 $\frac{1}{2}$ pendetque libras Parisinas tritici ducentas sexdecim, olei ducentas quinquaginta sex, aquæ ducentas octoginta octo, mellis trecentas, octoginta quatuor, Romanas vero libras tritici trecentas viginti quatuor, olei trecentas octoginta quatuor, aquæ 432. mellis quingentas septuaginta sex.

LXV.

Letec Hebræorum est mensura aridorum habens triginta pollices Rom. longitudinis, latitudinis viginti quatuor, siue pedes duos, altitudinis sesquipedem, amplitudinis pollicum duodecim millia nongentos & sexaginta, siue cubicos pedes Rom. septem cum semisse, pollices Atticos vndecim millia septingentos, vel duodecim pollices Hebraicos altitudinis, totidem latitudinis, longitudinis 45. amplitudinis 6480. pendetque libras Romanas tritici quadringentas quinquaginta, olei quingentas quadraginta, vini sexcentas, mellis octingentas & decem, semel

tantum in Scriptura vox hæc reperitur. Hoseæ 3. 2. *Comparavi eam mihi quindecim siclis argenteis chomere hordei, & leteco hordei.* Vetus Interpres: *Fodi eam mihi quindecim argenteis, choro hordei & dimidio choro hordei.* LXX. *ἑμιδωσάμιλω αὐτῷ μοι πεντηκίδεκα ἀργυρείοις, καὶ γόμορ κειθήνης, καὶ νέβελ οἴνου.* Atqui hoc non est sacrum contextum vertere, sed pervertere. Hieronymus in eum locum: *Pro gomor in Hebraico scriptum est chomer, quod omnes Interpretes absq; LXX. chorum interpretati sunt, sermone Greco & maxime Palestino, qui habet triginta modios. Et pro nebel vini in Hebraico legitur LETECH SEORI M, quod cateri interpretes ἡμίχορον ordei transtulerunt, id est, mediam partem chori, quæ facit quindecim modios, Hebræos scil. vel Atticos. R. D. Kimchi, Letech est chomeris dimidia pars. At Epiphanius, quia audiverat eo versiculo haberi vocem Letec, ibique vidit tantum vocem gomor, quæ huic respondere posset, ideo putavit letec & gomor idem esse. λέτεκ, inquit, καὶ γόμορ τὸ αὐτὸ εἶσι. δεκά γὰρ καὶ πέντε μόδιοι σημαίνονται ἕτοι. Idem: δύο εἶσι γόμορ, μέγα καὶ μικρόν, ὡν τὸ μέγα ἰσόματ' ἐστὶν ἑξήκοντα λέτεκ δεκάπεντε καὶ αὐτὸ ὄν μοδίων, (Hebr. sc. modiorū, siue satorū,) λέτεκ ἕκ' πῶ' Ἑβραίων φωνῶν κέκληται, ὃ ὄν ἐπαρμα ἀπὸ τ' δ' αὐαδ' τῶν νεανιᾶ ἐπαρθῆναι τ' δεκάπεντε μόδιους καὶ ὀπίδειναι τῶν ὄνω, sane non mediocre est istud onus. Est enim Letech fere sesquifextarius Parisinus, siue libræ Parisinæ 324. Atqui nostratium Asinorum onus ordinarium est Parisinus tritici sextarius. Sunt tamen qui non grauatim sesquifextarium Parisinum ferunt. Letec, inquam, tritici pendet Parisinas libras ducentas nonaginta quinque; Sesquifextarius Parisinus libras trecentas viginti duas. Redeamus ad Hebræos. R. Natan: *Letec est dimidia pars chori, continens quindecim seas, Ephas quinque.* Idem docet R. Schelomoh Iarchi in hunc Hoseæ locū, vbi etiam citat testimonium R. Hai docentis τ' λέτεκ hordei pretium esse viginti quinque siclos. Chomeris vero quinquaginta. De minoribus autem siclis id intelligendum, atque adeo annona chara potius quam vili. In Bava media R. Abiiaici sic ait: *מלתקו קוהר סו סאס ררררר Letec capit quindecim seas cum auctario τ' πεντηκίδεκα τ' seas, vel sexdecim rases.* Nos autem pondus mensuræ rasæ semper hic ponimus. Quindecim sex rasæ pendunt libras Rom. tritici quadringentas quinquaginta, quindecim cum auctario τ' πεντηκίδεκα τ' seas, vel sexdecim rasæ pendunt libras Romanas quadringentas octoginta. Sed enim dixeris, qui potuit vas pollices Hebraicos 6480. cubicos habens pendere quadringentas octoginta libras Romanas tritici, quod est Leteci pondus, teste R. Abiiaici? Respondeo, vt satum sic & Letec esse duplx, rasum & cumulatam, iustum siue præcisum, & cum suo auctario. Nos rasum & iustum definimus. Præterea neq; Letec, neque medimnus Atticus, neque Epha vasorum nomina sunt, sed numerorum,*

merorum, quibus minorum mensurarum numerum sua multitudine importunum ad breuiiores summas contrahimus. Sic Parisinus sextarius vas non est, sed vox quædam, qua designamus duodecim modios, siue Bæotios Parisinos. Ideoq; sea siue satum, μέτρον siue middah, καὶ ἐξοχλὸν dicitur, quia est vasculorum aridis Hebræorum mensuris inseruientium maximum, quemadmodum & modius tum apud Græcos, tum apud Romanos, vnde & modius dicitur ab Hebræa voce middah מִדָּה, i. e. mensura. Nos tamen ad methodi commoditatem, & vt facilius aridorum mensuræ cum liquidorum mensuris comparentur, ita agimus, ac si reuera fuissent aliqua vasa, eaque cubica, quæ medimnum, letecum, chomerum &c. caperent.

In liquidorum autem mensuris nihil à nobis ad methodi commoditatem confingitur, nisi quod vt aridorum, sic & liquidorum mensuræ, grandiores præsertim solent fieri rotundæ, κυλινδρῆσσι δὲ. Nos autem, quia circuli quadratura, εἴτε ὀπισθῆος, εἴτε ἐκ ὀπισθῆος nobis ignota est, ideo maluimus omnia vasa ad cubicam siue quadratam formam, quam ad circularem siue κυλινδρῆσιν reducere. Hoc ergo semel monuisse sufficiat. Satum tritici rasum pendet libras Roman. triginta. Cum auctario ἢ πεντεκαίδεκάτης pendebit libras triginta duas, Ephæ siue tria sata rasa pendebunt nonaginta libras, cum auctario nonaginta sex, atque ita proxime accedet ad pondus Artabæ, tritico plenæ, quæ causa esse potuit, vt hæc Artabæ Ægyptia cum Ephæ vel Bato ad metreta confunderetur ab Epi-phanio.

Sed enim, quidni alii, vt & nos, δεκάτην acceperint auctarii loco, aut etiam δεκάτην? Certe tum Ephæ cum auctario Decumano vnâ tantum libra minus pendebit quam Artabæ. Sic medimnus Atticus proprie capit sextarios Atticos nonaginta sex cum auctario ἢ ἑκαταδεκάτης fiunt sextarii centum & duo. Cum auctario ἢ πεντεκαίδεκάτης fiunt sextarii 102 $\frac{2}{3}$. Ideo ad vitandam huius fragmenti ἀπειρίαν & molestiam assumitur ἢ ἑκαταδεκάτη, adde tres Chœnicas Atticos siue sextarios Atticos sex, fiunt Attici sextarii centum & octo. Totidem sextarios capit Artabæ Persica. Ideo recte dixit Herodotus, Artabam Persicam esse medimnum Atticum, nempe cum auctario legitimo, & tres insuper Chœnicos Atticos. Alioqui medimno Attico raso ac sine auctario sumpto addendi essent Chœnices Attici sex vel Chœnices militares tres.

Quod si medimnū sumas cum auctario τῆς δεκάτης, vel ὀγδόντης, (ἢ auctarium

auctarium sane nimium est) tum medimnus Atticus idem erit cum Artaba medica vel Persica. Sed ut monuimus, melius & accuratius Herodotus, quam Polyenus Artabam definiit. Cæterum Epiphanium secutus est Isidorus Originum l. 16. c. 25. *Gomor XV. modiorum onus appendit. Corus XXX. modis impletur. Hic ab Hebraico sermone descendit, qui vocatur cora similitudine collis. Cora enim Hebraice colles appellantur. Coaceruati enim modii XXX. instar collis videntur, & onus Cameli efficiunt. Hæc qualia sint, ex iis agnosceretur, quæ in Epiphanii ipsius verba obseruauimus.*

LXVI.

Moius vel moium vini Parisinum, vulgo Mui de vin, est mensura liquidorum cylindrica quidem, sed ita ut ad quadratam siue cubicam formam reducta habitura videatur pedem vnum altitudinis, latitudinis tantundem, longitudinis octo pedes cum triente, siue centum pollices Parisinos, amplitudinis pedes Parisinos cubicos octo cum triente, siue pollicum Parisinorum quatuordecim millia & quadringentos, Romanorum circiter nouendecim millia septingentos quinquaginta tres & $\frac{7}{8}$. Itaque vas istud pendeat libras Parisinas tritici quadringentas quinquaginta, quot Letec Romanas, olei $533\frac{1}{3}$ aquæ sexcentas, mellis octingentas, libras vero Rom. tritici sexcentas septuaginta quinque, olei octingentas, aquæ nongentas, mellis mille ducentas. Capit ergo sextarios Parisinos sexcentos, Pintas trecentas, sextarios minores triginta septem cum semisse, prout fert edictum Regium Henrici II. Anno 1557. fœcibus autem solet tribui sesquiseptarius. Superfunt ergo triginta sex sextarii vini puri. Cæterum licet aqua vel vinum, quo modium impletur, pendeat tantum sexcentas libras Parisinas, tamen tria huiusmodi modia censentur pendere bina millia pondo, nempe quia vini ponderi adnumeratur etiam vasis pondus. Tria ergo huiusmodi modia vulgo tonellum nuncupamus. Atque hinc in genere quodlibet mercis genus bina librarum Parisinarum millia pendens tonelli nomine designatur. Sic nauis, quæ cum instrumento machinario centum & octoginta millia pondo ferre potest, dicitur nonagenaria vel nonaginta tonellos capere. Vide Budæum Assis lib. V.

LXVII.

Chomer siue Corus Hebræorum minor est tum aridorum, tum liquidorum mensura, cui si in vasis quadrati formam redigenda sit, tribuendus sit cubitus Rom. altitudinis, latitudinis pedes Rom. duo, longitudinis quinque, amplitudinis quindecim, siue pollicum viginti quinque millia nongenti & viginti, vel duodecim pollices Hebraicis altitudinis, viginti

viginti quatuor latitudinis, quadraginta quinque longitudinis, amplitudinis 12960. pendetque libras Rom. tritici nongentas, olei mille octoginta, vini mille ducentas, mellis mille sexcentas & viginti. Ezech 45. 11. *Epha & Batus mensura vnus esto, vt capiat decimam Chomeris Batus, & decimam Chomeris Epha, ad Chomerum referatur vtriusq; mensura.* v. 13. *Hac esto oblatio, quam offeretis Iehoua, sexta Epha è Chomere tritici, offeretis quoq; sextam Epha è Chomere hordei.* v. 14. *Statutum olei esto decima Bati è coro. Batus est olei mensura. Decem Batorum est Chomer, quia decem bati Chomerum implent.* Hieronym. in hunc locum: *Et hic mutatis nominibus mensurarum in LXX. editione confusa sunt omnia, vt quid dicatur, non possit intelligi.*

Vulgata versio multo propius ad verum accedit, siue ea sit Hieronymi, siue cuiuspiam alterius. Nos hic ea verba posuimus, quæ mentem Prophetæ propius referre videntur. Esaias famem Israelitis extremam interminaturus, ait, futurum, vt ne decimam quidem sementis partem ex agro decerpuri sint. c. 5. v. 10. *Qui seminat chomerum, metet Epham.* LXX. *ὁ σπείρων ἀρτάβας ἕξ, ποιήσει μέτρα τετρακτῆα.* Eusebius: *περὶ τῆς Χαλδαίας ἐναγέλιον.* Lib. 9. *ὁ ἥ κός θ' ἔστιν ἀρτάβων ἕξ.* Idem ex Eupolemo: *ὁ ἥ κός θ' οἶνον μέτρα δέκα.* Ita μέτρα ἀπλάς dictum, in aridis quidem erit satum, in liquidis batus. Hieronym. in Ezech. 45. *Corus, qui Hebraice dicitur Chomer, & à LXX. dicitur Gomor, habet triginta modios, tam in aridis speciebus, quam in liquentibus.* Ideo Leuit. 27. 16. Pro Chomere LXX. Corum, Hieronym. triginta modios vertit. Modios, inquam, Hebræos siue sata. R. D. Kimchi. *Chomer est idem quod Corus, capit q; decem Ephas, triginta Seas.* Idem docet R. Schelomoh Iarchi in Hoseæ 3. 2. Rursus Hieronymus in Esaiæ 5. 40. *Pro triginta modis, quos nos pro coro posuimus, qui Hebraice dicitur Chomer, LXX. verterunt ἀρτάβας ἕξ, qua mensura est Ægyptiaca, & facit modios viginti.* Hic sane dormiebat Hieronymus. Nam LXX. hic Persicam aut Medicam intelligunt Artabam, non Ægyptiacam, nisi forsan Ægyptiis fuit duplex Artaba, quarum vnus ad alteram sit ratio sesquialtera, hoc est, duæ Artabæ Persicæ vel Medicæ capiunt tres Artabas eiusmodi, quales Epiphanius & Fannius Ægyptiacas vocant. Præterea hæc Artaba, quæ est Chomeris aut Corisextans, capit non modios, sed congios Romanos viginti. Epiphanius: *ἐπιπλάσι τοίνυν ὁ κός θ' ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς ἀγέλεως, ὁ καλεῖται χός. εἰσὶ δὲ μόδιοι (hoc est, sata) λ' χός θ' λέγεται ἐπὶ τῆς βοιωτῆς ὑποθέσεως χαρεία γ' καλεῖται Σιωδός. βοιωτῆδες δὲ οἱ τετράκοντα μόδιοι ποιεῖσι φορτὴν καμήλων, vel potius, ἡμίονον.* Certe Caria *כר* Chaldæis significat aceruum, cumulū, Car Hebræis *כר* clitellas Cameli, Gen. 31. 34. quanquam hoc loco quidam etiam exdonunt stramentum. *Abscudit ergo Rachel idola patris sub clitellu Cameli, vel, sub stramento.* Et in Rabbinoꝝ quoque scriptis Car *כר* quandoque stramen-

stramentum significat. Hesychius *λευός, σιβός*. Epiphanius ad clitellas Cameli respexit. Sed aliud est notatu non indignum; Corus capit septingentos viginti sextarios Rom. inter chœnicas, ea, quam sestertiarum diximus, capit sextarios Roman. duos. Itaq; Corus capit chœnicas 360. quot videl. sunt dies in æquabili anno Asiatico. Rursus Corus cum suo *πεντηκονταδραχμῶν* auctario venditus capit sextarios 768. Chœnicas sestertiarum 384. quot dies habet annus Lunaris Embolimus. Quidquid sit ut chœnix sestertiarum erat multorum *ἡμερησίων* apud Rom. ita Corus erat q. annum hominis demensum. Id ad nostra tempora relatum, quomodo sese habeat, videamus. Corus tritici rarus pendet libras Rom. 90. cū auctario *πεντηκονταδραχμῶν* pendet libras 960. Dico ego hic homini non voraci sellulariam vitam agenti sufficere in annum Rom. tritici libras non modo 90. sed & 80. atq; adeo pauciores. Neq; v. de iis loquor, qui more Persarum nihil obsonii loco adhibent ad panem præter nasturtium; sed de iis, qui paulo liberalius agunt. Me quidem scio, in diem binas siue tritici, siue panis libras Rom. consumere non posse. Atq; adeo expertus sum, sesquilibram Rom. vel Parisinam panis candidi libram mihi sufficere posse, idq; abunde. Et alios video quamplurimos literatos viros, qui idem de se testentur. Sed cum hic eo pane pleriq; patres familias utuntur, cui dixi quartam tantum partem in furfures abire, sed ita, ut tantundem aquæ hauriat, quantum in furfures secernitur, ita quotidiano vsu experi ri se testantur ternos fere tritici sextarios Sedanenses singulis in annum posse sufficere. Hac ratione quartarius Sedanensis erit veluti mensuram hominis demensum. Pendet a. tritici grauissimi & optimi libras Parisinas 41 $\frac{1}{2}$. vel 42. ut quidem expertus sum, siue vncias Paris. 664. vel 672. Rom. fere 759. vel 768. tritici vero paulo leuioris, circiter Rom. libras 62. & semis, vncias Rom. 750. Hic a. auctarii loco adhibetur non *ἡ δωδεκάτη*, sed *ἡ μισθὸς δεκάτη* vel *εἰκοσιτέτρατη*. Hac ratione quartarius Sedanensis cum legitimo *πεντηκονταδραχμῶν* auctario pendebit circiter 700. vncias tritici Parisinas, Roman. 80. Atq; ita 80. libræ tritici Rom. in annum sufficient, in diem vero circiter binæ, vel vncia 26 $\frac{2}{3}$. Si modo 30. tantum dies mensi tribuantur anno 360. Sed liberale est, & veluti *πλεονάζον* istud demensum, ut in mensem in singula capita tribuantur singuli quartarii Sedanenses. Itaque Chœnix illa, quam bilibrem diximus, erat non illiberale demensum hominis diurnum. Cum ergo Ceramium Atticum Wernzel Heidelbergicum, & quartarius Sedanensis cum legitimo *πεντηκονταδραχμῶν* auctario sint eiusdem capacitatis, merito à nobis dici possunt mensuram hominis demensum. Vicissim duo Medimni Attici, Malderus

derus Heidelbergicus, & sextarius Sedanensis erunt quatuor mensium demensum. Tres Medimni Attici sesquimalderus Heidelbergicus, & tres sextarii Sedanenses erunt annum hominis demensum.

Quod si demensi diurni loco bilibri Chœnice non contentus Atticam exigas, tum tibi in mensem opus erunt millenæ tritici vnciæ Romanæ, ac proinde totidem libræ Romanæ in annum, siue Corus integer cum auctario *πεντεκοντακάρτης*, & insuper vnciæ tritici Romanæ quadraginta.

LXVIII.

Culeus Romanus & maior Hebræorum Corus sunt mensuræ eiusdem capacitatis. Et culeus quidem Romanus liquidorum mensura est, habens duos pedes Romanos altitudinis, duos latitudinis, quinque longitudinis, amplitudinis viginti; Romanos, inquam, pedes, vel si maioris pollicum Romanorum triginta quatuor millia quingentos & sexaginta.

Maior vero Corus est mensura aridorum habens pedes Hebraicos duos altitudinis, latitudinis totidem, longitudinis duos cum semisse, amplitudinis decem, siue pollices Hebræorum 17280. pendentque libras Romanas tritici mille ducentas, olei mille quadringentas, & quadraginta, vini mille sexcentas, mellis bis mille centum & sexaginta.

Fannius:

Est & bis decies quam concipit amphora nobis

Culeus, hac nulla maior mensura liquoris.

Plinius lib. XIV. cap. IV. Sapenumero septenos culeos quaterna iugera, hoc est, amphoras centenas quadragenas musti dedere. Columella l. 3. c. 3. Quippe ut deterrimi generis sint vineæ, tamen si cultæ sint, singulos utiq; culeos vini singula earum iugera peraquabunt, ut trecentis nummis quadrageña urnæ vaneant, quod minimum est pretium annonæ. Consumant tamen septem culei sestertium duo millia & centum nummos. Corum autem Hebræorum qui dixerit fuisse duplicem, legi neminem, videtur tamen id colligi posse ex variis cori definitionibus. Et minoris quidem cori definitiones supra commemorauimus.

Ad maiorem Corum hæc pertinere videntur: Iosephus belli Iudaici lib. 5. c. vlt. *Αλλά καὶ τὸ πολέμου μικρὸν ἔμπεσον, κλαυδίον Ρωμαίων ἀρχοντῶν, Ἰσμαήλου παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος, καὶ λιμῶ τὴν χώραν καταλάβοντος, ἅς ἐκ τῶν ἀσάρον δεσχημῶν πωλεῖσθαι τὸν ἀσάρον, κομιθέντος ἀλεύρου κατὰ ἰσραηλῶν τῶν ἀζύμων, εἰς κόρας ἐκδομῆκοντα μέδμηνοι ὅτι οἱ σικελικοὶ μὲν εἰσιν εἰς καὶ (delēdū καὶ illud) τεράκοντα, Ἀττικοὶ δὲ τετράκοντα εἰς, ὅδεις ἐτόλμησεν τῶν ἱερέων κείμενον ἐν φαγεῖν,*

vel hic locus plane corruptus est, vel sic intelligendus videtur, ut sumatur *μεδίμνος* vox pro modio. Modium autem Atticum eundem esse cum Hebræo, iam supra diximus. Dicit ergo Iosephus, unumquemque Corum capere tricenos siculos, modios. Hebræos vero quadragenos. Idem *Αρχαιολ. 1. 15. c. 11.* οὗ ἡ κέρϑη διώαται μεδίμνος Ἀττικὸς δέκα. Hic vel legendum, *ματρητάς*, vel *μεδίμνος σικελικός*, ut causa erroris sit, quod *Selah* vel *medimnus* siculus vini tantundem pendet, atque *medimnus Atticus olei*. Eodem referri potest, quod supra ex *Epiphan.* produximus. *Ελληπαι τοίνω ὁ κέρϑη ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς ἀφελέκτου, ὁ καλεῖται χόρ. εἰσὶ δὲ μόδιοι λ'. χόρ δὲ λέγεται ἀπὸ τῆς βουῆς ἰσοδύναμος. χασιὰ δὲ καλεῖται βουῆς βουῶντες ἢ οἱ τετράκοντα μόδιοι ποῦσι φορτίον καμῆλου.* Etiam si concedatur esse vera hæc distinctio, quam instituimus inter Corum maiorem & minorem, tamen potuit *Epiphan.* eam ignorare, vel minus accurate tradere. Ea igitur sic potest explicari: *Corus minor* siue *Chomer* capit triginta modios Hebræos siue *Sata*, estque onus muli, ut *Letic* asini. Onus, inquam, grauissimum, tum asini tum muli robustissimi. Sic enim asinus baiulare dicitur *libras Parisinas trecentas viginti quatuor*, *Mulus quingentas & nonaginta*. Atqui solent asini non segnes *sextarium tritici Parisinum* baiulare, sed *sextarium tantum*, hoc est, *libras ducentas & sedecim*, vel ad summum *240*. mulo itidem solent imponi, teste *Vigenero*, *libræ Parisinæ 375*. At *muli Regii*, qui *Francisci I. Regis* *λύτρον* *Fontarabiam* tulerunt, *Parisinas auri libras 357½* baiulabant, *Rom. 416⅔*. Nam, ut testatur *Martinus Bellaius*, triginta duo muli ferebant decies centena ducenta & quadraginta aureorum millia, sed ex his poterat unus esse vacuus, ut aliis, si forte quid in via contingeret, esset subsidio, ita cuique mulorum tribuentur præcise quadragena aureorum millia, *Romanarum auri vnciarum quina millia*, quæ efficiunt *Romanas auri libras 416⅔*. *Parisi. 357⅔*. Sed *arcarum ferratarum*, in quib. conditum erat aurum, poterat magnum esse pondus, puta *librarum viginti vel duodeuiginti*. Ita fient circiter *380*. vel *375*. *libræ Parisinæ*, prout vult *Vigenerus*. Quin etiam video qui contendant, mulum baiulare posse *quadringentas*, atque adeo *quingentas libras Parisinas*. *Sexcentas vero aut 590*. *libras* posse mulo imponi, *audiui nunquam*.

Corus autem maior *culeo Romano* respondens, capit *modios siculos triginta*, *Medimnos siculos decem*, *Atticos nouem*, estque onus *Cameli*. *Diodorus Siculus* l. 2. de *Camelis Arabicis* loquens: αἰ δὲ, inquit, πρὸς νατοφορείαν ἡσκημέναι, πρῶτον ἢ ἀνὰ μεδίμνος δέκα νατοφορεῖσιν, ἀνδρῶπων δὲ κατακειμένους ὅπῃ κλίνης πέντε βασιζύσων. *Decem medimni Attici* pendunt *vnciarum tritici Romanarum sexdecim*, *Parisinarum quatuordecim millia*,

millia, ac proinde libras Parisinas octingentas septuaginta quinque. Huic conuenit, quod audio à quibusdam affirmari, duos Camelos grauius onus ferre posse, quam tres mulos, quantumuis robustos. Demus enim rarum esse Arabicorum Camelorum robur, vt reliqui *ὡς ἐστὶ τὸ πῶλὸν* non nisi 750. libras ferre possint, ita duo Cameli ferent libras mille quingentas. At quotusquisque mulus est, qui quingentas possit baiulare? Atque hæc omnia eo produximus, vt exploremus, primum sintne apud Hebræos duo Cori genera; secundo, quænam sit maioris cori capacitas. Vtrumque enim fatemur nobis adhuc incompertum esse. Itaque fas sit nobis Romanorum illud vsurpare, *Non liquet.*

LXIX.

Botta Romana est mensura liquidorum, habens vnum pedem Rom. altitudinis, latitudinis duos & besses, longitudinis quatuor, amplitudinis $21\frac{1}{3}$. vel pollices 36864. capitque libras Rom. tritici mille ducentas & octoginta, olei 1536. vini 1712. mellis 2304. Itaque huic vasi tribuuntur libræ Rom. vini mille septingentę, reliquum fęcibus imputatur. Capit autem Barillos Romanos siue quadrantalia Babylonia 8. libras tritici Parisinas octingentas & quadraginta, olei 648. &c.

LXX.

Fuder Heidelbergicum est mensura liquidorum habens pollices Heidelbergicos altitudinis 24. latitudinis 48. longitudinis 60. amplitudinis 69120. vel duos pedes Atticos altitudinis, tres latitudinis, longitudinis 5. amplitudinis 30. capitq; Heidelbergica Ohmen decem, Wernzella siue Ceramia aut Quadrantalia Attica triginta, Simmeros 60. Vuertella centum & viginti, Infella siue congios Atticos 240. Massios quadringentos octoginta, Sextarios Atticos, quos Dreiling vocant, 1440. Sextarios Heidelbergicos, quos Schopen vocant, siue cotylas Georgicas 1920. Capit, inquam, libras Heidelbergicas tritici 1350. olei 1650. vini mille octingentas, mellis 2430. libras vero Romanas tritici bis mille, olei bis mille quadringentas, aquæ bis mille septingentas, mellis ter mille sexcentas.

LXXI.

Moius Toletanus est mensura liquidorum, habens pollices Toletanos altitudinis 24. latitudinis 25. longitudinis 72. amplitudinis 43200. Romanos 25. millia præcise, Atticos 22118. Itaque si duo Romani pollices darent olei vnciam Rom. Moius caperet vncias olei Romanas 12500. sed, vt non semel monui, duo pollices Rom. non integram olei vnciam Rom. præcise conficiunt. Si nouem pollices Attici dant vncias Rom. 5. quod vero proximum videtur, tum Moius capiet vncias olei Ro. 12320. Antecedentium autem epilogismorū series dat Moio vncias olei 12240.

quod à vero non multum abest, vt in tanto numero. Moius ergo capit Azumbros siue congios Toletanos ducentos, ac proinde libras Toletanas tritici sexcentas, olei 720. vini octingentas, mellis 1110. libras vero Romanas tritici 850. olei 1020. vini 1133 $\frac{1}{3}$. mellis 1530.

LXXII.

Cahiz Toletanum est aridorum mensura habens duos pedes Toletanos altitudinis, latitudinis duos cum quadrante, longitudinis decem, amplitudinis quadraginta quinq; siue pollices Toletanos 77760. capitq; fanecas duodecim, libras Toletanas tritici mille octoginta, olei 1296. vini 1440. aquæ 1488. mellis 1944. libras vero Rom. tritici 1530. olei 1836. vini 2040. mellis 2604.

LXXIII.

Modium vel modium triticarium Parisinum est mensura aridorum, habens duos Parisinos pedes altitudinis, quatuor latitudinis, sex longitudinis, amplitudinis duodequingenta, vel pollices Parisinos 82944. Romanos 137797 $\frac{2}{27}$. Atticos 100663 $\frac{1}{375}$. Primum ergo notandum, modium hoc capere quadrantes triticarios 576. Quod si duo pollices Romani darent Romanam olei vnciam, vel 24. pollices libram, tum modium hoc caperet Romanas olei libras 5741 $\frac{1}{24}$. Sumamus 5760. hoc modo quadrans triticarius caperet libras olei Romanas decem, quod nimium est. Rursus si nouem pollicibus Atticis tribuantur quinque olei vnciæ Rom. vel pollicibus 108. quinque libræ, aut quod eodem recidit, pollicibus octo, quinque vnciæ aquæ, pollicibus 96. quinque libræ aquæ, tum modium hoc capiet 4660. olei libras Rom. quadrans triticarius libras Rom. 8 $\frac{1}{44}$. Sed quia ad subductionis facilitatem molestum istud fragmentum $\frac{1}{44}$. omisimus; ideo modio huic conuenient tantum Rom. olei libræ 4608. hoc est, libræ Rom. 52. minus quam postulabat Atticus canon, quod vt in tanto numero non est magni momenti. Nos igitur tribuemus huic modio Parisinas tritici libras 2592. olei 3072. vini 3456. mellis 4608. Romanas vero libras tritici 3888. olei 4608. vini 5184. mellis 6912.

LXXIV.

Achana Persica siue Babylonia est aridorum mensura habens pollices Babylonios altitudinis 24. latitudinis quinquaginta, longitudinis 52. amplitudinis 64800. vel pedes Hebraicos aut Persicos altitudinis 2. latitudinis quinque, totidemq; longitudinis, amplitudinis quinquaginta, vel denique tres pedes Atticos altitudinis, quatuor latitudinis, longitudinis octo, amplitudinis nonaginta sex, capitque libras Rom. tritici
sex

sex millia, olei septem millia ducentas, vini octo millia, mellis decem millia & octingentas, uncias vero Parisinas tritici sexaginta tria millia, olei 75600. vini octoginta quatuor millia, mellis 113400. Aristophanes *Ἀχαρνᾶς*. ὅκ, ἀλλ' ἀχάνας ὁ δῖος χρυσίου λέγει. Scholiastes in hunc locum: Ἀχάνη μέτρον ὅτι Περσικόν, ὡς περὶ ἢ Ἀρτάβη παρ' Αἰγυπτίοις. Ἐχάρες δ' μεδίμνος Ἀττικὸς τετρακόντα πέντε. ὡς περὶ μαρτυρεῖ Ἀεισθέλης. In quibus verbis vox illa παρ' Αἰγυπτίοις videtur esse glossema. Nam ut *Ἀχάνη*, sic & *Ἀρτάβη μέτρον ὅτι Περσικόν*, non minus quam *Ægyptiacum*. Quidquid sit hæc mensura, omnium, quas nouimus, amplissima, capit Heidelbergica fudera tria, Romanos culeos quinque, artabas Persicas siue Babylonias quadraginta, medimnos Atticos quadraginta quinque, artabas *Ægyptiacas* sexaginta, amphoras Romanas centum, urnas Romanas, modios Atticos, Syriacos, Babylonios & Hebræos siue sata ducenta, modios Rom. & congitellos siue congios Babylonios trecentos, Pintas Parisinas duo millia sexcentas viginti quinque, sextarios Atticos & Dreiling Heidelbergica 4320. sextarios Rom. quatuor millia & octingentos, chopinas siue sextarios Parisinos quinque millia ducentos & quinquaginta, cotylas Georgicas & Schopen siue sextarios Heidelbergicos 5760.
&c.

MISCEL.